

HRVATSKA ISTOČNA GRANICA U DOKUMENTIMA 1945-1947.

I.

Hrvatski sabor je 29. listopada 1918. godine prekinuo sve državno-pravne odnose između Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije (u granicama utvrđenim Hrvatsko-ugarskom nagodbom 1868. godine)¹ sa Kraljevinom Ugarskom i Carevinom Austrijskom i proglasio Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju sa Rijekom nezavisnom državom. Sve dotadašnje južnoslavenske zemlje iz sastava Austrougarske Monarhije (Hrvatska, Slavonija i Rijeka, Dalmacija, Bosna i Hercegovina, Istra, Trst, Kranjska, Gorica, Štajerska, Koruška, Bačka, Banat, Baranja, Prekomurje i Međimurje)² objedinjene su u novonastalu Državu Slovenaca, Hrvata i Srba. Međutim, nakon ujedinjenja Države SHS sa Kraljevinom Srbijom, 1. prosinca 1918. godine, Hrvatska gubi svoj povijesni identitet temeljen na stoljetnoj tradiciji državnosti.

Od prvih je dana razvoj države usmjeren na unitarističko-centralističkom načelu a to je i potvrđeno donošenjem Vidovdanskog ustava 1921. godine, na temelju kojega je u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca osiguran velikosrpski hegemonizam i u skladu s njime započet proces sustavnog poništavanja

---

¹ U zakonskom članku broj 65 navodi se teritorijalni opseg Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Nabrojene su hrvatske županije: 1. Riječka (bez grada i kotara Rijeka), 2. Zagrebačka, 3. Varaždinska, 4. Križevačka, 5. Požeška, 6. Virovitička i 7. Srijemska, zatim krajiške pukovnije: 1. Lička, 2. Otočka, 3. Ogulinska, 4. Slunjska, 5. Banovačka prva, 6. Banovačka druga, 7. Varaždinsko-križevačka, 8. Varaždinsko-durdevačka, 9. Gradiškanska, 10. Brodska, 11. Petrovaradinska, i Dalmacija. Hrvatski državni arhiv, Zagreb, Hrvatski Sabor 1861-1918, br. 252/1868.

² HDA, Narodno Vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba, br. 2.5, toč. 1. Poslovnika Narodnog Vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba, Objavio F. Šišić, Dokumenti o postanku Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1914-1919, Matica Hrvatska, Zagreb, 1920, 174.

povijesnih granica državnih pokrajina kakve su bile u trenutku stvaranja države. Tako je Hrvatska, iako je ušla u sastav nove države sa svim historijskim zemljama Trojednice, izgubila istočni dio Strijema i primorski pojas Boka kotorska-Budva-Spič. To je bila jedna od posljedica pobjedničkog zanosu Srbije koja je stvaranje Kraljevine SHS smatrala širenjem svoje nacionalne države i ujedinjenjem svega srpstva.³

Prva upravna podjela države je izvršena 1922. godine Uredbom o podjeli zemlje na oblasti⁴ pri čemu je hrvatsko područje razdijeljeno na šest oblasti : *Srijemska (Vukovar)*, *Osiječka (Osijek)*, *Primorsko-krajińska (Karlovac)*, *Zagrebačka (Zagreb)*, *Dubrovačka (Dubrovnik)* i *Splitska (Split)*.

Već tada je dio hrvatskog područja ostao izvan njezinih oblasti: *Medimurje* i *Kastavština* pripojeni su Ljubljanskoj, odnosno Mariborskoj oblasti (što je kasnijim podjelama ispravljeno), okupacija *Istre* od strane Italije je ozakonjena Rapalskim ugovorom, dok je *Boka kotorska* izdvojena iz dotadašnjeg cjelovitog područja Dalmacije te priključena Zetskoj oblasti. U svim kasnijim promjenama Boka kotorska je zadržana u okviru crnogorskih upravnih jedinica.

Istovremeno sa zadiranjem u hrvatski teritorij jasni pokazatelj buduće državne politike je bio postupak nelogičnog pripajanja Baranje Bačkoj oblasti. Područje hrvatske Baranje, između Dunava i Drave, dio je veće prirodne cjeline mađarske županije Baranje. Do podjele i priključenja hrvatske Baranje Kraljevini SHS došlo je na temelju odredbi Trianonskog mirovnog ugovora 1920. godine. Tada je Kraljevini SHS priznato pravo na Prekomurje, Međimurje, južni dio Baranje, najveći dio Bačke i dio Banata, te je tako određena konačna granica između dviju država poštovala staru hrvatsko-mađarsku graničnu liniju.⁵ Iako je istovremeno po etničkom načelu traženo i pripajanje tzv. Bajskog trokuta sa gradovima Pečuhom, Mohačom i Bajom

³ F. Tuđman, *Društveni aspekti narodno-oslobodilačkog pokreta u Jugoslaviji, Putovi revolucije 7-8*, Zagreb, 1966, 11.

⁴ Službene novine Kraljevine SHS, Beograd, 1922, br. 92.

⁵ M. Klemenčić, *Novija historijsko-geografska osnovica jugoslavenskih izvanjskih i unutarnjih granica s posebnim osvrtom na hrvatske granice*, u *Političko-geografska i demografska pitanja Hrvatske, Savez geografskih društava Hrvatske*, Zagreb, 1991, 321.

Kraljevini SHS, to nije prihvaćeno niti 1920. godine niti na mirovnoj konferenciji u Parizu 1947. godine.

Razlozi zbog kojih je taj dio Baranje pripao Kraljevini SHS bili su prvenstveno etnički i geografski, zbog njene vezanosti uz Osijek kojemu gospodarski gravitira, i prema kojem su oduvijek postojale veze u pravcu sjever-jug. Međutim u administrativno-teritorijalnoj podjeli nove države ti razlozi nisu poštovani. Baranja tada nije pripojena Osijeku nego Somboru u susjednoj Bačkoj. Za tu odluku nisu postojali nikakvi preduvjeti jer Baranja nije imala prometnu vezu prema istoku, niti je to opravdavala etnička struktura s obzirom da je srpsko stanovništvo u Baranji bilo tek četvrta skupina iza Mađara, Nijemaca i Hrvata.⁶ Ubrzo nakon toga uslijedio je proces promjene etničke strukture stanovništva. S jedne strane srpsko je stanovništvo povećavano povratnicima iz Mađarske i kolonizacijom iz istočne Hercegovine i Crne Gore, te tzv. solunskim dobrovoljcima. S druge strane je uslijedilo veliko iseljavanje mađarskog i njemačkog stanovništva.⁷

Do teritorijalnih promjena ponovno dolazi 1929. godine temeljem Zakona o nazivu i podjeli Kraljevine na upravna područja.⁸ Država je dobila naziv Kraljevina Jugoslavija te je podijeljena na 9 banovina : *Dravsku, Savsku, Vrbasku, Primorsku, Drinsku, Zetsku, Dunavsku, Moravsku i Vardarsku.*

Granice banovina određene su bez ikakvog oslonca na povijesne zasebnosti, a nisu poštovane niti postojeće etničke i geografske cjeline. Na dijelu hrvatskog prostora osnovane su *Savska banovina (Zagreb)* i *Primorska banovina (Split)* a dio područja pripao je banovinama sa sjedištem izvan Hrvatske. Time je nastavljen proces teritorijalnog cijepanja Hrvatske. Upravo je tom podjelom cjelokupan Srijem izuzet iz hrvatskog korpusa i dodijeljen Drinskoj i Dunavskoj banovini, dok je *kotar Čabar* uključen u Dravsku banovinu. Uz izmijenjenu morsku liniju razgraničenja između Savske i Primorske banovine u odnosu na onu iz 1922. godine, u Savsku banovinu su uključeni *Medimurje, Kastav i kotar Črnomelj.*

⁶ A. Bogнар, Razvoj etničke strukture Baranje, u *Političko-geografska i demografska pitanja Hrvatske, Savez geografskih društava Hrvatske, Zagreb, 1991, 293-295.*

⁷ A. Bogнар, nav. dj., 308-309.

⁸ Službene novine Kraljevine Jugoslavije, Beograd, 1929, br. 233 - XCVI, br. 297 - CXXIV.

Primorska banovina je izgubila *Dubrovačku oblast* odnosno cijelo područje južno od prolaza Neretvanskim i Korčulanskim kanalom, a obuhvatila je bosansko - hercegovačke kotare *Travno, Livno i Duvno*.⁹

Ispravci razgraničenja između banovina provedeni su 1931. godine pa je *Čabar* vraćen Savskoj, a *Črnomelj* Dravskoj banovini. Iz Primorske banovine izuzet je *Travnik* i pripojen Drinskoj, dok su *Stolac* i *Korčula* vraćeni Primorskoj banovini. *Zapadni dio Srijema* tada je vraćen Savskoj banovini, ali je *istočni Srijem* ostao u Dunavskoj banovini.¹⁰

Ova granična linija povučena usred Srijema, nametnuta je kao istočna granica Hrvatske, pri čemu je veliki dio zapadnog Srijema s većinskim hrvatskim pučanstvom pripao Dunavskoj banovini, isto kao i Baranja, u kojoj je uz većinske Mađare i Nijemce, bilo dvostruko više Hrvata nego Srba.¹¹

Stvaranjem Banovine Hrvatske,¹² koja je obuhvatila sve hrvatske zemlje izuzev Baranje, pokušalo se riješiti tzv. hrvatsko pitanje. Teritorijalno su ju sačinjavala područja dotadašnje *Savske i Primorske banovine s kotarima Dubrovnik, Šid, Ilok, Brčko, Gradačac, Derвента, Travnik i Fojnica*. To je možda moglo dovesti do preuređenja Jugoslavije na federalističkoj osnovi ali je obustavljeno s otpočinjanjem svjetskog rata i uključivanjem jugoslavenske države u ratni sukob.

II.

Nakon kratkotrajnog travanjskog rata 1941. godine, koji je završio slomom vojske Kraljevine Jugoslavije, uslijedila je okupacija i podjela državnog teritorija između Njemačke, Italije, Bugarske, i Mađarske dok su neki dijelovi organizirani u upravna područja s različitim statusom.

Nezavisna Država Hrvatska je osnovana 10. travnja iste godine a tijekom svibnja i lipnja određene su joj granice. Rimskim ugovorima Italija je dobila

⁹ Lj. Boban, *Hrvatske granice*, Školska knjiga, Zagreb, 1991, 30-32.

¹⁰ Isto, 33.

¹¹ I. Jelić, O nastanku granice između Hrvatske i Srbije, *Časopis za suvremenu povijest* 1-3, Zagreb, 1991, 4.

¹² Službene novine Kraljevine Jugoslavije, Beograd, 1939, br. 194 A.

jadransko obalno područje od Rijeke i Bakra do Splita s dalmatinskim otocima (bez Brača i Hvara), uz to je dobila pravo na okupaciju kontinentalnog dijela Hrvatske do linije Samobor - Glina - Bosanski Novi - Sanski Most - Mrkonjić Grad - Donji Vakuf - Treskavica.¹³ Stara hrvatsko-slovenska granica dijelila je područje Hrvatske od Donje Štajerske i Gorenjske koje je anektirala Njemačka. Granica s Mađarskom je vraćena na liniju prije 1918. godine jer je Mađarska okupirala Prekomurje, Međimurje, Baranju i Bačku. Istočna granica NDH određena je u sporazumu s Njemačkom i Italijom "Zakonskom odredbom o iztočnoj granici NDH".¹⁴ U svezi s određenjem istočne granice, do listopada 1941. godine je bio sporan status kotara Zemun i Stara Pazova, koji su tada priključeni NDH.

Područje NDH podijeljeno je na Glavni grad (Zagreb) i 22 velike župe: Baranja (Osijek), Bilo Gora (Bjelovar), Bribir i Sidraga (Knin), Cetina (Omiš), Dubrava (Dubrovnik), Gora (Petrinja), Hum (Mostar), Krbava i Psat (Bihać), Lašva i Glaž (Travnik), Lika i Gacka (Gospić), Livac i Zapolje (Nova Gradiška), Modruš (Ogulin), Pliva i Rama (Jajce), Pokupje (Karlovac), Posavje (Brod na Savi), Prigorje (Zagreb), Sana i Luka (Banja Luka), Usora i Soli (Tuzla), Vinodol i Podgorje (Senj), Vrhbosna (Sarajevo), Vuka (Vukovar), Zagorje (Varaždin). Župe su bile podijeljene na kotare i gradska poglavarstva te općine.¹⁵

Stanje nastalo okupacijom i postojanje NDH nije prihvatila Komunistička partija Jugoslavije, koja tijekom 1941. godine organizira partizanski pokret i usporedo s vojnim uspjesima na osvojenim područjima stvara mrežu narodnooslobodilačkih odbora kao zametke nove državne vlasti.¹⁶ Širenje vojne i političke organizacije rezultiralo je stvaranjem najvišeg zakonodavnog tijela, Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije, koje je na svom drugom zasjedanju 29. studenog 1943. godine donijelo Odluku o izgradnji Jugoslavije na federativnom principu,¹⁷ čime je konstituirana savezna država.

¹³ I. Beuc, *Povijest institucija državne vlasti u Hrvatskoj (1527-1945)*, Arhiv Hrvatske, Zagreb, 1969, 448.

¹⁴ *Zbornik zakona i naredaba Nezavisne Države Hrvatske*, godina 1941, Zagreb, 165.

¹⁵ *Priručnik o političkoj i sudbenoj podjeli NDH*, ur. R. Landikušić, Zagreb, 1942.

¹⁶ *Iscrpuu kronologiju stvaranja narodnooslobodilačkih odbora daje M. Rastić, Pregled sistema narodne vlasti u Hrvatskoj 1941-1943, Putovi revolucije 1-2, IHRPH, Zagreb, 1963, 105-173.*

¹⁷ Uvodna rečenica te odluke glasi: "Na osnovu prava svakog naroda na samoopredjeljenje, uključujući

Odluka nije predviđala novu teritorijalnu podjelu Jugoslavije, jer su temelj federativne podjele bile povijesne države, pokrajine, koje su tijekom rata objedinile svoj povijesni teritorij kroz zemaljska antifašistička vijeća. U navedenoj odluci AVNOJ-a nabrajaju se: Glavni narodno-oslobodilački odbor Srbije, ZAVNO Hrvatske, ZAVNO Bosne i Hercegovine, ZAVNO Crne Gore i Boke, ZAVNO Sandaka, Inicijativni organi za ZAVNO Makedonije i Slovenački narodno-oslobodilački odbor.¹⁸ Oni su predstavljali najviša zastupnička tijela predodređenih republika, dok je stvarni nosilac političke vlasti bila Komunistička partija Jugoslavije na čelu s Politbiroom i Josipom Brozom. Granice između federalnih jedinica nisu se navodile jer su se one podrazumijevale. U razdoblju veljača-studenj 1944. godine šest se federativnih država konstituiralo na temelju odluka svojih zemaljskih političkih predstavništava, i kao takve one su postale suverene države.

III.

Bez obzira na jedinstveni politički program postojala su različita gledišta na niz problema naslijeđenih iz Kraljevine Jugoslavije. Tako je neriješeni status Srijema bio izvor sukoba između političkih rukovodstava Hrvatske i Vojvodine.

Još početkom 1942. godine je Vrhovni štab odredio osnivanje Treće hrvatske operativne zone koja je obuhvatila Slavoniju "uključujući tu i Srijem do Beograda",¹⁹ da bi se organizirala i ujednačila organizacija partizanske borbe na području Hrvatske. U skladu s tim, jedan od vođa partizanskog pokreta Srijema i član Pokrajinskog komiteta KPJ, Nikola Grulović, tijekom 1943. i 1944. godine član je Inicijativnog odbora ZAVNOH-a, njegov vijećnik i ujedno vijećnik AVNOJ-a kao zastupnik iz Hrvatske.²⁰

---

pravo na otcepljenje ili na ujedinjenje sa drugim narodima, i u skladu sa istinskom voljom svih naroda Jugoslavije, osvjedočenom u toku trogodišnje zajedničke narodnooslobodilačke borbe, koja je skovala nerazdruživo bratstvo naroda Jugoslavije, AVNOJ donosi sljedeću Odluku..." S. Nešović-B. Petranović, AVNOJ i revolucija, Tematska zbirka dokumenata 1941-1945, Narodna knjiga, Beograd, 1983, 452.

¹⁸ Službeni list FNRJ, br. 1/1945.

¹⁹ I. Jelić, nav. dj., 7.

²⁰ Z. Stipetić, *Sastav ZAVNOH-a, vijećnici ZAVNOH-a i vijećnici AVNOJ-a iz Hrvatske, Putovi revolucije 1-2*, IIRPH, Zagreb, 1963, 175-213.

Okružni NOO Srijema smatran je sastavnim dijelom Hrvatske²¹ ali je i partijsko rukovodstvo Vojvodine računalo na područje Srijema. On je bio nužan za ostvarenje njihove ideje o konstituiranju Vojvodine kao ravnopravne autonomne jedinice koju bi kao jedinstvenu cjelinu, s obzirom na značajke višenacionalne strukture, tvorili Bačka, Banat, Baranja i Srijem.²²

O političkoj nadležnosti nad Srijemom odlučivao je i Centralni komitet KPJ u srpnju 1943. godine, kada je donio odluku "da se razgraničenje postavi na slijedeći način: Po liniji grad Vukovar, Vinkovci i Županja da pripadnu istočno Srijemu a zapadno Slavoniji, koja ne treba biti kruta, te da se oni krajevi u kojima ima više hrvatskog stanovništva pripoje Slavoniji, a oni u kojima ima više srpskog stanovništva pripoje Srijemu. Tu da se gleda i na geografski položaj radi lakših mogućnosti rada."²³ Međutim, ovako široko određena linija razgraničenja samo je potencirala daljnje nesuglasice.

Premda je tijekom 1944. godine još bilo mogućih kolebanja oko statusa Vojvodine, (tako je npr. područje Banata, Bačke i Baranje 17. listopada 1944. godine, Naredbom Vrhovnog komandanta NOV i POJ o uspostavljanju vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju, objedinjeno pod zajedničkom upravom, do 27. siječnja 1945. godine kada je naredba ukinuta) njezin je politički položaj riješen u prvoj polovici 1945. godine statusom autonomne pokrajine u okviru federalne jedinice Srbije.

Odluka da se Vojvodina priključi Srbiji donjeta je 6. travnja 1945. godine na sjednici Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Vojvodine. Tom prilikom je Nikola Grulović pokrenuo pitanje pripadnosti Baranje, pa je nakon rasprave u kojoj su sudjelovali Đura Jovanović, Jovan Veselinov i Aleksandar Moč u zapisniku navedeno: "Pitanje Baranje za sada ostaje otvoreno dok tamošnji narodi sami ne reše o svojoj pripadnosti. Međutim, većina članova GNOOV-a je mišljenja da će Baranja biti u sastavu federalne Hrvatske."²⁴

Istovremeno je i sedma Pokrajinska konferencija KPJ za Vojvodinu, održana 5. i 6. travnja, odlučila o uključanju autonomne Vojvodine u sastav

²¹ ZAVNOH, Zbornik dokumenata 1943, IHRPH, Zagreb, 1964, 194, 238.

²² I. Jelić, nav. dj., 9-12.

²³ I. Jelić, nav. dj., 11.

²⁴ S. Nešović - B. Petranović, nav. dj., 731.

federalne Srbije. Tu odluku je potvrdio AVNOJ na svojem trećem zasjedanju održanom 7.-26. kolovoza 1945. godine.²⁵ Kako je istovremeno raspušten ZAVNO Sandžaka (29. ožujka) i dio njegovih kotara priključen Srbiji, a Oblasna narodna skupština Kosova i Metohije je također donijela rezoluciju da se oblast priključi Srbiji (9. srpnja), stvorena je Srbija kao složena federalna jedinica, te je već 1. rujna donjet Zakon o administrativnoj podjeli Srbije. U skladu s tim zakonom i za Vojvodinu je donjet Zakon o ustanovljenju i ustrojstvu AP Vojvodine²⁶ u kojem se točno određuje njezin opseg i navode granice.

IV.

U posljednjim mjesecima rata, nakon oslobođenja istočnih dijelova Jugoslavije, nakon što je 7. ožujka osnovan Ministarski savjet Demokratske Federativne Jugoslavije, završeno je konstituiranje saveznih i republičkih organa. Prije donošenja Ustava bilo je potrebno konačno odrediti administrativnu i upravnu podjelu zemlje. Tako je 17. travnja 1945. godine Ministarstvo za konstituantu poslalo svim federalnim jedinicama Uputstvo za suradnju vrhovnih zemaljskih vlasti sa Ministarstvom za konstituantu u kojem se ukazuje na potrebu osnivanja 1) Odjela za izgradnju narodne vlasti i 2) Odjela za ustavna pitanja pri predsjedništvima vlada.

S obzirom da je rat bio već pri završetku nametnulo se je pitanje i konačnog rješenja međurepubličkih granica. Već 2. svibnja pomoćnik ministra u Ministarstvu za konstituantu upućuje Predsjedništvu Narodne vlade Hrvatske dopis broj 96/45 u kojem se traži hitno rješavanje teritorijalne podjele i razgraničenja između federalnih jedinica: "Budući da se u ovome radu nailazi na mnoga sporna pitanja, potrebno je, da nam odeljenja za izgradnju narodne vlasti u najkraćem roku dostave sav materijal koji se odnosi na teritorijalnu podelu federalne jedinice, kao i plan o razgraničenju sa susednim federalnim jedinicama. Uz ovaj plan potrebno je dati detaljno obrazloženje, istaknuti svoja mišljenja tj. mišljenja federalnih vlada odnosno zemaljskih veća, pružiti sve moguće podatke, naročito u spornim područjima, kako bi ovo Ministar-

²⁵ Isto, 730-734.

²⁶ Službeni glasnik Srbije, Beograd, 1945, br. 28.

stvo moglo pristupiti rešavanju, odnosno izrađivanju nacрта razgraničenja federalnih jedinica.²⁷

Na temelju ta dva zahtjeva Ministarstva za konstituantu, Narodna vlada Hrvatske je odmah započela opsežan pripremni rad za upravnu podjelu. Da bi se riješilo pitanje granica Hrvatske odlučeno je da se osnuju dvije komisije za razgraničenje; jedna za razgraničenje sa susjednim državama sa kojima Jugoslavija preko Hrvatske graniči (Italija i Mađarska), a druga za razgraničenje Hrvatske sa ostalim federalnim jedinicama. Osnivanje komisija je povjereno Ministarstvu pravosuđa koje počevši od 26. travnja 1945. godine upućuje niz dopisa o osnivanju hrvatskih komisija onim organima koji su neposredno svojim radom vezani uz problematiku razgraničenja te bi trebali sudjelovati u predviđenom radu. Ministarstvo pravosuđa se tako obratilo Slovenskom narodno osvobodilnom svetu, Oblasnom NOO za Istru, Glavnom štabu NOV i POJ Hrvatske, Oblasnom NOO Zagrebačke oblasti, Oblasnom NOO Slavonije, Ministarstvu prosvjete NRH, Ministarstvu unutarnjih poslova NRH, Predsjedništvu Narodne vlade Hrvatske i Izvršnom odboru JNOF.²⁸ Uz obavijest o osnivanju komisija za razgraničenje pri Predsjedništvu vlade Hrvatske, traže se podaci i materijali koji bi mogli poslužiti u radu, te popisi stručnih osoba koje bi sudjelovale u radu. Posebno se ističe važnost etnografskog i nacionalnog problema i nužnost obrade statističkih podataka s obzirom da se radi o osjetljivom etnički miješanom graničnom području.

Ministarstvo pravosuđa je u svom radu surađivalo s Ministarstvom unutrašnjih poslova i Ministarstvom prosvjete od kojih je dobilo više elaborata o problemima i načinu rada prilikom razgraničenja,²⁹ te mišljenja o predloženim članovima i suradnicima za komisije. Spise nastale tim inicijativnim radom uputilo je Ministarstvo pravosuđa 1. lipnja potpredsjedniku Narodne vlade Hrvatske, Radi Pribičeviću, kao jedinstveni dosje.³⁰

Usporedo sa radom Ministarstva pravosuđa radene su i u Predsjedništvu vlade predradnje za djelatnost komisija; tako su npr. izrađena i dva elaborata

²⁷ HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 50.

²⁸ Isto

²⁹ Isto

³⁰ Najveći dio tog dosjea je sačuvan u današnjem fondu Komisije za razgraničenje.

o radu komisija za razgraničenje, u kojima se navodi: "Zadatak ove komisije je složen i određen geografskim i političkim uvjetima pojedinih granica Federalne Države Hrvatske. Načelna dioba se nameće prema tome da li je pojedinačni granični sektor interfederala ili je istovjetan s granicom Jugoslavije kao državne cjeline...pri čemu je dakako jasno da su takve poteškoće daleko složenije i osjetljivije na sektorima državnih nego li interfederalnih granica."³¹

Iz brojne arhivske građe Komisije za razgraničenje vidljivo je da je težište rada bilo na razgraničenju sa susjednim državama, jer je većina elaborata trebala poslužiti kao materijal za zahtjeve Jugoslavenske delegacije prilikom određivanja granice sa Italijom i Mađarskom.

Tako se u jednom od elaborata navodi: "Prvi objekt našega rada jest pomno prikupljanje i proučavanje podataka o onim činjenicama, koje su u konkretnom slučaju uzete načelno kao kriterij za razgraničenje. Kako je to u našem slučaju pripadnost pojedinog kraja po narodnosti, valja u prvom redu prikupiti sve podatke, koji su odlučni za to pitanje. Glavno pomagalo su tu statistike koje valja razraditi do u tančine...Statistička obrada ima se dakle proširiti na intenzivni demografski studij, a za nj treba upotrebiti sva pomagala, koja se bilo kako mogu dosegnuti. Ne će kod toga biti od male važnosti historijska istraživanja i dokazivanja, koja narodnost je u nekom kraju starosjedilačka. Tu će se npr. s uspjehom moći upotrebiti i izvjesni podaci o unutarnjim migracijama, iseljavanja i useljavanja u daljoj ili bližoj prošlosti, izvadci iz starijih ili novijih matica...Gotovo nigdje na našim etnografskim granicama ne postoji odsječena crta, nego nalazimo široke prelazne pojase s miješanim stanovništvom. Tim pojasima valja obratiti osobitu pažnju, podatke o njima osobito brižno skupiti i razraditi još potanje, jer će se rasprava u međunarodnim pregovorima voditi baš o njima."³²

U veljači 1945. godine imenovan je Pavle Gregorić kao ministar u Ministarstvu za Hrvatsku Demokratske Federativne Jugoslavije. Posebno je zanimljiva njegova inicijativa za određenje istočne granice Hrvatske odnosno razgraničenje sa Vojvodinom. Poznato je da je od hrvatskih političara najviše pozornosti tom pitanju posvetio Andrija Hebrang što je s obzirom na njegov

³¹ HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 66.

³² Isto

položaj u Politbireu CK KPJ imalo najveće političko značenje. S obzirom da je Pavle Gregorić uz Ministarski savjet DFJ bio i član Zakonodavnog odbora vlade DFJ a ujedno član Predsjedništva AVNOJ-a, te uz poznata mišljenja nekih drugih hrvatskih partijskih funkcionera (npr. Ivana Krajačića) moguće je zaključiti kako je sa hrvatske strane postojala linija koja je zastupala identičnu koncepciju hrvatske istočne granice. Već 28. travnja dopisom Ministarstva za Hrvatsku broj 39 Gregorić traži od Predsjedništva Narodne vlade Hrvatske da se pitanje razgraničenja prouči i izradi stručni tekst koji bi pružio podatke i materijal za izvršenje razgraničenja. Ujedno je tom dopisu priložio i prijepis elaborata "O razgraničenju Vojvodine" bez potpisa autora o kojem Gregorić kaže "Ovaj elaborat nije nikakav službeni elaborat ili službeno mišljenje, već elaborat jednog od stručnjaka. U tom elaboratu ima izvjesnih mišljenja odnosno (naravno neslužbenih) prijedloga o razgraničenju koji po našem mišljenju nisu pravilno postavljeni."³³

Gregorićeva primjedba se prvenstveno odnosi na zastupljene teze o Vojvodini koju čine 4 oblasti: Srijem, Banat, Bačka i Baranja (premda se je GNOOV već načelno opredijelio da Baranja bude u sastavu Hrvatske), na marginaliziranje pitanja Hrvata u sjeverozapadnoj Bačkoj, te određivanje granice na liniji Vukovar-Županja (Vukovar, rijeka Vuka, uzvodno do jugoistočne okuke sela Marinaca i Nuštra, najkraćim pravcem između Mirkovaca i Vinkovaca od rijeke Vuke do rijeke Bosuta, do Šitara i Županje), čime se pripadnost Srijema Vojvodini obrazlaže sudjelovanjem u vojvodanskim brigadama.

Prema postojećoj dokumentaciji u Predsjedništvu vlade Hrvatske nije moguće ustanoviti kakvog je opsega bila suradnja između Pavla Gregorića u Beogradu i zagrebačke komisije za razgraničenje i koliko je on bio upoznat sa radom komisije i sa tekstovima koji su tijekom svibnja i lipnja rađeni u Zagrebu. Tako je npr. dr. Božidar Firšt izradio 19. lipnja opsežan elaborat "Razgraničenje Federalne države Hrvatske prema Federalnoj državi Srbiji" u kojemu daje iscrpnu analizu izbornih rezultata općinskih izbora od 19. svibnja 1940. godine za kotare Osijek, Vukovar, Ilok, Vinkovci i Županja. On zaključuje: "Iz izbornih rezultata jasno se vidi da se je većina Srba zapadnog

Srijema opredjeljivala prema strankama koje su činile Hrvatsko-Srpski blok (SDK) i imale sjedište u Hrvatskoj.”³⁴ Također uspoređujući podatke o nacionalnoj strukturi stanovništva Baranje, Srijema i Bačke zaključuje: ”U Apatinskom, Somborskom (Sela) i Subotičkom kotaru ima Hrvata-Bunjevaca znatno više nego Srba. To je pojas koji se proteže sjeverozapadnom Bačkom i svakako predstavlja najbogatije hrvatske krajeve. U ovom području su Hrvati i Srbi izmješani manje nego u Srijemu te bi se njihovo priključenje Hrvatskoj moglo izvršiti bez većih gubitaka za Srbe. U pomenutom Bunjevačkom pojasu samo u Somboru ima Srba više nego Hrvata, dok su u tri navedena Srijemska kotara dva grada (Vukovar i Ilok) izrazito hrvatska, a jedan (Šid) srpski. Pri rješavanju graničnog pitanja moraju se istovremeno imati u vidu Srijem i Bačka, te ustupak Hrvata na jednoj strani traži analogan postupak Srba, tu bi se dakle mogla izvršiti Srijemsko-Bačka kompenzacija. Geografski razlozi savjetuju popuštanje Hrvata u Bačkoj, a Srba u Srijemu, pri tom bi brojčani ustupak za Srbe bio povoljniji.”³⁵

Dr. Juraj Andrassy kao suradnik komisije za sjevernu granicu izradio je veći tekst pod nazivom ”Hrvati Bačke i Baranje u svjetlu statistike” u kojemu daje sažeti prikaz stanovništva u 19. i 20. stoljeću prema podacima mađarske i jugoslavenske statistike: ”Iz ovih statističkih rezultata, koji se osnivaju na službenim podacima mađarskim (za vrijeme prije Jugoslavije), bilo srpskim (a sigurno je, da ni jedni ni drugi nisu sastavljeni u prilog Hrvata, već obratno!) jasno se može razabrati, da srednja, pa sjeverozapadna Bačka sa Bajskim trokutom, te Baranja sa svoja dva kotara Batina i Darda te područjem mađarske Baranje između Pečuha, Mohača i Drave sačinjavaju po pretežnom broju Hrvata prema Srbima i Mađarima - hrvatsko etničko područje, te da ovi krajevi sa etničkog, geopolitičkog i privrednog razloga treba da dođu u sklop Hrvatske!”³⁶

O daljnjoj Gregorićevoj aktivnosti oko problema određivanja hrvatske istočne granice saznajemo iz dopisa koji je 14. lipnja uputio hrvatskoj vladi. Radi se o njegovom prosvjedu upućenom Ministarskom savjetu DFJ zbog

³⁴ Isto

³⁵ Isto

³⁶ Isto

raspisanih izbora u Vojvodini: "Dostavlja se prepis dopisa Predsjedništvu Ministarskog savjeta DFJ u Beogradu o privremenom obustavljanju izbora narodno-oslobodilačkih odbora u Vojvodini, pa se moli Predsjedništvo vlade da uputi što prije jednu komisiju u Vojvodinu koja bi zajedno sa komisijom Glavnog odbora u Vojvodini odredila granice između Vojvodine, odnosno federalne Srbije s jedne strane i federalne Hrvatske s druge strane. U prilogu dostavljamo podatke o brojčanom stanju Hrvata u Bačkoj i Baranji, što smo ih primili iz Vojvodine, da bi se njima mogla poslužiti komisija koja će se uputiti iz Hrvatske u Vojvodinu. Napose napominjemo, da podaci koje Vam dostavljamo ne moraju biti posve točni, ali svakako mogu poslužiti za orijentaciju našoj komisiji koja će stići iz Hrvatske."³⁷

Gregorić postavlja pitanje granice u svezi sa dvije problematične točke: granica u Srijemu (Vukovarski i Vinkovački kotar) i pitanje pripadnosti hrvatskog stanovništva u sjeverozapadnoj Bačkoj.

Tekst dopisa Ministarskom savjetu glasi: "Predsjedništvo Glavnog narodno-oslobodilačkog odbora Vojvodine raspisalo je 16. V. 1945. odluku o sprovođenju izbora u Vojvodini.

Čast mi je zamoliti da se sprovođenje izbora u Vojvodini odgodi. Za ovu odgodu navodim slijedeće razloge:

1. Što još do danas nisu određene konačne granice Vojvodine.
2. Što se u Vojvodini danas nalaze pojedini djelovi Hrvatske koji nisu nikada pripadali Vojvodini.
3. Što sama odluka o sprovođenju izbora u Vojvodini ima odredbe koje ne odgovaraju demokratskim principima naše izborne prakse i nisu u skladu sa politikom koja se sprovodi tokom narodno-oslobodilačke borbe.

Ovaj prijedlog obrazlažem činjenicama:

---

³⁷ U zaglavlju tog dopisa navedeno je da se šalje 1 prilog što se odnosi na priloženu kopiju Gregorićevog dopisa Ministarskom savjetu DFJ. Uz to se ne nalazi navedeni popis Hrvata tako da nije jasno da li je on bio priložen tom dopisu. Zbog toga nije moguće utvrditi tko je popis izradio i kome je poslat, Gregoriću, Ministarstvu za Hrvatsku ili Ministarskom savjetu DFJ. HDA, Komisija za razgraničenje, fasc.66.

ad 1. U odjelu VII. čl. 43. spomenute odluke stoji: "Izbori u smislu ove odluke neće se ovoga puta vršiti u Baranji." Ovim članom izuzima se Baranja iz Vojvodine.³⁸ Međutim postoji dosta veliki broj sela u sjeverozapadnoj Bačkoj pa i sam grad Subotica u kojima živi pretežni broj Hrvata, te je pitanje hoće li se oni opredjeliti za pripajanje federalnoj Srbiji ili federalnoj Hrvatskoj.

ad 2. Kotar Vukovar bio je sve vrijeme u sklopu Hrvatske i pripada joj geografski i ekonomski, iako je većina stanovništva srpska. Iz priloženog dopisa Oblasnog NOO Slavonija vidi se da je baš u ovom dijelu koji je potpao pod Vojvodinu, većina Hrvata, koji žele da ostanu u sklopu federalne jedinice Hrvatske.

Polovica vinkovačkog kotara, koji se nalazi sada u Vojvodini, naseljen je ogromnom većinom Hrvata, koji žele da ostanu u sklopu federalne jedinice Hrvatske. Objašnjenje da je polovica vinkovačkog kotara i dio vukovarskog kotara potpao pod Vojvodinu zato, što su ti krajevi bili oslobođeni od strane NOV koja je organizirana u Srijemu i Vojvodini i što je odatle organizirana narodna vlast u tim krajevima i Vojvodini, posve je proizvoljno, budući da pojedini krajevi u Jugoslaviji nisu potpadali onim federalnim jedinicama koje su organizirale u tim krajevima narodnooslobodilački pokret i NOV, već su ostali u sklopu one jedinice, kojoj su pripadale prije invazije neprijatelja u Jugoslaviju. Očigledni primjer za to daje veliki dio bihačkog okruga sa zapadne strane Une gdje je ZAVNOH organizirao čitav kotar Cazin koji je bio povezan sa ZAVNOH-om sve dok nije bilo omogućeno da se Cazin poveže sa ZAVNOBiH-om. Iako je ZAVNOH provodio organizaciju jednog dijela spomenutog okruga, iako je taj dio okruga bio administrativno i inače u sklopu ZAVNOH-a, on je bio pripojen federalnoj Bosni i Hercegovini, čim su se za to pojavile mogućnosti. Sličan je slučaj sa kotarima Livno i Duvno, u kojima imade oko 70% Hrvata i koji su za vrijeme narodnooslobodilačke borbe bili najprije povezani administrativno sa Dalmacijom, a čim se pokazala

---

³⁸ Zanimljivo je da u Slobodnoj Vojvodini broj 130 od 23. lipnja 1945. godine Glavna izborna komisija Vojvodine, na temelju člana 44. Odluke o sprovođenju izbora za mesne, gradske, sreske i okružne narodne odbore i za Glavni narodnooslobodilački odbor Vojvodine, navodi i članove izbornih komisija za kotare Beli Manastir i Batina. Na listi kandidata za Somborski okružni NOO objavljenju u Slobodnoj Vojvodini broj 155 od 22. srpnja također se navode i kandidati iz Belog Manastira i Batine.

mogućnost da se povežu sa ZAVNOBiH-om povezali su se sa federalnom Bosnom.

Obadva kotara Ilok i Šid koji se sada nalaze u sklopu Vojvodine, pripadali su uvijek Hrvatskoj, a nikada Vojvodini. Oni su prvi puta bili odcjepljeni od Hrvatske za vrijeme režima Pere Živkovića³⁹ kada su bili potpali zajedno sa kotarom Vukovar i Vinkovci u Drinsku banovinu. Ovakovo samovoljno odcjepanje pojedinih kotara iz sklopa Hrvatske bilo je tada tumačeno među Hrvatima koji su nastavali te krajeve kao neprijateljski akt protiv samostalnosti Hrvatske.

Izvještaj članova komisije koji su bili upućeni na teritoriju Srijema i Vojvodine govori jasno o tome da su u mnogo slučajeva odnosi prema Hrvatima u Vojvodini nepravilni, pa ovakovo priklapanje pojedinih srezova koji su pripadali ranije Hrvatskoj, a u kojima ima znatan dio Hrvata, ne bi mogao da ima povoljnog uticaja na političke odnose u tim krajevima.

ad 3. U odjelu II spomenute Odluke o sprovođenju izbora čl. 12 točka 7 isključuju se iz biračkih spiskova članovi uže porodice lica koja su se ogrješila o interese narodnooslobodilačkog pokreta, čime se pogada vjerojatno veliki broj Hrvata i Hrvatica, koji nisu bili upleteni ni u kakav protunarodni čin, već su isključeni iz mogućnosti da aktivno sudjeluju kod izbora samo zato što imaju nesreću, da budu bliži rođaci onih koji su se ogrješili o interese narodnooslobodilačke borbe, a to je očito jedan nepravedan i nepravilan, a politički veoma škodljiv precedens.

Imajući u vidu sve gore spomenute činjenice kao i današnje političko stanje u Vojvodini i Srijemu, a pogotovo slabost velikog broja NOO-a kao i čitav niz nepravilnih postupaka prema Hrvatima sa strane raznih ustanova u Vojvodini (o čemu postoje dosta opširni podaci u izvještaju komisije koju je AVNOJ uputio u Vojvodinu) predlažem da se izbori u Vojvodini odgode do vremena dok se ne odrede konačne granice Vojvodine i Srijema na osnovi zaključka i rada komisija koje će s jedne strane uputiti u Vojvodinu ZAVNOH odnosno federalna vlada Hrvatske, a s druge strane NOO Vojvodine.”

---

³⁹ Petar Živković je bio predsjednik vlade Kraljevine Jugoslavije u razdoblju 1929-1932. godine.

U citiranom dopisu se na dva mjesta spominju izvještaji komisije koja je bila u Vojvodini. Gregorić ovaj tekst piše 14. lipnja 1945. godine dok je službena komisija za izradu prijedloga razgraničenja između Hrvatske i Vojvodine osnovana od strane Predsjedništva AVNOJ-a tek 19. lipnja. Komisija je ujedno dobila i punomoć u kojem se pozivaju vlasti na terenu "koji će komisija obići" da olakšaju njen rad. Prema tome se može pretpostaviti da su članovi komisije tek 19. lipnja krenuli u Vojvodinu. Kako je AVNOJ samo potvrdio tu istu komisiju osnovanu od strane Politbiroa CK KPJ 11. lipnja, moguće je da je komisija već i prije izašla na teren, ali je ipak potpuno nevjerovatno da je Gregorić već 14. lipnja mogao pročitati nekakav izvještaj. Zbog toga postoji mogućnost da je i prije akcije CK KPJ i Predsjedništva AVNOJ-a postojala komisija kojoj je bio cilj ustanoviti pravo stanje u problematičnom hrvatsko-vojvodanskom graničnom području. Potpunijih podataka u arhivskoj građi nemamo da bi mogli zaključiti da li je postojala koordinirana akcija iz redova vrhovništva ili je možda riječ o akciji pojedinaca. Da je bilo takvih izoliranih akcija govori V. Dedijer (Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita, III.) koji citira pismo E. Kardelja Titu u kojem se navodi "...da je Andrija Hebrang na svoju ruku poslao jednu garnituru rukovodilaca u Mesni komitet u Sremskoj Mitrovici čiji je zadatak bio da obuhvati sve partijske organizacije u Sremu i da ih priključi CK KP Hrvatske."⁴⁰

Vidjeli smo da je Gregorić pretpostavio da bi do određivanja granične linije trebalo doći zajedničkim radom republičkih komisija i da je u Hrvatskoj osnovana takva komisija. Jesu li sa strane Srbije urađeni identični pripremni radovi nije moguće za sada provjeriti u arhivskoj građi, jer nije sačuvan nikakav trag dopisivanja sa srpskim organima o razgraničenju sa Srbijom.⁴¹

Sva kasnija putovanja članova zagrebačke komisije u Beograd (Institut za proučavanje međunarodnih pitanja) te po Vojvodini bila su vezana uz

---

⁴⁰ I. Jelić, nav. dj., 26.

⁴¹ O problemu granica između Hrvatske i Slovenije postoji više dopisa između hrvatskog i slovenskog predsjedništva vlade. U Sloveniji je također osnovana Komisija za meje u okviru Izvršnog odbora oslobodilne fronte a tijekom lipnja je planirano osnivanje slične komisije pri Narodnoj vladi Slovenije. HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 50.

prikupljanje podataka za pripremu razgraničenja sa Madarskom o čemu postoji opsežna dokumentacija.

O eventualnom odlasku na teren zagrebačke komisije za razgraničenje ne postoje precizni podaci. Prema jednom popisu članova Komisije za razgraničenje postojala je podjela na suradnike za zapadnu granicu (Josip Roglić, Rudolf Maixner, Mijo Mirković, Matko Rojnić, Fran Barbalić, Vladimir Brajković, Ivo Rubić, Just Pertot) i suradnike za sjevernu granicu (Krešimir Filić, Juraj Andrassy, Vinko Žganec, Josip Roglić, Milovan Zoričić, Rudolf Maixner). Međutim, u jednom se radnom prijedlogu stručnjaka navode članovi komisije za razgraničenje prema Sloveniji, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Boki kotorskoj. Za razgraničenje sa Srbijom predlažu se Branimir Bratanić, Milovan Gavazzi, Petar Pekić i Vinko Žganec. U kasnijim materijalima, u kojima se navodi samo općenito komisija, spominje se jedino dr. Vinko Žganec. Također je sačuvan samo jedan primjerak zapisnika, prve sjednice Komisije za razgraničenje održane 1. kolovoza 1945. godine, na kojoj su bili prisutni kao stalni članovi Josip Roglić, Rudolf Maixner, Ivo Rubić, Krešimir Filić, referenti Ivan Esih i Ivo Sučić te suradnici Milovan Zoričić, Juraj Andrassy, Božidar Firšt, Vinko Žganec i predsjedavajući Rade Pribičević.⁴² To je jedini sačuvani zapisnik neke sjednice komisije, ali s obzirom da je tada već određena granica prema Vojvodini taj se problem više ne spominje. Najveći dio arhivske građe čine elaborati i referati o problemu granica, statistički podaci i popisi stanovništva, izvještaji sa puta, računi i sl., vezani uz istraživanja područja Trsta i Bajskog trokuta.

Sa vojvodanske strane su također vršeni opsežni pripremni radovi i skupljani podaci. Tako je Okružni komitet KP Srbije za Srijem sredinom svibnja dostavio Pokrajinskom komitetu za Vojvodinu podatke o nacionalnom sastavu stanovništva u šidskom, vukovarskom i vinkovačkom kotaru prema kojima je vidljiva brojčana premoć hrvatskog stanovništva (u vinkovačkom kotaru bilo je 42 388 Hrvata i 4 166 Srba, u vukovarskom kotaru 16 200 Hrvata i 23 186 Srba, u gradu Vukovaru 5 446 Hrvata i 2 051 Srba). Tako nepovoljnu etničku sliku Okružni komitet objašnjava politikom NDH koja je u to područje naseljavala "...uglavnom ustaške porodice iz raznih

⁴² HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 50.

krajeva Hrvatske.”⁴³ Takve i slične proizvoljna prosudbe u analizi statističkih podataka nisu bile rijetke i zapravo su ocrtavale veliku propagandnu djelatnost u Vojvodini kojoj je bila svrha da se opravda nedostatak povijesnih dokaza za pripadnost Srijema Vojvodini.

V.

Vidjeli smo da je bez obzira na političke težnje vojvodanskog rukovodstva da Vojvodina postane samostalna državna jedinica, u proljeće 1945. godine ipak odlučeno da ona uđe u sastav Srbije kao autonomna pokrajina. Odluka o tome je proizašla iz najvišeg partijskog rukovodstva, a sve ostale odluke (GNOOV-a, Pokrajinske konferencije KPJ za Vojvodinu, ZAVNO Sandžaka, Oblasne narodne skupštine Kosova i Metohije) donjete su u skladu s tom političkom odlukom.

S obzirom da je time Srbija postala složena federativna jedinica bilo je nužno konačno odrediti njene granice. Kako je najosjetljivija granica bila prema Hrvatskoj za njeno utvrđivanje osnovana je posebna komisija. Odluku o osnivanju te komisije, u čijem su sastavu bili Milovan Đilas - član Politbira - predsjednik komisije, Vicko Krstulović - ministar unutrašnjih poslova Narodne vlade Hrvatske, Milentije Popović - ministar unutrašnjih poslova Narodne vlade Srbije, Jovan Veselinov - sekretar JNOF Vojvodine, donio je najprije Politički biro CK KPJ na svojoj sjednici 11. lipnja 1945.⁴⁴ Predsjedništvo AVNOJ-a je istu tu komisiju imenovalo 19. lipnja dopunivši ju Jerkom Zlatarićem, potpredsjednikom ONOO Sombor.⁴⁵

Očito je da je Đilas, koji je istovremeno bio Ministar za Crnu Goru, trebao imati neutralnu arbitražnu ulogu u odnosu na zastupljene predstavnike Hrvatske i Srbije. Bilo bi vjerojatno logičnije da su u komisiji bili i Pavle Gregorić – Ministar za Hrvatsku i Jaša Prodanović – Ministar za Srbiju. Do toga vjerojatno nije došlo upravo zbog očitog Gregorićevog angažiranja na pitanju granica, odnosno na njegovom jasno izraženom zastupanju hrvatskih

⁴³ Arhiv Jugoslavije, Beograd, CK SKJ, H-2-1/1.

⁴⁴ AJ, CK SKJ, III/1a.

⁴⁵ AJ, CK SKJ, H-2-1/1.

interesa, koji ne bi odgovarali kompromisnom rješenju kakvo je kasnije predložila komisija.

Komisija je u izuzetno kratkom razdoblju (između 19. i 26. lipnja) utvrdila osnovne probleme. Smjernica za razgraničenje je bila zatečena nacionalna struktura stanovništva što se i detaljno navodi u izvještaju.⁴⁶ Sporna područja su bila Baranja, Sjeverna Bačka i srijemski kotarevi Vukovar, Ilok i Šid. U izvještaju komisije predlaže se sljedeće granična linija: "Privremena granica između Vojvodine i Hrvatske treba da ide: od mađarske granice, rekom Dunavom do međe između sela Bačko Novo Selo i Bukin (bačko-palanački srez); odatle preko Dunava između atara sela: Opatovac - Mohovo, Lovas - Bapska, Tovarnik - varoš Šid, Podgrađe - Ilinci, Adaševci - Mala Vašica, Lipovac - Batrovci, Strošinci - Morović. Na taj bi način sela sadašnjeg šidskog sreza: Opatovac, Lovas, Tovarnik, Podgrađe, Adaševci,⁴⁷ Lipovac, Strošinci (i Jamena)-zajedno sa svojim atarima - pripala Hrvatskoj, a sela Mohovo, Bapska, varoš Šid, Ilinci, Mala Vašica, Batrovci, Morović-zajedno sa svojim atarima - Vojvodini. Samo se po sebi razume da i sve teritorije zapadno, odnosno istočno od ovih sela treba da pripadnu Hrvatskoj, odnosno Vojvodini."⁴⁸

Odluka o ulasku Baranje u Hrvatsku obrazložena je etničkim sastavom stanovništva, jer su Hrvati imali relativnu većinu a također su uzeti u obzir ekonomski i privredni razlozi.

Za razliku od Baranje opširno je obrazložena odluka da sjeverozapadna Bačka ostane u granicama Vojvodine da bi se sačuvala njezina teritorijalna cjelovitost. Iako je nakon obilaska tog područja utvrđeno da je čitav subotički kotar i sjeverni dio somborskog "...u apsolutnoj većini naseljen kompaktnim

⁴⁶ U Arhivu Jugoslavije, u fondu CK SKJ, čuvaju se rukopisne bilješke M. Dilasa koje je vodio dok je komisija boravila u Subotici, Somboru, Osijeku, Vukovaru, Šidu i Iloku, s podacima o nacionalnom sastavu na temelju kojih je napravljen prijedlog razgraničenja. Radi se o nekoliko stranica koje većim dijelom citira M. Dželebdžić u članku "Dilasov vojvodanski safari", *Duga*, prosinac 1991.

⁴⁷ Adaševci su na ovom mjestu i u identičnom tekstu u Zakonu o ustanovljenju i ustrojstvu AP Vojvodine (Službeni glasnik Srbije, 28/1945) pogrešno navedeni pa se u SGS 32/1945 daje ispravak - radi se o mjestu Apševci u kotaru Vinkovci. Kasniji Zakon o administrativno-teritorijalnoj podjeli AP Vojvodine (SGS 47/1946) i Zakon o administrativno-teritorijalnoj podjeli NR Srbije (SGS 17/1947) navodi Adaševce kao mjesni narodni odbor u okviru kotara Šid.

⁴⁸ Arhiv Memorijalnog centra "Josip Broz Tito", Beograd, II-5-b/66.

hrvatskim stanovništvom...” nije odlučeno da se taj pojas izdvoji i pripoji Hrvatskoj jer ”Taj pojas bio bi jedna neprirodna tvorevina, koja, iako bi imala ogromnu većinu Hrvata, ne bi bila cjelovito povezana, a Suboticu, kao krupni privredni i kulturni centar, pretvorila bi u periferiski grad, čije komunikacije i čitav privredni život struje na jug, a ne na zapad.” Doduše ostavljena je mogućnost ponovnog aktualiziranja tog pitanja ukoliko bi se na predstojećim pregovorima oko određivanja jugoslavensko-mađarske granice uspjelo dobiti područje Baje.

Za rješenje razgraničenja u Srijemu, odnosno pripadnosti Vukovara, Šida i Iloka, komisija je predložila: ”Ako se pogleda čitav prostor od Vinkovaca i Vukovara do Šida, onda on predstavlja jedan pojas hrvatskog stanovništva, sa relativno malim brojem Srba, tako da je severni deo vukovarskog sreza (današnji vukovarski kotar u osječkom okrugu) izolovana srpska oaza u Hrvatskoj. Zato je komisija smatrala da na ovom prostoru i granica treba da bude istočno od pomenutog hrvatskog pojasa, tj. između Šida i Vukovara, selima koja su već pomenuta. Što se tiče iločkog sreza, iako zapadna sela Šarengrad i Ljuba, kao i grad Ilok, imaju ogromnu većinu Hrvata, a istočna sela Neštin, Susek, Banoštar i dr. ogromnu srpsku većinu, komisija je smatrala da zasada ne bi ovaj srez trebalo cepati na dva dela, nego ga ostaviti u sadašnjem sastavu, s tim što bi pripao Vojvodini... Posle sređivanja vlasti, s jedne i s druge strane granice, koju predlaže komisija, moglo bi se postaviti pitanje priključenja Hrvatskoj zapadnih sela iz iločkog sreza, kao i grada Iloka.”

Dilas je kao predsjednik Komisije već 26. lipnja na sjednici Politbira⁴⁹ dao izvještaj o radu komisije, a zatim je isti podniet 1. srpnja Predsjedništvu AVNOJ-a koje ga je 10. srpnja prosljedilo Ministarskom savjetu DFJ.⁵⁰

U Ministarskom savjetu koji je prihvatio navedeni prijedlog komisije nalazili su se uz Milovana Đilasa i Andrija Hebrang i Pavle Gregorić. Nije poznato da su oni uložili prigovor na navedenu crtu razgraničenja premda je bilo očito da je Hrvatska bila njome oštećena najviše na području Srijema ako se gleda granica Hrvatske iz 1918. godine. Međutim u odnosu na istočne granice Hrvatske oblikovane u razdoblju Kraljevine Jugoslavije (Savska

⁴⁹ AJ, CK SKJ, III/3.

⁵⁰ AJ, Ministarstvo za konstituantu DFJ, f. 2.

banovina), granica u Srijemu je ipak povučena istočnije jer je nakon referenduma u Iloku taj hrvatski grad ipak pripao Hrvatskoj.

Nakon što je prijedlog prihvaćen Narodna skupština Srbije je 1. rujna usvojila Zakon o ustanovljenju i ustrojstvu Autonomne pokrajine Vojvodine čiji član 1. stav 3. glasi: "Granice Autonomne pokrajine Vojvodine prema federalnoj Hrvatskoj utvrđuju se privremeno na osnovu predloga naročite komisije AVNOJ-a. Ova granica ide rekom Dunavom od mađarske granice do Iloka, prelazi preko Dunava, ostavljajući Ilok, Šarengrad i Mohovo u Hrvatskoj i ide na jug ostavljajući atare sela sadašnjeg šidskog sreza: Opatovac, Lovas, Tovarnik, Podgrađe, Adaševci, Lipovac, Strošinci i Jamena Hrvatskoj, a varoš Šid i sela Ilinci, Mala Vašica, Batrovci, Morović Vojvodini."⁵¹

Postavlja se također i pitanje objašnjenja pojma "privremenog" određivanja granice koji se u tom zakonu navodi. Vidjeli smo da je pitanje granice prema Mađarskoj, isto kao i 1919. godine, ponovo problematizirano 1945. godine, kada se je pokušalo na temelju etničkog principa dobiti i južni dio Mađarske sa gradovima Bajom, Mohačom i Pečuhom. Vjerojatno je uz nju vezana i ta privremenost hrvatsko-vojvođanske granice što je vidljivo i iz izvještaja komisije: "Razumije se, ako bi se ova teritorija proširila na sjever preko stare jugoslovensko-mađarske granice i uključila u sebe i Hrvate u prostoru Baje, koji se sada nalaze u Mađarskoj pitanje bi se moralo ponovo uzeti u pretres. Prema tome je pitanje razgraničenja na tome prostoru, sem ostalog, usko povezano sa pitanjem definitivnog utvrđivanja granica Jugoslavije na mirovnim i drugim konferencijama."⁵² Kako granica između Mađarske i Jugoslavije nije promjenjena, pitanje razgraničenja između Srbije i Hrvatske više nije pokretano a granica je definitivno utvrđena kako je navedeno u Zakonu o administrativno-teritorijalnoj podjeli Vojvodine iz 1946. godine: "Područje Autonomne pokrajine Vojvodine obuhvaća deo Narodne republike Srbije koje se graniči: počev od reke Save zapadno od mesta Sremska Rača u pravcu severa, granicom NR Srbije prema NR Hrvatskoj sve do državne granice prema Mađarskoj."⁵³

⁵¹ Službeni glasnik Srbije, br. 28/1945.

⁵² Arhiv Memorijalnog centra Josip Broz Tito, II-5-b/66.

⁵³ SGS, 47/1946.

VI.

Početkom 1946. godine je usvojen Ustav Federativne Narodne Republike Jugoslavije prema kojemu: "Narodne republike vrše samostalno svoju vlast i ograničene su samo onim pravima koje su dobrovoljno prenele na FNRJ."⁵⁴ U njemu je precizirano da je za određivanje granica između republika nadležna Narodna Skupština FNRJ, a granice se ne mogu mijenjati bez pristanka republika.⁵⁵

Administrativno - teritorijalna podjela je dovršena 1947. godine donošenjem republičkih zakona. Kako je ostavljena mogućnost da se provedu eventualne promjene linija razgraničenja,⁵⁶ između Hrvatske i Vojvodine je izvršena korekcija granične linije kod mjesta Bapska Novak koje je pripalo NR Hrvatskoj⁵⁷ i mjesta Jamena koje je pripalo AP Vojvodini.⁵⁸ Vojvodina je polagala pravo i na područja "ada" nastala promjenom toka Dunava na području kotara Vukovar, ali taj zahtjev nije prihvaćen.⁵⁹

Nakon donošenja republičkih ustava i republičkih zakona o administrativno - teritorijalnoj podjeli, granice republika su postale konačne.

O kasnijim promjenama granica (za Hrvatsku u nadležnosti Sabora Hrvatske), odlučivano je u međurepubličkim komisijama u okviru Savezne kontrolne komisije. Tako je Narodna Skupština FNRJ 1956. godine donijela Odluku o odobrenju promjene granice između NR Hrvatske i NR Bosne i Hercegovine⁶⁰ i Odluku o odobrenju promjene granice između NR Hrvatske i NR Slovenije.⁶¹

Granica između Hrvatske i Srbije (Vojvodine) u daljnjem razdoblju jugoslavenske države nije mijenjana, niti su zabilježena pokretanja tog pitanja.

---

⁵⁴ Obrazloženje nacarta Ustava FNRJ, u S. Nešović-B. Petranović, nav. dj, 856-857.

⁵⁵ Član 12. Ustava FNRJ, Beograd, 1946, Službeni list, posebno izdanje.

⁵⁶ AJ, Vlada FNRJ, Predsjedništvo Vlade 1944-1953, F. 33, a.j. 65.

⁵⁷ HIDA, PV NRH, 13 527/1946.

⁵⁸ HIDA, PV NRH, 13 531/1946, 1 269/1947.

⁵⁹ HIDA, PV NRH, 17 998/1947.

⁶⁰ Narodne novine, br. 37/1956.

⁶¹ Narodne novine, br. 1/1956.

Proučavajući povijesne aspekte nastanka hrvatske istočne granice određene 1945. godine, vidljivo je kako je u prethodnom razdoblju (1918–1945. godine) granična linija smanjivala teritorij dotadašnje Hrvatske, Dalmacije i Slavonije u čijem je sastavu bio cjelokupan Srijem. S druge strane, Baranja je tek 1945. godine ušla u sastav Hrvatske premda je to bilo nužno već 1918. godine.

Prilikom određivanja tzv. AVNOJ-evskih granica primijenjeno je dvostruko načelo. Etnička struktura stanovništva je bila odlučujuća za granicu u Srijemu, dok je uz etnički princip u slučaju Baranje poštovan povijesni, geografski i privredni kontinuitet. S druge strane, proklamirani etnički princip nije poštovan u slučaju sjeverozapadne Bačke u interesu političkog koncepta teritorijalno cjelovite Vojvodine. U glavnini je tako određena granica poštovala etničku liniju što je vidljivo u dokumentima iz razdoblja 1945–1947. godine, kada su na zahtjev stanovništva nastupile samo dvije manje promjene. Očito je da bi takvih zahtjeva bilo više da je prilikom određivanja granice učinjen veći zahvat u hrvatski ili srpski etnički teritorij (osim u sjeverozapadnoj Bačkoj).

Pitanje granica između Hrvatske i Srbije problematizirano je u sklopu raspada bivše Jugoslavije i stvaranja samostalne i suverene Republike Hrvatske. Hrvatska država je prihvatila stanje svojih granica kako je zatečeno 1990. godine, odnosno kako je određeno u razdoblju 1945–1947. godine. Te su granice privremeno pomaknute zbog ratne agresije na Hrvatsku. Prvi na udaru bili su hrvatski krajevi zapadnog Srijema i Baranje koji su u ovom času okupirani i izloženi nasilnoj promjeni etničke strukture stanovništva.

VIII.

Građa koju na ovom mjestu objavljujemo prikupljena je radom Koordinacijske radne grupe za dokumentaciju o teritoriju, granicama i stanovništvu Republike Hrvatske osnovane početkom studenoga 1991. godine na inicijativu Hrvatskog državnog arhiva i u dogovoru s potpredsjednikom Vlade Republike Hrvatske dr. Granićem. Osnovne smjernice Koordinacijske grupe bile su prikupljanje i obrada dokumentacije kojom će se s pravnog, povijesnog i demografskog stajališta potkrijepiti legitimna prava Republike Hrvatske na njezin teritorij.

Zahvaljujemo ravnatelju Hrvatskog državnog arhiva dr. Josipu Kolanoviću što nam je ustupio arhivsko gradivo koje se odnosi na uspostavljanje hrvatske istočne granice tijekom 1945–1947. godine i to prvenstveno iz fondova Hrvatskog državnog arhiva (ZAVNOH, Predsjedništvo Vlade Narodne Republike Hrvatske, Komisija za razgraničenje Predsjedništva Vlade) i Arhiva Instituta za suvremenu povijest (CK SKH, Komitet KPH), te kopije arhivskog gradiva koje se nalazi u Arhivu Jugoslavije u Beogradu (CK SKJ, Ministarstvo za konstituantu DFJ, Vlada FNRJ).

Prilikom pripreme dokumenata za tisak primijenili smo sljedeće postupke i pravila:

Original teksta je poštovan s izuzetkom postojećih pogrešaka i netočnosti, koje su ispravljene u skladu s pravopisom (interpunkcija, režim velikih i malih slova), što nije utjecalo na smisao teksta.

Naziv pošiljaoca pisali smo u svim dokumentima velikim slovima bez obzira kako je pisan u dokumentu, jer se time nije narušila originalnost teksta. S obzirom da je u većini dokumenata prevladavala neujednačenost u pisanju punih naziva i njihovih kratica (npr. za mjesni narodni odbor upotrebljavani su MNO, M.N.O, Mjesni NO, Mjesni nar. odbor i slično) pa je čak i u istom dokumentu isti naziv pisan na nekoliko načina, odlučili smo u svim tekstovima koristiti istovjetnu kraticu bez točke, kako ih i navodimo u popisu kratica.

Također je izjednačeno i pisanje brojeva (koji se u dokumentima navode kao 1.000, 1000, 1 000), pa se svi brojevi preko tisuću pišu sa razmakom bez točke, osim u tablicama gdje je zbog nedostatka prostora izostavljen razmak. Fragmentarno napisane riječi upotpunili smo punim izrazom u uglatoj zagradi.

Tablice se u nekim dokumentima nalaze kao dio teksta ili kao prilog pa ih tako i donosimo. S obzirom da su same tablice neujednačene (pisane rukom, strojno, sa ili bez linija za razgraničenje rubrika) grafički smo ih izjednačili. U nekim tablicama koje su bile većeg opsega izostavili smo one rubrike koje nisu direktno vezane uz temu, što se onda navodi bilješkom uz tablicu.

Kratice:

AFŽ – Antifašistička fronta žena

AISP/IHRPH - Arhiv Instituta za suvremenu povijest/ Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske

AJ - Arhiv Jugoslavije u Beogradu

APV - Autonomna pokrajina Vojvodina

ASNOS - Antifašistička skupština narodnog oslobođenja Srbije

AVNOJ - Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije

CKKPH - Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske

CKKPS - Centralni komitet Komunističke partije Srbije

CKKPJ - Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije

CKSKJ - Centralni komitet Saveza komunista Jugoslavije

DFJ - Demokratska Federativna Jugoslavija

GIOAP - Glavni izvršni odbor Autonomne pokrajine (Vojvodine)

GNOOV/GNOV - Glavni narodnooslobodilački odbor Vojvodine

HDA - Hrvatski državni arhiv u Zagrebu

HSS - Hrvatska seljačka stranka

JNOF - Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta

JRZ - Jugoslavenska radikalna zajednica

KNO - Kotarski narodni odbor

MNO - Mjesni narodni odbor

MONF - Mjesni odbor Narodne fronte

NO - Narodni odbor

NDH - Nezavisna Država Hrvatska

NKOJ - Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije

NOO - Narodnooslobodilački odbor

NOP - Narodnooslobodilački pokret

NOV I POJ - Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije

NSAPV - Narodna skupština Autonomne pokrajine Vojvodine

NV - Narodna vlada

ONOO - Oblasni narodnooslobodilački odbor

OZN - Odjel za zaštitu naroda

PKKPS - Pokrajinski komitet Komunističke partije Srbije

PVNRH -Predsjedništvo vlade Narodne republike Hrvatske

Rusn- Rusini

SDK - Seljačko demokratska koalicija

SDS - Samostalna demokratska stranka

SGS - Službeni glasnik Srbije

Slo- Slovenci

Slvk- Slovaci

SNOO/SNO - Sreski narodnooslobodilački odbor

SNOS - Slovenački narodnoosvobodilni svet

ZAVNOBiH -Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Bosne i Hercegovine

ZAVNOH - Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske

Popis objavljenih dokumenata:

1. *6. travanj 1945.*
Zapisnik plenarne sjednice Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Vojvodine.
2. *26. travanj - 24. svibanj 1945.*
Dopisi Ministarstva pravosuđa Narodne Vlade Hrvatske o osnivanju dvije komisije za razgraničenje.
3. *28. travanj 1945.*
Dopis Pavla Gregorića o razgraničenju Hrvatske sa Vojvodinom.
4. *2. svibanj 1945.*
Ministarstvo za konstituantu DF Jugoslavije traži od Predsjedništva Narodne Vlade Hrvatske materijal o teritorijalnoj podjeli Hrvatske i plan razgraničenja sa susjednim federalnim jedinicama.
5. *svibanj 1945.*
Tablica administrativne podjele Hrvatske.
6. *svibanj 1945.*
Dopis Okružnog komiteta KP Srbije za Srijem sa podacima o nacionalnoj strukturi stanovništva.
7. *21. svibanj 1945.*
Mišljenje Ministarstva unutarnjih poslova o radu komisija za razgraničenje.
8. *29. svibanj 1945.*
Izvjeshće Okružnog komiteta KP Hrvatske u Osijeku.
9. *1. lipanj 1945.*
Ministarstvo pravosuđa dostavlja potpredsjedniku vlade Hrvatske spis broj 830/45 o osnivanju komisija za razgraničenje.
10. *12. lipanj 1945.*
Nacrt rada Komisije za razgraničenje.

11. 14. lipanj 1945.

Pavle Gregorić šalje Predsjedništvu Vlade Hrvatske kopiju svog dopisa upućenog Predsjedništvu Ministarskog savjeta DFJ o obustavljanju izbora za narodnooslobodilačke odbore u Vojvodini.

12. 19. lipanj 1945.

Stručni elaborat o razgraničenju između Hrvatske i Srbije sa podacima o izbornim rezultatima u Banovini Hrvatskoj 1940. godine.

13. Elaborat profesora Jurja Andrassyja "Hrvati Bačke i Baranje u svijetlu statistike".

14. Popis članova i suradnika Komisije za razgraničenje.

15. 19. lipanj 1945.

Predsjedništvo AVNOJ-a imenuje Komisiju za izradu prijedloga za utvrđivanje granice između Vojvodine i Hrvatske.

16. 19. lipanj 1945.

Predsjedništvo AVNOJ-a izdaje punomoć predsjedniku Komisije Milovanu Đilasu.

17. 26. lipanj 1945.

Zapisnik sjednice Politburoa CK KPJ na kojoj je Milovan Đilas dao prijedlog razgraničenja između Hrvatske i Vojvodine.

18. 26. lipanj 1945.

Zapisnik sjednice CK KPH.

19. 1. srpanj 1945.

Službeno izvješće Komisije za privremeno razgraničenje između Vojvodine i Hrvatske.

20. 3. kolovoz 1945.

Prijedlog nove upravne podjele Slavonije.

21. 20. kolovoz 1945.

Dopis Odjela za izgradnju narodne vlasti Vlade DF Jugoslavije kojim se traže podaci za podjelu DFJ.

22. 30. kolovoz 1945.

Upravna karta Hrvatske.

23. *studeni 1945.*

Izveštaji profesora Jurja Andrassyja o radu na prikupljanju podataka za razgraničenje sa Mađarskom.

24. *10. studeni 1945.*

Iskaz Ministarstva poljoprivrede i šumarstva Hrvatske o teškoćama oko primopredaje Baranje.

25. *14. prosinac 1945.*

Zapisnik sjednice Politbiroa CK KPH.

26. *31. siječanj 1946.*

Ustav FNRJ - Zakonski član Ustava koji govori o nadležnosti nad razgraničenjem između republika.

27. *15. svibanj 1946.*

Generalni sekretarijat Vlade FNRJ traži od vlada narodnih republika primjedbe na razgraničenje u svezi s članom 12. Ustava FNRJ.

28. *rujan-prosinac 1946.*

Koncepti odgovora Odjela za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti na upit Generalnog sekretarijata Vlade FNRJ.

29. *rujan-studeni 1946.*

Okružni narodni odbor Slavonski Brod predlaže Predsjedništvu Vlade NR Hrvatske da selo Jamena izdvoji iz kotara Županja i pripoji kotaru Šid.

30. *21. studeni 1946.*

Okružni narodni odbor u Osijeku predlaže Odjelu za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti NR Hrvatske da mjesto Bapska Novak izdvoji iz kotara Šid i pripoji kotaru Vukovar.

31. *31. listopad 1946.*

Elaborat "Razgraničenje između narodnih republika."

32. *27. prosinac 1946.*

Elaborat "Prijedlog za novu teritorijalnu podjelu Federalne Hrvatske."

33. 1946.

Materijali CK KP Hrvatske o razgraničenju u spornim područjima sa NR Slovenijom, NR Bosnom i Hercegovinom i NR Srbijom.

34. 21. *siječanj* 1947.

Okružni narodni odbor Slavonski Brod prosljeđuje Predsjedništvu Vlade NR Hrvatske molbu mjesta Jamena za pripajanje šidskom kotaru.

35. 25. *kolovož* 1946.

Molba MNO i MNOF Drenovci o osnivanju kotara sa sjedištem u Drenovcima.

36. 18. *siječanj* 1947.

Ustavne odredbe o nadležnosti Narodne Republike Hrvatske nad administrativno-teritorijalnom podjelom i utvrđivanjem granica republike.

37. 20. *veljača* 1947.

Dopis Leona Gerškovića o normativnim aktima kojima će se regulirati administrativno teritorijalna podjela republika.

38. 13. *ožujak* 1947.

ONO Osijek šalje Predsjedništvu Vlade NR Hrvatske tablicu sa podacima o broju i nacionalnom sastavu pučanstva okruga Osijek.

39. 19. - 21. *ožujak* 1947.

Prijedlog CK KP Srbije i suglasnost CK KP Hrvatske za promjenu granice na području sela Bapska Novak i Jamena.

40. 27. *svibanj* 1947.

Popis mjesnih i gradskih narodnih odbora sa izvješćem o izdvajanju MNO Bapska Novak.

41. *ožujak - listopad* 1947.

Spisi Predsjedništva Vlade NR Hrvatske o upravljanju i korištenju šumskih predjela ada na Dunavu.

1 6. travanj 1945. Novi Sad

Zapisnik plenarne sjednice Glavnog narodnooslobodilačkog odbora Vojvodine na kojoj je odlučeno da će Vojvodina biti u sastavu federalne jedinice Srbije kao autonomna jedinica, a Baranja u sastavu Hrvatske.

(...)

Drug predsednik (Aleksandar Šević) izveštava da je Predsedništvo ASNOS-a poslalo poziv GNOOV-u da izašlje delegaciju, koja bi prisustvovala prvom vanrednom zasjedanju ASNOS-a u Beogradu, te bi u vezi sa ovim pozivom trebalo već danas bliže odrediti položaj Vojvodine. Obzirom da su se narodi Vojvodine na dosadašnjim zborovima i sastancima masovno izjasnili za ulazak u zajednicu sa federalnom Srbijom kao autonomna pokrajina, misli da bi trebalo da se odašilje delegacija od 15-20 članova GNOOV-a koja bi dala izjavu u gornjem smislu. Vanredno zasjedanje ASNOS-a održava se 7. aprila o.g.

Pored toga drug predsednik napominje da bi trebalo sprovesti izbore u svim mestima B.B.B.⁶² tako da bi se izvršili izbori narodnih vlasti kao što je to učinjeno u Sremu.

Drug Đura Jovanović potkrepljuje predlog druga predsednika kao umestan kako u pogledu izaslanja delegacije GNOOV-a na zasjedanje ASNOS-a i davanje izjave, tako i u pogledu sprovođenja izbora na teritoriju B.B.B.

U istom smislu govori i drug Jovan Veselinov. Potseća prisutne na referat koji je održao na konferenciji Pokrajinskog JNOF-a, u kome je bilo zastupano gledište da bi Vojvodina trebala da bude u sastavu federalne jedinice Srbije kao autonomna pokrajina. U takvoj Vojvodini sve ostale narodnosti i manjine, sem Nemaca, imale bi zagarantovana svoja nacionalna, kulturna i ekonomska prava i slobodu razvitka na svim tim poljima. Dodaje da je danas Srbija druga,

---

⁶² Misli se Banat, Bačka i Baranja.

to je slobodarska i demokratska Srbija, napredna Srbija bez hegemonističkih i imperijalističkih zahteva.

Drug Masnić naglašava da govori kao Hrvat i izlaže da su Hrvati svesni toga da nacionalni, geografski i politički momenti govore za to da Vojvodina bude u sastavu federalne jedinice Srbije kao autonomna pokrajina, te predlaže da se izašlje delegacija u Beograd i da se dade izjava.

Drug Jaramazović govori da su bački Hrvati-Bunjevci takođe svesni potreba da Vojvodina bude u sastavu federalne Srbije. Pobija glasine da se Bunjevcima uskraćuje pravo da se nazivaju Hrvatima. Naprotiv svugde se nailazi na puno razumevanje i podršku u ovom pogledu.

Drug Kardelis u ime Slovaka potkrepljuje ovaj predlog druga predsednika i naglašava da Slovaci imaju puno poverenje u današnju demokratsku, slobodarsku, Titovu Srbiju.

Drug Grulović u vezi sa gornjim predlogom druga predsednika napominje da isto tako je važno principijelno pitanje i pitanje pripadnosti Baranje. Istina o tome se sada ne donosi odluka, ali se može principijelno raspravljati. Privredno, geografski i nacionalno Baranja gravitira Hrvatskoj. Konačno rešenje po ovom pitanju ima da dade sam narod Baranje.

Drug Đura Jovanović misli da narodi Baranje žele da idu sa federalnom Hrvatskom, te misli da izbore tamo ne bi trebalo obavljati da se ne bi prejudiciralo po pitanju pripadnosti Baranje.

Drug Jovan Veselinov spominje statističke podatke Baranje, njen geografski položaj, čvrstu povezanost u privrednom pogledu sa Hrvatskom, te misli da svi ti uslovi diktiraju takvo rešenje da Baranja ide u Hrvatsku, a što će rešiti sama Baranja svojom slobodnom voljom.

Drug Dr. Aleksandar Moč smatra da se ovde raspravlja o Baranji, a da se narod Baranje nije pitao. Misli da ovo pitanje ne treba pre toga ni principijelno rešavati.

Nakon diskusije po ovim pitanjima drug predsednik konstatuje da je plenum Glavnog odbora jednoglasan po sledećim pitanjima:

Da Vojvodina ima da bude u sastavu federalne jedinice Srbije.

Da Vojvodina u sastavu federalne Srbije ima punu autonomiju kao autonomna pokrajina.

Da odnos Srba, Hrvata i ostalih slovenskih naroda bude harmoničan i bratski na temelju pune ravnopravnosti, dok će nacionalne manjine uživati u autonomnoj Vojvodini sva prava.

Pitanje Baranje za sada ostaje otvoreno dok tamošnji narodi sami ne reše o svojoj pripadnosti. Međutim, većina članova GNOOV-a je mišljenja da će Baranja biti u sastavu federalne Hrvatske.

Posle toga prelazi se na izbor delegacije GNOOV-a, koja će ići na zasedanje ASNOS-a. U kandidacionu komisiju izabrani su Jovan Veselinov, Aleksandar Šević, Slavko Kuzmanović i Andrija Kardelis, koji imaju podneti predlog članova delegacije.

(...)⁶³

2 26. travanj - 24. svibanj 1945.

Ministarstvo pravosuđa Narodne Vlade Hrvatske svojim dopisom broj 830/45 upućuje obavijesti o osnivanju Komisije za razgraničenje sa susjednim zemljama i Komisije za razgraničenje između federalnih država.

NARODNA VLADA HRVATSKE
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA⁶⁴
Broj 830/45, 26. IV. 1945.

SLOVENSKI NARODNO OSVOBODILNI SVET⁶⁵

⁶³ Tekst zapisnika donosimo prema knjizi S. Nešović - B. Petranović, AVNOJ i revolucija, Tematska zbirka dokumenata 1941-1945, Narodna knjiga, Beograd, 1983, 716–718.

⁶⁴ Sljedeći dokumenti su potpisane kopije bez štambilja. U zaglavlju svih dokumenata se navodi Narodna Vlada Hrvatske Ministarstvo pravosuđa broj 830/45, pa u daljnjem tekstu navodimo samo broj spisa i datum nastanka.

⁶⁵ U fondu Komisije za razgraničenje (fascikli 50) postoji više dopisa između NV Hrvatske i Predsjedništva

Pri Predsjedništvu Narodne Vlade Hrvatske formira se Komisija za razgraničenje sa inostranstvom (Italija, Mađarska) i Komisija za razgraničenje sa bratskim federalnim državama unutar granica federativne Jugoslavije.

Pošto će ove dvije komisije imati da koordiniraju svoj rad sa organima federalne Slovenije, molimo Vas da uputite vaše, za iste stvari nadležne organe, da nam pošalju, makar u prijepisu, materijal koji je kod Vas do sada izrađen, a naročito plan rada Vaših organa, iz kojega će se vidjeti njihova organizacija i metod rada, a nadalje materijal o već prikupljenim etnografskim i statističkim podacima, koji bi se mogli odnositi i na Hrvatsku, bilo prema inostranstvu, bilo prema federalnoj Sloveniji. Osim toga molimo da nam se pošalje i sav ostali materijal, kao i literatura, pomoću koje bi se mogao pravilno koordinirati rad komisija.

Molimo da ovu stvar smatrate vrlo hitnom.
Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pomoćnik ministra
Boris Kenk (v.r.)

Broj 830/45/3, 27. IV. 1945.

OBLASNOM NOO-u ZA ISTRU

Pri Predsjedništvu Narodne Vlade Hrvatske formira se Komisija za razgraničenje sa inostranstvom (Italija, Mađarska), kao i Komisija za razgraničenje sa federalnim državama unutar granica federativne Jugoslavije.

Pošto će ove dvije komisije imati da koordiniraju svoj rad sa organima drugih federalnih jedinica i pošto je posao dosta obilne prirode, to je potrebno da se već sada predvidi ova koordinacija i obavi pripreme radove. U tu svrhu potrebno je zaposliti dosta stručnjaka, koji bi mogli saradivati u radu komisija

---

NV Slovenije o radu na razgraničenju i o koordinaciji rada sa slovenskom Komisijom za meje.

kao poznavaoi geografskih, etnografskih i nacionalnih pitanja pojedinih krajeva, o kojima će se morati voditi računa prigodom razgraničavanja.

Molimo Vas, da nas izvijestite o imenima stručnjaka za gornja pitanja, imajući u vidu naročito Istru i otoke koji su se nalazili anektirani pod Italijom, a ujedno, u koliko takovih stručnjaka ima, da ih zapitate da li oni raspoložu kakvim materijalom, koji bi mogao korisno biti upotrebljen, za pomenute svrhe Komisija.

Molimo vas da ovo smatrate vrlo hitnim.
Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pomoćnik Ministra:
Boris Kenk (v.r.)

Broj 830/45/4, 2. maja 1945.

Predmet: Obrazovanje komisija za razgraničenje

1. Sa inostranstvom (Italija, Mađarska)
2. Sa Fed. jedinicama (Slovenija, Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora)

GLAVNOM ŠTABU NOV I POJ HRVATSKE

Pri Predsjedništvu Narodne Vlade Hrvatske ima da se formira komisija za razgraničenje sa inostranstvom (Italija, Mađarska) i komisija za razgraničenje sa Fed. državama unutar granica Federativne Jugoslavije.

Inicijativni posao povjeren je Ministarstvu pravosuđa Narodne Vlade Hrvatske.

Kako je potrebno predvidjeti koordinaciju rada i sa vojnim vlastima, u prilogu dostavljamo Vam prijepis dopisa upravljen Ministarstvu prosvjete i Ministarstvu unutrašnjih poslova, pa Vas molimo da odredite vojna lica, koja će stvar proučavati te u danom momentu stupiti u saradnju sa komisijama kako to Predsjedništvo Narodne Vlade Hrvatske bude naredilo.

Molimo Vas da nas izvjestite o prijemu ovog dopisa i o mjerama koje ste preduzeli.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pomoćnik Ministra:
Boris Kenk (v.r.)

Broj 830/45/5-6, 2. maja 1945.

OBLASNOM NOO ZAGREBAČKE OBLASTI
OBLASNOM NOO SLAVONIJE

Pri Predsjedništvu Narodne Vlade Hrvatske formira se komisija za razgraničenje sa inostranstvom (Italija, Mađarska) i komisija za razgraničenje sa Federalnim državama unutar granica Federativne Jugoslavije.

Inicijativni posao povjeren je Ministarstvu pravosuđa.

Pošto će ove dvije komisije imati da koordiniraju svoj rad sa organima Federalne Slovenije, Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore, valja odmah preduzeti ovu koordinaciju i obaviti pripremne radove za što uspješniji posao.

Molimo Vas, da stupite u kontakt sa stručnjacima poznavacima etnografskih podataka i nacionalnih pitanja pojedinih krajeva o kojima će se morati voditi računa prigodom razgraničavanja, te da ih pozovete da već sada pripreme potrebni materijal, naročito za granicu prema Italiji i Mađarskoj, te za rješenje pitanja granice prema Sloveniji i prema Srbiji. Naročito valja pripremiti materijal i etnografske podatke za Međimurje, Baranju i Bačku, imajući u tome u vidu i onaj naš nacionalni element koji je prema Trianonskom i Senžermenskom ugovoru živio van granica stare Jugoslavije (Podunavlje, Sjeverna Baranja, Burgenland, itd.).

Molimo Vas, da nas što prije izvjestite o imenima stručnjaka koji bi došli u obzir, s naročitim obzirom na to, kakvu bi suradnju ti stručnjaci mogli

pružiti, odnosno kojim materijalom oni već sada raspolažu i koji materijal će oni moći pripremiti da bi se isti mogao korisno upotrebiti.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pomoćnik Ministra:
Boris Kenk (v.r.)

Broj 830/45/7, 2. maja 1945.

Predmet: Obrazovanje komisija za razgraničenje

1. Sa inostranstvom (Italija, Mađarska)
2. Sa Fed. jedinicama (Slovenija, Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora)

MINISTARSTVU PROSVJETE
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Pri Predsjedništvu Narodne Vlade Hrvatske ima da se formira komisija za razgraničenje sa inostranstvom (Italija, Mađarska) i komisija za razgraničenje sa Federalnim državama unutar granica Federativne Jugoslavije.

Ministarstvo pravosuđa, kome je povjeren inicijativni rad na pripremanju ovih komisija, obratilo se je dopisima upravljanim na SNOS (Slovenija), te na Oblasni NOO za Istru, kao i na Oblasni NOO Dalmacije, da nam pruže pomoć u radu, naročito u pogledu stručnjaka koji bi došli u obzir kao poznavaoци etnografskih i nacionalnih pitanja pojedinih krajeva o kojima će se voditi računa prigodom razgraničavanja. Ministarstvo je dalo svoju sugestiju Oblasnom NOO za Dalmaciju da smatra da bi svoju suradnju mogli pružiti profesori Jakša Ravlić, rektor Više pedagoške škole u Splitu i Andro Jutronić, profesor gimnazije u Splitu a možda i drugi stručnjaci. Do sada nije stigao nikakav odgovor.

Ministarstvo će upraviti dopise također Oblasnom NOO Zagrebačke oblasti, kao i Oblasnom NOO za Slavoniju i zatražiti njihove predloge u pogledu stručnjaka, koji bi došli u obzir u pomenutoj suradnji za razgraničenje. Molimo Ministarstvo prosvjete da također stavi svoje predloge u

pogledu saradnje stručnjaka, naročito za Istru, Međimurje, Baranju i Bačku, te za granicu Hrvatske prema Sloveniji.

Ministarstvo unutrašnjih poslova molimo da ocjeni sve okolnosti i da predvidi sve što je potrebno kako bi se mogle staviti sugestije u pogledu personalnog i tehničkog formiranja obih komisija u momentu kada Predsjedništvo Vlade naredi da komisije imaju da otpočnu rad.

Ministarstvo pravosuđa obratiće se i Glavnom štabu Hrvatske sličnim dopisom, kako bi i vojne vlasti mogle pripremiti sve što je potrebno za celishodnu suradnju u komisijama.

Kako smo doznali Vlada Federativne Jugoslavije već je naredila da se preduzmu sve potrebne predradnje za razgraničenje imajući pri tome u vidu Jugoslaviju kao cjelinu. Kao jedan od stručnjaka na tom poslu zaposlen je i napred pomenuti Jakša Ravlić, rektor Više pedagoške škole u Splitu.

Molimo Vas, da nas što prije izvjestite o svim mjerama koje ste preduzeli za koordinaciju rada kao i da stavite svoje predloge koje smatrate potrebnima za što uspješnije obavljanje poslova oko razgraničenja.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pomoćnik Ministra:
Boris Kenk (v.r.)

Broj 830/45/10, 5. maja 1945.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNE VLADE HRVATSKE

Prema naređenju predsjednika Narodne Vlade Hrvatske da se predlože imena članova za dvije komisije i to:

- 1) Komisija za razgraničenje Hrvatske sa inostranstvom (Italija, Mađarska) i
- 2) Komisija za razgraničenje sa federalnim državama unutar granica Federativne Jugoslavije (Slovenija, Srbija, Bosna i Hercegovina i Crna Gora), nakon dobivenog mišljenja od Ministarstva prosvjete Narodne Vlade Hrvat-

ske, a djelomično od Oblasnog NOO za Dalmaciju, te Ministarstva Unutrašnjih poslova Narodne Vlade Hrvatske, podnosimo slijedeće predloge.

I. Komisija za razgraničenje sa inostranstvom:

1) Profesor Ravlić Jakša, rektor Više pedagoške škole u Splitu. Pozna dobro prilike u Dalmaciji i Istri.

2) Profesor Babić Vladimir, referent Ministarstva socijalne politike Federativne Jugoslavije u Beogradu. Došao bi u obzir za Gradišćanske Hrvate (Burgenland), Podunavske Hrvate i općenito za razgraničenje sa inostranstvom.

3) Tecilazić Ljubo, upravni savjetnik, dobar pravnik naročito za upravno pravo. Sada živi u Dubrovniku. Valja primijetiti da je bio suviše odan starim jugoslavenskim režimima. U komisiji bi mogao poslužiti kao konstruktivan stručnjak za upravna i administrativna pitanja uopće. Od polovine 1943. pomagao je NOP.

4) Jedan viši oficir Glavnog štaba Hrvatske, koga bi trebalo zatražiti od Glavnog štaba a koji do sada još nije zatražen. Mišljenja smo da bi to trebalo da bude inteligentan oficir, po mogućnosti Srbin radi pravilnijeg nacionalnog sastava komisije.

II. Komisija za razgraničenje sa federalnim jedinicama unutar granica Jugoslavije:

1) Dr. Gunjača Stjepan, profesor povijesti i zemljopisa, dobro pozna prilike u Dalmaciji i Istri. Sada radi u Arheološkom muzeju u Zadru.

2) Profesor Ježina Ferdo, direktor gimnazije u Splitu. Struka mu je zemljopis i povijest. Bio je dvije godine profesor u Vinkovcima. Pozna dobro prilike u Srijemu, a vjerojatno i u Bačkoj i u Baranji.

3) Bonetti Petar, sada na dužnosti referenta u Ministarstvu unutrašnjih poslova Narodne Vlade Hrvatske. Stručni pravnik za upravno pravo i administraciju.

4) Jedan viši oficir Glavnog štaba Hrvatske, koga bi također trebalo zatražiti jer do sada nije niti tražen. Predviđa se također da je po narodnosti Srbin iz istih razloga kao gore.

Ministarstvo prosvjete u svome dopisu izvještava da su svi navedeni profesori (Ravlić, Babić, Gunjača i Ježina) spremni u svojim strukama, ozbiljni i solidni radnici, a osim toga odani NOP-u.

Ministarstvo prosvjete izvještava nas nadalje da bi u obzir došli još:

Viktor Car-Emin, književnik, sada boravi na Sušaku i Dr. Pošćić iz Voloskog (Istra). Prema izjavi Ministra za pomorstvo Dr. Štangera obojica su radili u NOP-u i dobri su poznavaoi prilika u Istri. Naročito bi Dr. Pošćić dobro došao za razgraničenje sa Italijom, ali Viktor Car-Emin možda ne bi mogao doći u obzir zbog svoje starosti.

Ministar Dr. Štanger preporuča još dvojicu saradnika za komisiju:

Julije Miran, iz Opatije i Dr. Mirko Vratović, koji boravi u Beogradu, Vojvode Miljenka ul. 41. Obojica bi došli u obzir za razgraničenje s Italijom.

Na kraju izvještavamo da smo se obratili na SNOS (Slovenija) obavjestivši ih o formiranju naših komisija za razgraničenje. Ujedno smo zatražili od SNOS-a da nam pošalju materijal (u prepisu) koji bi se mogao odnositi na granicu sa Federalnom Hrvatskom kao i plan rada njihovih organa za razgraničenje, kako bi se mogao posao koordinirati.

Osim toga Ministarstvo se obratilo dopisom na Oblasne NOO-e za Istru, za Zagrebačku oblast kao i za Slavoniju, sa zahtjevom da nam jave imena stručnjaka s kojima bi se komisije mogle popuniti, ali do danas nismo dobili odgovora.

Izvjешten je također Glavni Štab Hrvatske o formiranju komisija, s molbom da odrede vojna lica, koja će stvari prostudirati te u danom momentu stupiti u saradnju s komisijama, kada to Predsjedništvo Narodne Vlade Hrvatske bude naredilo.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Načelnik u Ministarstvu pravosuđa:
potpukovnik Ante Starčević (v.r.)

Broj 830/1945, 19. svibnja 1945.

IZVRŠNOM ODBORU JEDINSTVENE NARODNO OSLOBODILAČKE FRONTE

Prema naređenju Predsjedništva Narodne Vlade Hrvatske imaju se obrazovati odmah dvije komisije za razgraničenje i to:

1) Komisija za razgraničenje Federalne Države Hrvatske prema inostranstvu (Italija, Mađarska) i

2) Komisija za razgraničenje Hrvatske sa Federalnim jedinicama unutar granica Federativne Jugoslavije.

Inicijativni radovi povjereni su Ministarstvu pravosuđa Federalne Hrvatske.

Ministarstvo pravosuđa stupilo je u vezu, putem Ministarstva prosvjete, sa stručnjacima koji bi bili dovoljno sposobni da obave poslove oko razgraničenja. Međutim da bi Ministarstvo pravosuđa moglo predložiti Predsjedništvu imena lica za ove poslove potrebno je ocijeniti njihovo političko držanje za vrijeme okupacije Hrvatske od strane fašističkih imperijalista, naročito njihovo držanje prema NOP-u.

Molimo Vas, da nam dostavite Vaše mišljenje i karakteristike za slijedeća lica:

1) ROJNIĆ Matko, Vinkovićevo 15, Zagreb, rodom iz Istre, pozna dobro odnose prema Talijanima i Slovencima.

2) ŽGANEC Dr. Vinko, advokat, Gajeva ul. 2/b, Zagreb, rodom iz Međimurja, živio dugo u Vojvodini, pozna prilike prema Mađarskoj, kao i nacionalni sastav stanovništva u Podunavlju.

3) BRATANIĆ Dr. Branimir, profesor Filozofskog fakulteta, Zagreb.

4) GAVACI Dr. Milovan, profesor Filozofskog fakulteta, Zagreb.

5) ROGLIĆ Dr. Josip, Šrapčeva ul. 4, profesor. Dobar poznavalac nacionalnih odnosa Hrvata i Slovenaca prema Talijanima.

6) BARBALIĆ Fran, Branimitrova ul. 6, učitelj iz Pule (Istra).

7) ZUGLIA Dr. Srećko, profesor Pravnog fakulteta, Zagreb, Istranin.

8) MAJKSNER Dr. Rudolf, Patačićkina ul. 1, poznavalac odnosa Hrvata i Slovenaca prema Talijanima.

9) RUBIĆ Dr. Ivo, profesor, Križevci, Učiteljska škola.

10) MILIĆ Dr. Ivo, profesor Univerziteta, pozna prilike u Istri i u Podunavlju.

11) DABINOVIĆ Dr. Ante, profesor Pravnog fakulteta, rodom iz Trsta.

Nadalje Vas molimo, da nam po mogućnosti svojom inicijativom pro-nadete i javite imena dvojice dobrih stručnjaka za upravno i administrativno pravo, jer predviđamo da bi u svaku komisiju trebao da uđe po jedan takav stručnjak.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Načelnik u Ministarstvu pravosuđa:
potpukovnik Ante Starčević (v.r.)

Broj 830/45, 24. svibnja 1945.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNE VLADE HRVATSKE

Prema naređenju Predsjednika Narodne Vlade Hrvatske, da se predlože imena članova za dvije komisije za razgraničenje, a u vezi našeg dopisa broj 830/45 od 5. maja 1945. prema kome je predviđeno nekoliko članova za svaku komisiju, nakon dobivenog mišljenja od Ministarstva prosvjete u Zagrebu, predlažemo da se komisije popune još i sljedećim licima:

1) ROJNIĆ Matko, Zagreb, Vinkovićeve 15, rodom iz Istre, pozna dobro odnose prema Talijanima i Slovencima. Bio je zatvaran na Savskoj cesti od ustaša.

2) Dr. ŽGANEC Vinko, advokat u Zagrebu, Gajeva ulica 2/b, rodom iz Međimurja, živio dugo u Vojvodini (u Somboru), pozna prilike i nacionalni sastav naroda prema Mađarskoj i uopće u Podunavlju.

3) Dr. ROGLIĆ Josip, Šrapčeva ulica 4, profesor, dobar poznavalac nacionalnih odnosa Hrvata i Slovenaca prema Talijanima.

4) Dr. ZUGLIA Srećko, profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu. Istranin, vrlo sposoban, proganjan po ustašama za vrijeme NDH.

5) Dr. MILIĆ Ivo, penzionisani profesor Univerziteta, živi u Zagrebu, Dukljaninova br. 1, pozna prilike u Istri, a pošto je živio u Vojvodini (u Subotici) kroz duže vrijeme pozna također prilike i nacionalne odnose tamošnjeg naroda.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Ministar pravosuda:
Dušan Brkić (v.r.)

HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 50.

3 28. travanj 1945. Beograd

Pavle Gregorić, Ministar za Hrvatsku u Ministarskom savjetu DF Jugoslavije traži od hrvatske vlade da prouči pitanje razgraničenja Hrvatske sa Vojvodinom.

DEMOKRATSKA FEDERATIVNA JUGOSLAVIJA
MINISTARSTVO ZA HRVATSKU

Beograd, br. 39, 28. IV. 1945.

PREDSJEDNIŠTVU NARODNE VLADE HRVATSKE - ŠIBENIK

Da bi kako naše Ministarstvo, tako i Ministarstvo za konstituantu raspolagalo sa potrebnim materijalom i podacima u pitanju razgraničenja Vojvodine sa federalnom Hrvatskom, kad za to dođe vrijeme, smatramo da bi bilo potrebno da proučite pitanje razgraničenja federalne Hrvatske sa Vojvodinom i da dadete stručnjacima koji poznaju to pitanje, da razrade elaborat o razgraničenju sa Vojvodinom.

Taj elaborat, naravno, ne treba da bude službeni predlog i službeni stav vlade Hrvatske po tom pitanju, već stručni elaborat sa potrebnim materijalom i podacima za rješenje tog pitanja, kad se bude tome neposredno pristupilo.

Prilažemo Vam jedan elaborat "o razgraničenju Vojvodine". Ovaj elaborat nije nikakav službeni elaborat ili službeno mišljenje, već elaborat jednog od stručnjaka.

U tom elaboratu ima izvjesnih mišljenja odnosno (naravno neslužbenih) predloga o razgraničenju, koji po našem mišljenju nisu pravilno postavljeni.

Elaborat i materijal o tom pitanju uputite Ministarstvu za Hrvatsku.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Ministar za Hrvatsku:

Pavle Gregorić (v.r.)

Prilog: O RAZGRANIČENJU VOJVODINE

Vojvodina, kao autonomna pokrajina u Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji, ima svoju teritoriju na kojoj narod vrši pravo svoje narodne vlasti. Vojvodinu čine ove oblasti: Srem, Banat, Bačka i Baranja. Sjevernu granicu Vojvodine čini državna granica prema Mađarskoj, na istoku državna granica prema Rumuniji, na jugu reke Dunav i Sava, gdje Vojvodina graniči sa federalnom Srbijom i Bosnom. Prema zapadu Vojvodina nema utvrđene ili prirodne granice. Ovde Srem prelazi u Slavoniju i tako graniči sa federalnom Hrvatskom.

Za vreme narodno-oslobodilačke borbe protiv okupatora i njihovih pomagača, Vojvodina je na zapad, prema Hrvatskoj dopirala dotle, dokle su vojvodanski partizanski odredi i narodno-oslobodilačke vlasti organizovale oslobodilačku borbu. To je bilo do Vukovara i do Vinkovaca. Preko pruge Vukovar-Vinkovci nije se išlo na zapad, jer ta pruga, dobro čuvana od fašista, činila je prepreku potrebnom partizanskom kretanju ma da je stanovništvo zapadno od te linije, a to je u zapadnom delu vukovarskog i u istočnom delu osječkog sreza, neodoljivo težilo da se bori i organizuje u sastavu Vojvodine. Ovo pitanje ostalo je da se reši posle konačnog oslobođenja.

Oslobodjenje cele Vojvodine i obrazovanje narodne vlasti autonomne Vojvodine nameće potrebu da se konačno reši pitanje određivanja granice Vojvodine prema federalnoj Hrvatskoj. Ima dva načela, prema kojima može da se određuje ova granica Vojvodine: geografsko i etničko. Srem se kao geografska celina prostire na zapad do linije Vukovar-Županja, zapravo Vukovar-reka Vuka uzvodno do jugoistočne okuke između sela Marinaca i Nuštra. Ovdje najkraćim pravcem između Mirkovaca i Vinkovaca od reke Vuke do reke Bosuta. Odavde uzvodno rekom Bosutom (presecajući veliku okuku Bosuta, koja se pruža u pravcu Vinkovaca; zemljište u okuci ostaje izvan Srema) do najbliže tačke Bosuta reci Savi, između sela Štitara i Županje. Odavde granica izbija na Savu. Ovdje se Dunav i Sava najviše približuju, od te linije na istok širi se Srem, na zapad Slavonija.

Ova geografska granica Srema bi bila najpravednija granica Vojvodine prema Hrvatskoj, da nije etničkih odnosa, koji se ukrštaju na ovoj liniji. Naime: sjevero-zapadno i zapadno od ove granice, tj. zapadni deo vukovarskog i istočni deo osječkog sreza nastanjen je skoro isključivo Srbima, a jugo-istočni deo vinkovačkog sreza nastanjen je skoro isključivo Hrvatima. Po samoj prirodi stvari Srbi pomenutog kraja zapadno od geografske granice Srema odlučno su se borili i bore se sa svešću, da su Sremci, da su Vojvodani, da treba da pripadnu autonomnoj Vojvodini, jer se Srbi Vojvodani osjećaju da su u svojoj zemlji. Hrvati iz pomenutog kraja jugo-istočno od geografske granice Srema naginju Slavoniji, a time federalnoj Hrvatskoj.

Ove etničke momente i raspoloženja sa time u vezi, treba uzeti u obzir kod određivanja zapadnih granica Vojvodine. Pravednim rešenjem pitanja granice Vojvodine na zapadu Srema prema Slavoniji, odnosno prema federalnoj Hrvatskoj, zatim rešenje pitanja Bunjevac-Šokaca-Hrvata u Bačkoj, kao i pitanje Baranje, koja se geografski u izvesnoj meri oslanja na Slavoniju, dakle na federalnu Hrvatsku, da će se konačno rešenje i dobrom delu srpsko-hrvatskih sukoba iz prošlosti.

Pri rešavanju ovoga pitanja moramo da prihvatimo stanovište:

a) da će Vojvodina kao jugoslavenska zemlja sa pretežno srpskim stanovništvom (vidi tabelu I.) opravdano da nosi obeležje srpske pokrajine

b) da Vojvodina treba da ima geografski zaokružene granice sa obzirom na budući kulturni i privredni razvoj, a takve treba da ima i Hrvatska.

Ovakvo razgraničenje može da se postigne samo uzajamnim poverenjem, razumevanjem i uzajamnim postupcima.

Pitanje Bunjevac-Šokaca-Hrvata u Bačkoj ne može i ne treba da se reši možda nekim odvajanjem severo-zapadne Bačke, tj. kraja između Subotice-Sombora i Dunava, i pripajanjem toga kraja Hrvatskoj. Taj kraj Bačke čini slivenu cjelinu, geografsku i privrednu, sa celom Bačkom, u kojoj jugoslavensko stanovništvo čine ogromnom većinom Srbi, koja ima izrazito srpske tradicije i koja naginje Novom Sadu i Beogradu, a nema nikakvog geografskog kontinuiteta sa Hrvatskom, niti privredno naginje Zagrebu. Ako je potrebno da Hrvatska bude pojačana izvesnim delom Vojvodine, prirodnije bi bilo, da se Baranja uklopi u Hrvatsku (preko Osijeka) pored toga što u njoj ima Srba koliko i Hrvata (vidi tabelu I.), i što ranije nije bila sastavni deo Hrvatske, nego je u sklopu Vojvodine ušla u sastav Jugoslavije. Ovakvo srpsko-hrvatsko razgraničenje nazvali bi bačko-baranjskom kompenzacijom. U tom slučaju Dunav bi postao prirodna granica Vojvodine od državne granice prema Mađarskoj pa do ušća Drave u Dunav.

Na sličan način trebalo bi rešiti i pitanje sremsko-slavonskog razgraničenja.

Srem je uzeo učešća u Narodno-oslobodilačkoj borbi u vojvodanskim brigadama, pa prema tome izvojevaio svoju slobodu i pravo da pripada autonomnoj Vojvodini. Ova borba obuhvatila je zapadni Srem do uključivo Vukovara i Mirkovaca (pred Vinkovcima), dakle do zapadne geografske granice Srema. Da li sada, posle oslobodenja, treba da ostane ovo razgraničenje ili da se ovamo pripoje spomenuti zapadni i severo-zapadni krajevi preko geografske granice gdje stanovništvo neodoljivo teži Vojvodini? Ovdje može da se primene načela etničkog kontinuiteta ili kompenzacije sa obzirom na geografske granice.

U Sremu, koji po geografskom položaju prirodno pripada Vojvodini, apsolutna je većina srpskog stanovništva ne samo istočno od šidskog ili iločkog sreza, nego i u šidskom i iločkom srezu (vidi tabelu II.). Zapadno od šidskog i iločkog sreza pa do geografske granice, a to je u istočnom delu vukovarskog sreza i vinkovačkog severno od reke Bosuta, ima Srba podjednako koliko i Hrvata (vidi tabelu III.). Ovi krajevi istočno od geografske granice Srema neosporno su sastavni deo Vojvodine po svome učešću u Narodno-oslobodilačkoj borbi i sa obzirom na etničko načelo. Kraj zapadno

od geografske granice Srema koji naginje Vojvodini, a to je zapadni deo vukovarskog i istočni deo osječkog sreza, skoro je čisto srpski kraj (vidi tabelu III.). Ovaj kraj je u teritorijalnom kontinuitetu sa Sremom, a oslanja se i na Bačku uz Dunav od ušća Drave do Vukovara. Po etničkom načelu ovaj kraj od severo-zapadne granice Srema treba da pripadne Vojvodini, kao što po istom načelu kraj od jugo-istočne granice Srema (istočni deo županjskog i jugo-istočni deo vinkovačkog sreza, južno od Bosuta) treba da pripadne Hrvatskoj. Ovo etničko razgraničenje može geografski da se pravda, jer su oba ova kraja ipak u teritorijalnom kontinuitetu sa Vojvodinom, odnosno sa Hrvatskom, što su sjevero-zapadni krajevi vezani za Vukovar - dakle za Srem i time za Vojvodinu, a jugo-istočni krajevi preko Županje i Vinkovaca za Slavoniju, odnosno Hrvatsku.

Ako se ovo pitanje razgraničenja Vojvodine u Sremu hoće da reši po načelu geografske zaokruženosti, onda je jedina pravedna geografska granica Vukovar-Vuka-Bosut-Štitar, odnosno Županja. Na taj način otpalo bi od Hrvatske oko polovina sreza županjskog i manje od četvrtine sreza vinkovačkog, što bi pripalo Vojvodini, a od Vojvodine bi otpalo opet približno ista površina tj. oko pola sreza vukovarskog i manje od četvrtine sreza osječkog. Ovo bi bila sremsko-slavonska kompenzacija.

Etničkim razgraničenjem unosi se ravnoteža i smirenje na dodirnoj tački srpskih i hrvatskih naselja; ovo treba da bude prihvaćeno i od Srba i od Hrvata ne kao gubitak, nego kao dobitak u skidanju s dnevnog reda dobrog dela nesređenih srpsko-hrvatskih odnosa.

Razgraničenju putem kompenzacije treba pristupiti, ako se sada odmah utvrdi konačni plan, po kome će Vojvodina, dakle Srem, Banat i Bačka, kod predstojeće kolonizacije biti naseljavana samo Srbima (razume se i Crnogorcima), a Slavonija, Podravina i Baranja Hrvatima. (Ne treba da se ponovi pogreška bivše kolonizacije posle 1918. g. kada su u Podravinu, čak oko Valpova i Donjeg Miholjca naseljavani Srbi.)

U slučaju teritorijalnog proširenja Jugoslavije na sever, preko dosadašnje granice, zemljište istočno od Dunava treba bezuslovno da se pripoji Vojvodini, jer ono čini u svakom slučaju sastavni deo Bačke, dakle Vojvodine.

Granice između Vojvodine i Hrvatske postaće, ispravnom politikom kolonizacije, granica izmirenja između ranijih neopravdanih ekspanzivnih

tendencija jednih i drugih. Pored svega toga ostaje za Hrvate u Vojvodini zaloga - još veći broj Srba u Hrvatskoj, koji će jedni i drugi, ujedinjeni u Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji naći uzajamnu ravnotežu i pravu bratsku ljubav, koja će da ovlada svima narodima Jugoslavije.

TABELA I.

Stanje stanovništva Vojvodine u 1931. prema rezultatima popisa iz 1931. g.

Oblast	Srbi	Hrvati	Ostali Slaveni	Ukupno Slavena	Mađari	Nemci	Ostali	Svega
Bačka	188451	92127	50936	331514	268607	172544	5518	778283
Banat	264116	11609	27217	302943	95777	120455	67747	586922
Srem (do geogr. granice)								
	195718	52560	21671	279949	17605	49155	2150	348859
Svega	648285	156296	99825	914306	381989	343154	76813	1714064
Srem (zap. od geogr. granice)								
	6081	3541	-	9622	-	-	-	9622
Baranja	10434	11303	487	22224	13973	15751	898	52846
Ukupno	664900	171140	100312	946152	495962	358905	77211	1786532

TABELA II.
Stanovništvo Srema iz 1931. godine

Srezovi	Srba	Hrvata	Nemaca*
Zemun	27 714	791	3 890
Zemun grad	12 721	4 685	8 269
Ruma	32 568	4 519	15 992
Pazova	27 903	5 454	10 251
Irig	19 461	3 233	810
Ilok	12 985	6 749	3 160
Karlovci grad	3 210	1 875	191
Mitrovica	28 823	1 049	1 982
Mitrovica grad	6 202	4 227	1 753
Šid	15 574	11 530	3 047
Vukovar	5 400	6 500	
Vinkovci	3 157	1 948	
	195718	52 560	

TABELA III.

Istočno od geografske granice:

	Srba	Hrvata
Vukovarski srez:	5 400	6 500
Vinkovački srez:		
Laze	822	35
Mirkovci	1 190	107
Novi Jankovci	637	342
Orolik	476	586
Slakovci	32	878
	8 557	8 448

* U izvorniku nema zbroja.

Zapadno od geografske granice:

Vukovarski srez:	14 800	4 500
Osječki srez:		
Dalj	3 620	2 264
B. Brdo	2 100	119
Erdut	361	1 168
	20 881	8 041

Napomena: Priraštaj stanovništva (prirodni) nije uzet u obzir, jer se isti u vremenu od 1931. g. do danas, približno izravjava sa gubitkom stanovništva usled ovog rata.

HDA, Komisija za razgraničenja, fasc. 66.

4 2. svibanj 1945. Beograd

Ministarstvo za konstituantu DF Jugoslavije traži od Predsjedništva Narodne Vlade Hrvatske materijal o teritorijalnoj podjeli Hrvatske i plan razgraničenja sa susjednim federalnim jedinicama.

MINISTARSTVO ZA KONSTITUANTU⁶⁶

Demokratske Federativne Jugoslavije
Br. 96/45, Beograd, 2. maja 1945.

PREDSEDNIŠTVU NARODNE VLADE HRVATSKE

Dana 17. aprila t.g. pod br. 30 dostavljeno Vam je "Uputstvo za saradnju vrhovnih zemaljskih vlasti sa Ministarstvom za konstituantu". Istim uputstvi-
ma izražena je potreba osnivanja:

⁶⁶ Radi se o nepotpisanom prijepisu dopisa.

1) odeljenja za izgradnju narodne vlasti i

2) odeljenja za ustavna pitanja, pri tajništvima predsjedništva zemaljskih veća (skupština, sobranja, sveta), odnosno pri Predsedništvu vlade, kad ove budu formirane.

Istim raspisom zatraženo je, da se do 5. u mjesecu ima ovom Ministarstvu dostaviti izvještaj po svim problemima, koje rešavaju pomoćna odeljenja.

Kao jedno od važnih pitanja koje iziskuje hitno rešenje jeste pitanje teritorijalne podele federalnih jedinica i razgraničenja između federalnih jedinica.

Budući da se u ovome radu nailazi na mnoga sporna pitanja, potrebno je, da nam odeljenja za izgradnju narodne vlasti u najkraćem roku dostave sav materijal koji se odnosi na teritorijalnu podelu federalne jedinice, kao i plan o razgraničenju sa susednim federalnim jedinicama. Uz ovaj plan potrebno je dati detaljno obrazloženje, istaknuti svoja mišljenja t.j. mišljenja federalnih vlada odnosno zemljišnih veća, pružiti sve moguće podatke, naročito u spornim područjima, kako bi ovo Ministarstvo moglo pristupiti rešavanju, odnosno izrađivanju nacрта razgraničenja federalnih jedinica. Uz ova obrazloženja potrebno je priložiti skicu (geografsku kartu) o teritorijalnoj podeli odnosno federalne jedinice i njenom razgraničenju sa susjednim federalnim jedinicama.

Ujedno nam dostavite izvještaj i po svim ostalim pitanjima t.j. radu vaših odeljenja i oteka za organizaciju narodnih vlasti i odeljenja i oteka za ustavna pitanja.

Uspostavom direktne veze sa ovim Ministarstvom biti će omogućeno pružanje jače ispomoći i rešavanje svih bitnih pitanja u radu ovih odeljenja.

Predmet smatrati vrlo hitnim!

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

HDA, Komisija za razgraničenja, fasc. 50.

5 1945. svibanj, bez oznake mjesta

Tablica administrativne podjele Hrvatske.

ADMINISTRATIVNA PODJELA HRVATSKE⁶⁷

Dalmacija

I.

Dubrovnik

1. Konavle
2. Dubrovnik
3. Pelješac-Mljet
4. Korčula

II.

Srednja dal.⁶⁸

5. Brač-Šolta
6. Hvar
7. Vis
8. Makarska

III.

Biokovo-neretvansko

9. Metković
- 9a. Vrgorac⁶⁹
10. Imotski

IV.

Srednja Dalmacija

11. Split-grad
12. Sin
13. Vrljika
14. Omiš
15. Solin

⁶⁷ Cjelovitu shemu administrativne podjele Hrvatske i pregled razvoja narodnooslobodilačkih odbora daje Marijan Rastić, *Pregled sistema narodne vlasti u Hrvatskoj 1941-1943, Putovi revolucije 1-2*, Zagreb, IHRPH, 1963, 105-173.

⁶⁸ Za Okružni NOO pod brojem II. prvobitno je bilo napisano Srednjedal. otočje, međutim otočje je prekriziženo a srednje ispravljeno u Srednja dok je ostalo dal. iz prvobitnog naziva. Pod brojem IV. je također naziv Srednja Dalmacija a II. i IV. su povezani strelicom.

⁶⁹ Naknadno je dopisan.

16. Muć	<i>Istra</i>
17. Trogir	IX.
	Buzet
V.	38. Buzet
Šibenik	39. Motovun
18. Šibenik	40. Kras
19. Šibenik-grad	41. Umag
20. Vodice	42. Buje
	X.
VI.	Pula
Zadar	43. Grad Pula
21. Kistanje	44. Kotar Pula
22. Zadar	45. Žminj
23. Benkovac	46. Rovinj
24. Biograd n/m	
25. Preko	XI.
	Pazin
VII.	47. Pazin
Knin	48. Čepić
26. Knin	49. Labin
27. Drniš	50. Tinjan
	51. Poreč
	XII.
VIII.	Rijeka
Hrvatsko Primorje	52. Grad Rijeka
28. Grad Sušak	53. Opatija
29. Kotar Sušak	54. Lovran
30. Kraljevica	55. Kastav
31. Crikvenica	
32. Novi	XIII.
33. Senj	Gorski kotar
34. Krk	56. Delnice
35. Rab	57. Fužine
36. Pag	58. Vrbovsko
37. Cres-Lošinj	

59. Čabar
60. Ogulin

XIV.

Lika

61. Gračac
62. Gospić
63. Korenica
64. Udbina
65. Otočac
66. Perušić
67. Donji Lapac
68. Brinje

XV.

Kordun

69. Karlovac
70. Plaški
71. Sjeničak
72. Slunj
73. Vojnić
74. Vrginmost

XVI.

Banija

75. Dvor
76. Glina
77. Petrinja
78. Kostajnica

Zagrebačka oblast

XVII.

Pokuplje
79. Žumberak
80. Samobor
81. Pisarovina

82. Jaska
83. Vukomerić
84. Sisak
85. Posavina

XVIII.

Cazin
86. Kladuša
87. Cazin

XIX.

Zagreb
88. Dugo Selo
89. Sv. Ivan Zelina
90. Zagreb
91. D. Stubica
92. Krapina
93. Ivanec
94. Pregrada
95. Klanjec
96. Zlatar

XX.

Krapina (Zagorje)

XXI.

Varaždin
97. Varaždin
98. Ludbreg
99. Novi Marof

XXII.

Bjelovar
100. Koprivnica
101. Đurđevac

102. Sv. Ivan Žabno

103. Križevci

104. Bjelovar

XXIII.

Moslavina

105. Sisak

106. Kutina

107. Čazma

108. Garešnica

Slavonija

XIV.

Nova Gradiška

109. Nova Gradiška

110. Novska

111. Pakrac

112. Požega

XXV.

Virovitica

113. Daruvar

114. Virovitica

115. Grubišno Polje

XXVI.

Našice

116. Našice

117. Podravska Slatina

118. D. Miholjac

XXVII.

Slav. Brod

119. Slav. Brod

120. Županja

121. Đakovo

XXVIII.

Osijek

122. Osijek

123. Valpovo

124. Vinkovci

125. Vukovar

6 svibanj 1945. Mitrovica

Dopis Okružnog komiteta KPS za Srijem sa podacima o nacionalnoj strukturi stanovništva.

OKRUŽNI KOMITET KPS ZA SREM

Dragi drugovi,

Šaljemo vam podatke o nacionalnom sastavu stanovništva šidskog, vukovarskog i vinkovačkog sreza. Radi boljeg pregleda situacije mi smo uveli srezove po staroj administrativnoj podeli pre rata. Podatke za sela vinkovačkog i vukovarskog sreza sa gradom Vinkovcima koji po našoj podeli od 1943. godine pripadaju Slavoniji, tražili smo od kotarskih komiteta Vinkovci i Vukovar iz Slavonije, te smo zajedno sa podacima na sektoru koji je pod našom kontrolom sabrali i take ih Vama šaljemo.

Sređujući podatke možemo konstatovati ove promene u nacionalnom sastavu pojedinih sela i grada Vinkovaca nastale u toku okupacije.

1. Selo Jarmina (vinkovački srez) u kojem se sada nalazi velika većina Hrvata imalo je do okupacije veliku većinu Švaba i nešto Mađara. Druge narodnosti nije bilo.

2. Vinkovačko Novo selo koje sada ima gotovo isključivo samo Hrvate, imalo je do okupacije gotovo isključivo samo Nemce.

3. U selima Laze, Mirkovci i Orolik naseljeno je u toku okupacije oko 200 hrvatskog življa.

4. U gradu Vukovaru naseljeno je u toku okupacije oko 1 000 Hrvata, a na pustarama vukovarskog sreza Ada, Palača i Silaš gde su za vreme stare Jugoslavije bili naseljeni Srbi dobrovoljci, NDH je ove iselila u Srbiju, a na njihova mesta naselila Hrvate iz Zagorja. Na sve tri ove pustare naseljeno je oko 1 000 Hrvata.

To znači da je na vukovarskom srezu zajedno sa gradom Vukovarom naseljeno u toku okupacije oko 2 000 Hrvata, dok je s druge strane iz nekoliko

srpskih sela (Bobota, Vera, Trpinja, Bršadin, Markušica, Ostrovo, Negoslavci i grad Vukovar) pobijeno za vreme okupacije preko hiljadu Srba.

Naseljeni Hrvati za vreme okupacije u vinkovačkom i vukovarskom srezu su u glavnom ustaške porodice, iz raznih krajeva Hrvatske.

Podaci koje vam šaljem u šemama za vinkovački i vukovarski srez, a delimično i za šidski nisu potpuno precizni jer je vrlo kratko vreme stojalo na raspoloženju da se provere i kupljeni su uglavnom u toku jučerašnjeg i današnjeg dana preko mesnih i sreskih organizacija, i na sektoru kojem mi rukovodimo kao i na onom koji je u sastavu KP Hrvatske.

Sigurni su podaci sa šidskog sreza gde je SNOO imao dotle u glavnom već gotove podatke za čitav srez osim nekoliko sela. Mi ćemo ove podatke proveriti ponovo i o eventualnim izmenama Vas na vreme izvestiti.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Mitrovica, 15. V. 1945.

Za OK KP
Jovan Dikić, v.r.⁷⁰

P.S. Fašisti su pobili u šidskom srezu najmanje 4 000 Srba i oko 200 Hrvata i druge narodnosti.

Prilog 1: Podaci o brojnom stanju stanovnika sreza Šidskog

Mesto	Srba	Hrv	Rusa	Slvk	Rusn	Mađ	Nem	Polj	Čeh	Ukup
1. Šid	3151	1374	13	993	1210	40	16	6	12	6765
2. Adaševci	3118	70	-	-	-	-	-	-	-	3188
3. Morović	1667	1534	-	4	-	6	16	-	-	3227
4. Gibarac	20	945	-	-	20	-	-	-	-	985
5. Bačinci	1064	12	-	14	767	2	-	-	-	1859

⁷⁰ Dopis nije potpisan, niti ovjeren pečatom.

Mesto	Srba	Hrv	Rusa	Slvk	Rusn	Mađ	Nem	Polj	Čeh	Ukup
6. Kukujevc	7	2576	-	-	-	30	40	-	-	2653
7. Berkasovo	561	238	-	-	571	15	-	-	-	1385
8. Bikić	16	4	-	6	272	27	-	-	-	325
9. P.Glava	288	27	-	-	21	4	-	-	-	340
10. Bapska	5	1644	-	135	-	15	101	-	-	1900
11. M.Vašica	1724	369	-	57	-	-	4	-	-	2154
12. Grk	1520	9	-	105	-	-	27	-	-	1661
13. Srem.Rača	350	6	-	-	-	-	-	-	-	356
14. Bosut	560	-	-	-	3	7	-	-	-	570
15. Jamena	1130	266	3	-	-	1	-	-	-	1400
16. Tovarnik	360	1150	1	4	3	42	12	1	-	1573
17. Ilača	-	918	-	-	-	-	32	-	-	950
18. Šid.Banovci	348	12	-	-	-	2	8	-	-	370
19. Ivanjci	182	43	-	4	-	-	-	-	-	229
20. Lipovac	4	846	-	8	-	-	4	-	-	862
21. Batrovci	255	224	-	-	19	6	4	-	-	508
22. Strošinci	19	791	-	4	-	11	11	-	-	836
23. Ilinci	1520	-	-	-	-	-	-	-	-	1520
UKUPNO	17869	13008	17	1334	2886	208	275	7	12	35616

Prilog 2: Podaci o brojnemu stanju stanovnika sreza Vinkovci

Mesto	Srba	Hrvata	Slvk	Rusn	Mađ	Nem	Ostali	Ukup
1. Andijaševci-								
Rokovci	39	1902	7	103	139	62	2	2254
2. Cerna	20	2142	26	8	344	87	16	2643
3. Ivankovo	14	3070	12	-	130	50	24	3300
4. Jarmina	20	1772	4	-	20	61	2	1879
5. N. Mikanovci	2	770	57	-	16	-	-	845

Mesto	Srba	Hrvata	Slvk	Rusn	Mađ	Nem	Ostali	Ukup
6. Otok	36	4015	-	-	35	51	63	4200
7. Privlaka	47	1994	5	-	6	30	6	2088
8. Prkovci	-	390	3	-	3	10	2	408
9. Petkovci	-	1705	1	-	96	23	1	1826
10. St. Mikanovci	-	1950	9	-	6	26	-	1991
11. Šiškovci	3	396	-	-	11	-	-	410
12. Vinkovačko Novo Selo	20	1566	4	-	12	39	18	1659
13. Vodinci	6	845	-	-	6	26	-	883
14. Đeletovci	21	651	20	3	4	8	1	708
15. Mirkovci	1280	81	4	12	27	13	47	1464
16. Vinkovački Banovci	300	8	-	-	-	-	-	308
17. Nemci	12	2576	-	3	29	374	23	3017
18. Komletinci	19	2113	137	37	38	78	-	2422
19. Apševci	16	448	18	-	-	-	-	482
20. Orolik	474	228	-	-	21	29	-	752
21. St. Jankovci	17	414	-	53	803	13	-	1300
22. N. Jankovci	182	301	-	-	7	-	-	490
23. Laze	925	60	-	-	7	-	-	992
24. Podgrađa	8	740	-	10	-	-	-	758
25. Slakovci	3	1035	-	-	-	-	2	1042
26. D. Novo Selo	2	802	-	-	-	-	1	805
27. Vinkovci	700	10414	-	36	547	4972	355	17024
UKUPNO	7166	42388	307	265	2307	5952	551	55948

Prilog 3: Podaci o brojnom stanju stanovnika sreza Vukovar

Mesto	Srba	Hrvata	Slvk	Rusn	Mađ	Nem	Ostali	Ukup
1. Tompojevci	2	379	-	6	107	413	2	909
2. Mikluševci	111	-	-	924	-	-	-	1035
3. Lovas	2	1083	-	-	12	21	-	1318
4. Negoslavci	1423	7	-	-	15	-	-	1445
5. Opatovac	192	40	-	-	222	5	-	459
6. Bokšić	1	145	-	-	-	-	-	146
7. Čakovci	286	63	10	8	429	-	13	809
8. Sotin	118	352	-	9	88	92	1	660
9. Berak	62	153	-	9	79	23	-	326
10. Svinjarevci	23	677	12	1	16	17	-	746
11. Vukovar	2051	5446	50	79	830	469	353	10268
12. Vera								
13. Trpinja								
14. Bobota								
15. Borovo								
16. Bršadin								
17. Marinci								
18. Nuštar								
19. Ostrovo	18915	7655	-	1015	2360	190	-	30135 ⁷¹
20. Antin								
21. Gaboš								
22. Markušica								
23. Tordinci								
24. Cerić								

⁷¹ U tablici je prikazan samo zbroj za mjesta od 12 do 27.

Mesto	Srba	Hrvata	Slvk	Rusn	Mađ	Nem	Ostali	Ukup
25. Bogdanovci								
26. Pačetin								
27. Petrovci								
UKUPNO	23186	16200	72	2051	4158	2230	369	48266

AJ, CK SKJ, H-2-I/1.

7 21. svibanj 1945. Zagreb

Mišljenje Ministarstva unutarnjih poslova o koordinaciji rada komisija za razgraničenje.

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Broj: 1 388/45, 21. maja 1945.

Predmet: Komisija za razgraničenje

MINISTARSTVU PRAVOSUĐA⁷²

U vezi tamošnjeg dopisa pov. broj 830/45 po predmetu obrazovanja komisija za razgraničenje, mišljenja smo, da bi u interesu uspješne koordinacije rada, trebalo, pored ostalih uvjeta, uvažiti sugestije koje ovdje izlažemo:

Pri razgraničavanju treba osnovno voditi računa o historijskim granicama, o zemljopisnim položajima, o prometnim vezama i o potrebama gospodarske prirode. Ovo vrijedi za određivanje granica sa inozemstvom kao i za razgraničenje sa federalnim jedinicama. Razlika je kod ova dva slučaja u tome, što kod određivanja granica sa inozemstvom odlučuju prvenstveno vojničko-

⁷² Dopis je zaprimljen u Ministarstvu pravosuđa pod ur. brojem 1235, 28. svibnja 1945. godine, a sada se nalazi u fondu Komisije za razgraničenje.

strateški razlozi, dok ovaj momenat otpada u slučaju razgraničenja sa federalnim državama. Vojno-strateške potrebe moraju se toliko uvažiti, da se radi njihovog udovoljavanja, može odstupiti od sada navedenih kriterija, pak u stanovitoj mjeri, i od historijskih granica.

Obzirom na ovo i sastav komisija jednak je u oba slučaja uz jednu razliku, što u komisijama za razgraničenje sa inozemstvom učestvuju i delegati vojske - vojni stručnjaci - koji imaju vodeću riječ, dok takav delegat - stručnjak potrebit je u drugoj vrsti komisije tek za sporedni rad (određivanje kvarta, položaja).

Pri razgraničenju osnovni rad ima da se izvrši na terenu. Detalji se mogu razraditi samo na terenu iz razloga, što se na nijednoj specijalnoj karti ne mogu odrediti pojedinosti onom preciznošću, kako je to provedivo na terenu.

Obzirom na momente, o kojima se mora voditi računa pri razgraničenju, a koje smo istakli, treba da i u sastav pojedinih komisija uđu delegati i stručnjaci po odnosnim granama. Tako uz ostale svakako vojni stručnjaci, etnolozi, inženjeri nekih struka (gradnja puteva, mostova, željeznica), stručnjaci za pitanja pomorstva u koliko dolazi u obzir more kao granica, geodeti, kartografi, pravnik upravne struke (za sređivanje elaborata u cjelinu, sastavljanje zapisnika i slično).

Na temelju terenskog elaborata pristupa se sastavu državnog ugovora o utvrđivanju zajedničke granice. Ovom se ugovoru ima priložiti, kao sastavni dio, geografska karta granične linije, koju imaju da izrade kartografi na temelju elaborata geodeta. Sastavu posebnih ugovora (gospodarski, prometni, pravni itd.), a u okviru posebnih ugovora drugih specifičnih (plovidba, željeznički, cestovni i vazdušni saobraćaj, pošta, telegraf, telefon, izvoz, uvoz, carine, trgovačka plaćanja, pravna pomoć itd.) može se pristupiti i bez obzira na državni ugovor o utvrđivanju zajedničke granice, dakle i prije i poslije ovoga, jer za ove ugovore, u glavnome, nije niti potrebno ustanoviti prethodno državnu granicu.

Prema tome, posao za ustanovljenje granica, terenski rad, pada skoro isključivo na geodete. Ovi imaju da izvrše premjeravanje granične zone, da utvrde tok granice u pojedinostima, da demarkiraju graničnu liniju i baš tako što će odrediti gdje se imaju postaviti stupovi - glavni (geodetskim računanjem) i sporedni (numeričko-tahimetrijski). Oni moraju točno popisati broj

postavljenih stupova (intenkirane strane moraju sporazumno propisati i oblik graničnih stupova), označiti gdje da se stupovi postave i odrediti kontrolne točke, ovo potonje u svrhu da se ustanovi mjesto postavljenog stupa, ako koji od njih nestane.

Komisije koje rade na terenu mogu se podijeliti i na terenske sektore radi lakšeg odvijanja rada. Kod ovog rada treba nastojati, da ne bude suvišnih krivulja, da se nastanjena mjesta (središta) ne cijepaju i da dobra i objekti (vodene naprave, električne centrale, željezničke stanice, javne a naročito školske zgrade, grobišta, šume, pašnjaci i slično) ostanu u zoni, u kojoj se nalazi središte, koje se tim dobrima i objektima pretežno služi, uopće, da se što je moguće više, sačuva geografska, saobraćajna i ekonomska cjelina područja, koja leže uz granicu.

Stoga treba, u prvom redu, odmah pozvati sve kotarske uprave, da dostave imena geodeta (uposlenih u državnim ustanovama kao i privatnih), kao i imena pomoćnog osoblja, koje je radilo geodetske poslove na terenu i u kancelarijama i koje je u stanju da takve poslove i danas vrši. Obzirom na činjenicu, da će rad na terenu trajati više vremena (tako je npr. komisija koja je imala da povuče graničnu liniju u Dalmaciji oko Zadra radila na terenu tri i pol godine) treba ipak da jedan dio ovakvog osoblja ostane na službi u pozadini, gdje će intervencija geodeta biti mnogo potrebita iz razloga, što su granice zemljišnih posjeda bile poremećene zbog ratnih operacija i mnogih drugih razloga.

Uputno je, da u sastav komisija, dapače i u sastav svakog terenskog sektora uđe neki broj lica, naročito to vrijedi za pravnike, koja poznaju jezik druge interesirane strane, i to ne samo iz razloga, da se uzmognu sporazumijevati sa delegatima bez posredovanja tumača, već da mogu doći u izravan kontakt sa samim graničnim življem i tako na izvoru upoznati i raspoloženje i druge okolnosti, koje se mogu upotrebiti pri radu same komisije a i kasnije.

Rukovodstvo komisije za razgraničenje sa inozemstvom imalo bi biti u Ministarstvu vanjskih poslova (posebni biro za razgraničenje). U toj komisiji imali bi svakako biti zastupani i delegati pojedinih ministarstava federalnih jedinica, koje graniče sa odnosnom inozemnom državom.

Rukovodstvo komisije za razgraničenje pojedinih federalnih jedinica imalo bi biti u Predsjedništvu federalne vlade (isto posebni biro). I u ovoj komisiji imali bi biti zastupani delegati svih ministarstva federalnih jedinica.

Kako je u početku naglašeno, naše izlaganje predstavlja samo neke općenite sugestije principijelne naravi, dok je svakako potrebno, da se uputstva detaljno razrade. Kod toga moći će se možda, korisno upotrebiti arhiva Ministarstva vanjskih poslova bivše Jugoslavije.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pomoćnik Ministra:
Nikola Sekulić (v.r.)

HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 50.

8 29. svibanj 1945. Osijek

Izvjешće okružnog komiteta KPH Osijek

Okružni komitet KPH Osijek
Broj: 20/1945, 29. 5. 1945.

OBLASNOM KOMITETU KPH ZA SLAVONIJU - Izvjешtaj

Politička situacija: Politička situacija na okrugu je prilično šarolika. U posljednje vreme osjeća se naročita aktivnost velikosrpskih šovinista. Vraćanjem srpskih dobrovoljaca iz Srbije unosi se u naša srpska sela mnogo četničkih tendencija. U hrvatskim selima sve više dižu glavu klerofašisti. Mačekovski elementi još su uvijek prilično zbunjeni. Tu i tamo se primjećuje povezivanje Mačekovaca sa četnički nastrojenim Srbima. Većina naroda na okrugu je uz NOP i odaziva se na sve akcije narodne vlasti i JNOF.

Karakteristično je za cijeli okrug, da u svim našim organizacijama postoji neka popustljivost i površnost. Naročito se to osjeća u odnosu prema ustaškim elementima, koji su zaostali iza fronta i sada se još šecu po selima. Narod u srpskim selima traži kažnjavanje, a naši sudovi puštaju često puta i one koji bi trebali biti obješeni. To je jedan od razloga, da u tim selima mogu da uspijevaju četnički elementi, koji onda ubacuju u narod protuhrvatske parole i govore kako je u Srbiji drukčije nego u Hrvatskoj. Pored toga raspaljuju mržnju kod Srba protiv Hrvata govoreći "treba poklati isto toliko Hrvata, koliko je poklano Srba i tek onda će se moći govoriti o bratstvu i jedinstvu". S druge strane isti takvi elementi povezuju se sa Heferovcima kao npr. neki Pavlović koji je došao iz Srbije u Petrijevcu i prvo mu je bilo da traži od NOO-e, da mu se vrati sve onako, kako je bilo 1941. god. kada su ga proterali ustaše. Među Srbima je govorio, da je on razgovarao sa Titom i sa Ribarom, da su mu oni rekli da će sve Srbe iz Hrvatske iseliti u Srbiju. Drugi dan otišao je u Petrijevcu i tamo se je povezao s nekim Mačekovcima kod kojih je agitirao za vraćanje i uspostavljanje stare Jugoslavije i slično. Isto tako vratili su se iz Srbije i neki pop (pravoslavni) i dva advokata iz Vinkovaca, koji su kratko nakon dolaska u Vinkovce održali sastanak sa najvećim reakcionarima, kao što je Urbih i slični. Mi smo protiv takovih poduzeli i neke mjere i uhapsili smo Pavlovića i još neke.

Što se tiče klerikalaca oni uglavnom rade preko križarskih organizacija i nastoje da ometu naše zborove i mitinge. Križari još uvijek pozdravljaju sa "spremni", a u Valpovu su prilikom kotarske konferencije žena na brzinu organizirali neki sprovod jednom domobranu, koji je slučajno poginuo u zatvoru kod komande mjesta.

Pripremamo nakoliko javnih suđenja, gdje ćemo nekoliko gadova i javno likvidirati. Među njima u Dalju mislimo javno osuditi popa Astaloša poznatog krvnika, koji se nalazi kod nas u zatvoru. Formiranjem suda Nacionalne časti Srba i Hrvata u Hrvatskoj popraviće se u mnogome situacija na našem okrugu, čim narod osjeti da se čiste razni špekulanti i drugi narodni neprijatelji.

Prije izvjesnog vremena mi smo htjeli rasformirati Vukovarski kotar i pripojiti ga jedan dio Vinkovcima, a jedan dio Osijeku. To je kod naroda izazvalo priličnu reakciju sa težnjom da se pripoje federalnoj Srbiji i da svakako ostanu vezani za grad Vukovar. U srpskim selima Vukovarskog

kotara povedena je akcija za stvaranje jedne deputacije, koja treba da ide u Beograd i da traži od savezne vlade, da ih se pripoji Srbiji. Srpski narod koji je u većini na vukovarskom kotaru,⁷³ to je vrlo rado primio, dok su velikosrbi to iskoristili kao odskočnu dasku za protu hrvatsku propagandu. Organizatori kampanje za pripajanje Vukovarskog kotara Vojvodini, bili su Savo Batranović iz Dalja, Savo Popov i Ilija Stanisavljević iz Bobote. Oni su napisali i neke pozive pojedinim ljudima u Veri, Boboti, Pačetinu, Dalju i Borovu, koji bi ušli u tu deputaciju.

Mi smo organizirali nekoliko ekipa sastavljenih od uglednih i poznatih Srba iz Okružnog i kotarskih odbora JNOF-e, koji su imali zadatak, da obidu sva srpska sela na okrugu, da se održe sastanci i konferencije u vezi sa raskrinkavanjem velikosrpskih tendencija. Nakon povratka tih drugova uspostavilo se da narod na Vukovarskom kotaru ne teži toliko za tim, da se pripoji Vojvodini, koliko za tim, da se ujedini čitav Vukovarski kotar sa sjedištem u Vukovaru. Sada ovaj dio Vukovarskog kotara koji pripada nama nema nijednog grada odakle bi se mogao snabdjevati raznim potrepštinama, a ako odlazi u Vinkovce ili Osijek tamo im se obično kaže "Vi niste sa našega kotara".

(...)⁷⁴

Za komitet:
Pero Car (v.r.)

AISP, Komiteti KPH-Oblast Slavonija, 1945.

9 1. lipanj 1945. Zagreb

Ministarstvo pravosuđa Hrvatske dostavlja potpredsjedniku vlade NVH cjelokupan predmet broj 830/45 o osnivanju komisija za razgraničenje.

⁷³ Podaci o pučanstvu su navedeni u dokumentu broj 6.

⁷⁴ Ispušten je daljnji tekst u kojem se opisuje situacija u stvaranju mreže JNOF-a, u industriji, u AFŽ-u, i kadrovska pitanja vezana uz promjene po partijskim komitetima.

NARODNA VLADA HRVATSKE
MINISTARSTVO PRAVOSUĐA

Broj: 830/45, 1. lipnja 1945.

Radi Pribičeviću, potpredsjedniku Narodne Vlade Hrvatske

Pozivom na telefonski razgovor sa načelnikom Starčevićem, dostavljamo Vam u prilogu akta broj 830/45 (cjelokupni dosje) u kojima je sadržan sav dosadanji inicijativni rad, koji se odnosi kako na razgraničenje Hrvatske sa inostranstvom, tako i na razgraničenje sa ostalim Federalnim jedinicama unutar granica Federativne Jugoslavije.

Sve ostale informacije možete dobiti od načelnika Ministarstva prosvjete druga Mišića, koji ove probleme najbolje pozna, jer je do sada već sve radeno u sporazumu s njime.

U pogledu ostalih informacija valja se sporazumjeti sa drugom Kukočom (Jordanom), tajnikom Predsjedništva.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za Ministarstvo načelnik:
Ante Starčević (v.r.)

HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 50.

10 12. lipanj 1945. Zagreb

Nacrt rada Komisije za razgraničenje.

NARODNA VLADA HRVATSKE
PREDSJEDNIŠTVO VLADE
Zagreb, 12. lipnja 1945.
Predmet: Nacrt rada komisije za razgraničenje

1. Opći ciljevi.

a) Zadatak ove komisije je složen i određen geografskim i političkim uvjetima pojedinih granica Federalne Države Hrvatske. Načelna dioba se nameće prema tome da li je pojedini granični sektor interfederala ili je istovjetan s granicom Jugoslavije kao državne cjeline. Političku važnost pojedinih pitanja što spadaju u djelokrug komisije određuje pak množina spornih tačaka na određenom graničnom sektoru kao i priroda zapreka što stoje na putu skladnom rješenju, pri čemu je dakako jasno da su takve poteškoće daleko složenije i osjetljivije na sektorima državnih nego li interfederalnih granica. Potpuno proučavanje prvih pogotovo glede sredstava realizacije uopće niti ne spada u naš djelokrug već u Ministarstvo spoljnih poslova, čime je ujedno postavljena potreba koordinacije o čemu ćemo govoriti pod 2.

Proučavanje pitanja, što ih postavlja naš zadatak treba da bude trajno (dakako u okviru općeg trajanja ove komisije) t.j. bez obzira na momentalnu potrebu, jer se samo tako može postići po mogućnosti iscrpan uvid i podnošenje stvarnih prijedloga, te izbjeći svim nedostacima eventualne improvizacije. Budući da je opseg našeg programa dovoljno određen moguće je, ne prejudicirajući novim pitanjima koja će eventualno kasnije uskrsnuti, da se odrede sredstva za njihovu provedbu.

b) Organizaciju rada zamišljamo ovako: Uz tri stalna člana potrebna su koliko danas možemo predvidjeti još nekolicina činovnika i to: jedan publicistički referent, perfektan u talijanskom jeziku za dnevno čitanje talijanske limitrofne štampe, t.j. one koja izlazi u gradovima i gradićima s ove i s one strane demarkacione linije od odnosne granice na zapadu, uključivši najdalje Veneciju. Isti referent bavio bi se također (zbog potpunosti i eventualnih analogija, i ako inače to ne spada u naš okvir) i Austro-Slovenskim problemom, dakle štampom Slovenskom i Austrijskom, točnije Koruškom. Nadalje bi pregledavao i domaću štampu s objiju strana interfederalnih spornih zona (npr. listove iz Osijeka, Vukovara, Sombora, Subotice itd.). Čitavo ovo gradivo ukoliko je za nas relevantno, treba dnevno lijepiti u velike albume koji će u najbrže vrijeme sačinjavati veliko i nenadoknadivo vrelo dokumentacije strogo aktuelne vrijednosti. Za ovo mjesto predlažemo Ivu Sučića.

Posebne poteškoće s poznavanjem mađarskog jezika čiju bi limitrofnu štampu (sa lokalnim središtima Zala-Egerseg, Velika Kaniža, Pećuh, Segedin) također morali pratiti na jednaki način, moglo bi se ukloniti bilo povremenim angažiranjem dr. V. Žganca bilo ako se prihvati prijedlog koji ćemo obrazložiti u posebnom referatu, za studij problema gradišćanskih Hrvata, tako, da nam se od Ministarstva prosvjete pridjeli dr. Ivan Esih, poznavalac svih slavenskih jezika i mađarskog koji bi ujedno bio referent za gradišćanske Hrvate.

Daljnja funkcija novinskog referenta bila bi unutarnje administrativna t.j. tajnički i bibliotekarski poslovi (o sastavu potrebne priručne biblioteke podnijet ćemo poseban prijedlog zajedno s popisom časopisa koji će nam biti potrebni).

Nadalje nam je za rad potreban referent pravnik, verziran ne samo u upravno-sudbenim nego i u diplomatsko-konzularnim dakle i gospodarskim pitanjima. Ako ovaj izbor bude sretan otpada potreba posebnog ekonomskog stručnjaka koja inače ne bismo trebali za stalni rad.

Sva ostala pitanja moći će komisija rješavati putem konzultacije istaknutih stručnjaka pojedinih disciplina. Njihovi elaborati nagrađivali bi se honorarom.

c) Veoma važno sredstvo našeg rada je izdavanje publikacija koje bi se dakako ticale samo međunarodnih a ne interfederalnih granica FDH. Neophodno je potrebno izdati na stranim jezicima (francuski, ruski, engleski, u pogledu Trsta i Češke) čitav niz djela o Istri te kartografski materijal. Potonji popis onoga što treba izraditi ili dovršiti najhitnije (obzirom na skori datum mirovne konferencije) prilažemo pod a). Kako je pretežni dio tih publikacija već započeo a dijelom i dovršen u HIBZ-u u kome su potpisani do sada radili, kako je s druge strane sam posao izdavanja (sklapanje pogodbe s tiskarom, korektura, prodaja) veoma složen i naša se komisija s njime ne može baviti, predlažemo da se povjeri HIBZ-u odnosno njegovom nasljedniku DNZH-u dakako po našim direktivama. Imajući posebno pred očima hitnu potrebu da naša delegacija za mirovnu konferenciju raspolaže s kartografskim materijalom naučno neoborive kvalitete (koji mi imamo gotov, spreman za štampu) a tehnički izrađen tako da čini čast našoj državi, slobodni smo upozoriti na važnu potrebu da nam se osigura štampanje tih djela u zagrebačkim tiskarama čiji kapacitet i kvalitet rada je uslijed ustaškog gospodarenja kompromitovan. Detalje treba dogovoriti sa DNZH.

2. Koordinacija.

Na temelju informacija koje nam je pružio izaslanik Instituta za proučavanje međunarodnih pitanja, Milan Marjanović, vidi se da je Ministarstvo vanjskih poslova pravilno shvatilo potrebu stalnog organa za studij kakav je u prošlosti toliko manjkao. Rad naše komisije samo se dijelom (na sektorima državnih granica) poklapa s radom spomenutog instituta. No kako s druge strane Istra nije samo problem granični, nego i teritorijalni, organizacioni u najširem smislu, to potreba njenog proučavanja u svrhu što skladnije integracije u sklop FDH postoji i bez obzira na danas aktuelno pitanje granica. Ovo je dovoljan načelni razlog, a potkrepljen je povrh toga momentalnim našim tehničkim preimućstvima (već izvršeni i pripravljeni rad), tako da ne postoji nikakva potreba da se u bilo čemu modificira zadatak ove komisije. S druge strane potreba da se izbjegne dvostruki posao i da se postignu što bolji rezultati kojima bi se vodstvo naše vanjske politike u svako doba moglo služiti, nameću potrebu najuže suradnje koliko našim učestvovanjem na sastancima Instituta u Beogradu toliko i neprekidno i najširokogru-dnijom izmjenom mišljenja, elaborata, rijetkih knjiga itd.

Pitanje suradnje s eventualnim našoj komisiji sličnim organom u Sloveniji, lako će se riješiti izmjenom misli to prije što nam se djelokruzi uopće ne ukrštavaju.⁷⁵

HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 66.

11 14. lipanj 1945. Beograd

Pavle Gregorić dostavlja Predsjedništvu Vlade Hrvatske (Radi Pribičeviću) kopiju svog dopisa upućenog Predsjedništvu Ministarskog savjeta DFJ o obustavljanju izbora za narodnooslobodilačke odbore u Vojvodini.

---

⁷⁵ Uz ovaj se Nacrt nalaze još dva priloga: Popis publikacija u vezi s određivanjem zapadne granice i Nacrt rada Komisije za granice sa susjednim državama Jugoslavije. Nijedan tekst nije potpisan.

MINISTARSTVO ZA HRVATSKU
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE HRVATSKE
Broj 570
Beograd, 14. VI. 1945.

PREDSJEDNIŠTVU VLADE HRVATSKE⁷⁶

Dostavlja se prepis dopisa Predsjedništvu Ministarskog savjeta DFJ u Beogradu o privremenom obustavljanju izbora narodno-oslobodilačkih odbora u Vojvodini, pa se moli Predsjedništvo vlade da uputi što prije jednu komisiju u Vojvodinu koja bi zajedno sa komisijom Glavnog odbora u Vojvodini odredila granice između Vojvodine, odnosno federalne Srbije s jedne strane i federalne Hrvatske s druge strane. U prilogu dostavljamo podatke o brojčanom stanju Hrvata u Bačkoj i Baranji što smo ih primili iz Vojvodine, da bi se njima mogla poslužiti komisija koja će se uputiti iz Hrvatske u Vojvodinu. Napose napominjemo da podaci koje Vam dostavljamo ne moraju biti posve točni, ali svakako mogu poslužiti za orijentaciju našoj komisiji koja će stići iz Hrvatske.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Ministar za Hrvatsku:
Pavle Gregorić (v.r.)

Prilog:

MINISTARSTVO ZA HRVATSKU
DEMOKRATSKE FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Beograd, broj 569 14. VI. 1945.

---

⁷⁶ Dopis je zaprimljen u PVNRH pod rednim brojem 736 od 18. lipnja 1945. godine, te upućen u II. Potpredsjedništvo vlade koje je bilo nadležno za hrvatske granice i u okviru kojeg je djelovala Komisija za razgraničenje.

PREDSJEDNIŠTVU MINISTARSKOG SAVJETA DFJ

Predsjedništvo Glavnog narodno-oslobodilačkog odbora Vojvodine raspisalo je 16. V. 1945. odluku o sprovođenju izbora u Vojvodini.

Čast mi je zamoliti da se sprovođenje izbora u Vojvodini odgodi. Za ovu odgodu navodim slijedeće razloge:

1. Što još do danas nisu određene konačne granice Vojvodine.
2. Što se u Vojvodini danas nalaze pojedini djelovi Hrvatske koji nisu nikada pripadali Vojvodini.
3. Što sama odluka o sprovođenju izbora u Vojvodini ima odredbe koje ne odgovaraju demokratskim principima naše izborne prakse i nisu u skladu sa politikom koja se sprovodi tokom narodno-oslobodilačke borbe.

Ovaj prijedlog obrazlažem činjenicama:

ad 1. U odjelu VII. čl. 43. spomenute odluke stoji: "Izbori u smislu ove odluke neće se ovoga puta vršiti u Baranji." Ovim članom izuzima se Baranja iz Vojvodine. Međutim postoji dosta veliki broj sela u sjeverozapadnoj Bačkoj pa i sam grad Subotica u kojima živi pretežni broj Hrvata, te je pitanje hoće li se oni opredjeliti za pripajanje federalnoj Srbiji ili federalnoj Hrvatskoj.

ad 2. Kotar Vukovar bio je sve vrijeme u sklopu Hrvatske i pripada joj geografski i ekonomski, iako je većina stanovništva srpska. Iz priloženog dopisa Oblasnog NOO Slavonija⁷⁷ vidi se da je baš u ovom dijelu koji je potpao pod Vojvodinu, većina Hrvata, koji žele da ostanu u sklopu federalne jedinice Hrvatske.

Polovica vinkovačkog kotara, koji se nalazi sada u Vojvodini, naseljen je ogromnom većinom Hrvata, koji žele da ostanu u sklopu federalne jedinice Hrvatske. Objasnjenje da je polovica vinkovačkog kotara i dio vukovarskog kotara potpao pod Vojvodinu zato, što su ti krajevi bili oslobođeni od strane NOV koja je organizirana u Srijemu i Vojvodini i što je odatle organizirana narodna vlast u tim krajevima i Vojvodini, posve je proizvoljno, budući da

---

⁷⁷ Uz ovaj spis nije priložen navedeni dopis.

pojedini krajevi u Jugoslaviji nisu potpadali onim federalnim jedinicama koje su organizirale u tim krajevima narodnooslobodilački pokret i NOV, već su ostali u sklopu one jedinice, kojoj su pripadale prije invazije neprijatelja u Jugoslaviju. Očigledni primjer za to daje veliki dio bihačkog okruga sa zapadne strane Une gdje je ZAVNOH organizirao čitav kotar Cazin koji je bio povezan sa ZAVNOH-om sve dok nije bilo omogućeno da se Cazin poveže sa ZAVNOBiH-om.⁷⁸ Iako je ZAVNOH provodio organizaciju jednog dijela spomenutog okruga, iako je taj dio okruga bio administrativno i inače u sklopu ZAVNOH-a, on je bio pripojen federalnoj Bosni i Hercegovini, čim su se za to pojavile mogućnosti. Sličan je slučaj sa kotarima Livno i Duvno, u kojima imade oko 70% Hrvata i koji su za vrijeme narodnooslobodilačke borbe bili najprije povezani administrativno sa Dalmacijom, a čim se pokazala mogućnost da se povežu sa ZAVNOBiH-om povezali su se sa federalnom Bosnom.

Obadva kotara Ilok i Šid koji se sada nalaze u sklopu Vojvodine, pripadali su uvijek Hrvatskoj, a nikada Vojvodini. Oni su prvi puta bili odcjepljeni od Hrvatske za vrijeme režima Pere Živkovića kada su bili potpali zajedno sa kotarom Vukovar i Vinkovci u Drinsku banovinu. Ovakovo samovoljno odcjepanje pojedinih kotara iz sklopa Hrvatske bilo je tada tumačeno među Hrvatima koji su nastavali te krajeve kao neprijateljski akt protiv samostalnosti Hrvatske.

Izvještaj članova komisije koji su bili upućeni na teritoriju Srijema i Vojvodine govori jasno o tome da su u mnogo slučajeva odnosi prema Hrvatima u Vojvodini nepravilni, pa ovakovo prikliapanje pojedinih srezova koji su pripadali ranije Hrvatskoj, a u kojima ima znatan dio Hrvata, ne bi mogao da ima povoljnog uticaja na političke odnose u tim krajevima.

ad 3. U odjelu II. spomenute Odluke o sprovođenju izbora čl. 12. točka 7. isključuju se iz biračkih spiskova članovi uže porodice lica koja su se ogrješila o interese narodnooslobodilačkog pokreta, čime se pogađa vjerovatno veliki broj Hrvata i Hrvatice, koji nisu bili upleteni ni u kakav protunarodni čin, već su isključeni iz mogućnosti da aktivno sudjeluju kod izbora samo zato

⁷⁸ Vidi dokument ZAVNOH-a broj 2. 1 675.

što imadu nesreću, da budu bliži rođaci onih koji su se ogrješili o interese narodnooslobodilačke borbe, a to je očito jedan nepravedan i nepravilan, a politički veoma škodljiv precedens.

Imajući u vidu sve gore spomenute činjenice kao i današnje političko stanje u Vojvodini i Srijemu, a pogotovo slabost velikog broja NOO-a kao i čitav niz nepravilnih postupaka prema Hrvatima sa strane raznih ustanova u Vojvodini (o čemu postoje dosta opširni podaci u izvještaju komisije koju je AVNOJ uputio u Vojvodinu) predlažem da se izbori u Vojvodini odgode do vremena dok se ne odrede konačne granice Vojvodine i Srijema na osnovi zaključka i rada komisija koje će s jedne strane uputiti u Vojvodinu ZAVNOH odnosno federalna vlada Hrvatske, a s druge strane NOO Vojvodine.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Ministar za Hrvatsku:
Pavle Gregorić

HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 66.

12 19. lipanj 1945. Zagreb

Stručni elaborat o razgraničenju između Hrvatske i Srbije sa podacima o izbornim rezultatima u Banovini Hrvatskoj 1940. godine.

RAZGRANIČENJE FEDERALNE DRŽAVE HRVATSKE PREMA FEDERALNOJ DRŽAVI SRBIJI

Političko-psihološki i gospodarski motivi, kad i ne bi postojali opravdani geografsko-nacionalni razlozi, traže da se federalnoj Hrvatskoj ostavi istočna granica Banovine Hrvatske tj. uključivo kotari Šid i Ilok. U Hrvatskoj moramo ne samo iskorjeniti krvnički ustaški režim već onemogućiti i reakcionarne i Mačekove krugove. Gubitak teritorija bivše banovine bio bi kod Hrvata veoma nepopularan, i dao bi reakcionarima parole koje bi olakšale rad protiv novog toka stvari. Uz to treba imati u vidu da Federalna država Hrvatska

zahvaća većinom slabo produktivna područja pa su za nju od osobite važnosti plodni dijelovi Međurječja. Kad se o ovim momentima ne bi vodilo računa, bilo bi na štetu sređivanja prilika ne samo u Federalnoj državi Hrvatskoj već i u Jugoslaviji kao cjelini. Traženo rješenje je ne samo politički pametno već i geografski i nacionalno opravdano.

U običnom životu, čak i kod mjerodavnih, mnogo i pogrešno se ističe političko-upravni pojam Vojvodine. Kao političko-upravna cjelina Vojvodina i nije bila nikada formirana. Njeno historijsko-pravno trajanje (1848-1862) ne može se ni u kom vidu usporediti sa upravno-političkim pojmom Kraljevine Hrvatske i Slavonije (1867-1921). Ne mislimo da je ovaj momenat odlučujući, ali ga za to ne treba ni s druge strane neopravdano isticati. Pojam Vojvodine dobio je veći značaj u Jugoslaviji jer je opravdao naše zahtjeve prema Mađarskoj i Rumuniji, ali u unutrašnjoj upravnoj podjeli ovo područje nije nikada bilo obuhvaćeno u jednu cjelinu. Pripajanje Srbiji, bezobzirno eksploatairanje narodnih dobara i korumpirana uprava koju su provodili reakcionarni beogradski režimi, izazivali su nezadovoljstvo čak i kod Srba Banata, Bačke, Baranje i Srijema. U bivšoj Jugoslaviji sve više je izbijalo Vojvodansko pitanje sa izrazitim težnjama za samostalnim životom. U odnosu prema Hrvatskoj nije bilo ni traga ni razloga ovakvoj odbojnosti. U periodu između dva svjetska rata formiralo se gospodarsko-političko područje Vojvodine, koja je težila da dobije dolična prava i odgovarajući položaj, i u tim težnjama nije se sukobljavala nego se sve više približavala Hrvatskoj. Netočno je dakle tvrđenje, da je srpsko stanovništvo Slavonije težilo da se organizuje u Srbiji. Iz izbornih rezultata jasno se vidi da se je većina Srba zapadnog Srijema opredjeljivala prema strankama koje su činile Hrvatsko-srpski blok (SDK) i imale sjedište u Hrvatskoj (vidi rezultate općinskih izbora u 1940.).

Dobra granica mora međusobno dijeliti ali nikako cjepati pojedine geografske cjeline. Područje između donjeg toka Drave, Dunava i Save sa Baranjskim trokutom čini tjesno povezanu cjelinu, kojoj su Osijek, Vukovar i Vinkovci glavna središta. Osijek gospodarsko i duhovno središte, Vukovar važna luka i mjesto ustaljene upravne tradicije, dok su Vinkovci živo prometno središte tako da bi cjelo područje mogli nazvati "Vinkovački rajon". Uređenje dobrih prometnih veza još više je povećalo ovu povezanost. Ljudi stanuju u jednom a rade u drugom gradu, prema potrebi i volji kombinuje se pohađanje vlasti, suda, škola, učestvuje u zabavama drugih krajeva itd. U Jugoslaviji, osim

okolice velikih gradova nema kraja koji je tako dobro međusobno povezan. Odijeliti jedan dio značilo bi trgati i sprečavati život cjelini. Povlačiti granicu kroz ovo područje bilo bi isto kao izdvojiti Karlovac, Sisak i Samobor od Zagreba, ili Pančevo, Zemun i Mladenovac od Beograda. Geografski a posebno gospodarski razlozi nameću nedjeljivost pomenutog područja.

Prema Vinkovačkom rajonu gospodarski gravitira i područje na istok do ogranaka Fruške Gore sa Šidom, do linije ušće Bosuta-Ilok. Priključivanje ovog područja ne dolazi u sukob ni s nacionalnim odnosima Srba i Hrvata.

U Baranju je 1921. (rezultati nacionalnih odnosa za 1931. nisu objavljeni) bilo 9 381 Hrvat prema 6 233 Srbina. Kad se uz to ima u vidu geografska suvislost i najtješnja gospodarska povezanost područja s Osijekom, onda je jasno da mora biti priključeno Federalnoj državi Hrvatskoj.

Ostaje pitanje kotara Vukovar, Šid i Ilok u kojima je Srba više nego Hrvata. Tu se ne radi o apsolutnoj već o relativnoj većini.

Spomenuli smo da je Vukovarski kotar dio nedjeljive cjeline vinkovačkog rajona. Uz to se ne smije izgubiti iz vida, da grad Vukovar ima izrazito hrvatski karakter (5 171 Hrvat prema 2 189 Srba u 1931.); a u nacionalnim pitanjima gradsko stanovništvo uvijek vodi riječ i dolazi do jačeg izražaja. Među srpskim selima ima i posljeratnih kolonističkih naselja (Korog, Markušica). Ali je za političko opredjeljenje najodlučnija volja stanovnika. Ova se očituje u općinskim izborima 1940., kad je većina srpskog stanovništva pokazala da je tijesno povezana s ostalim Srbima u Hrvatskoj. SDS je u selima vukovarskog kotara dobila 1 503 (78 SDK od kojih su znatan dio Srbi), dok su JRZ, srpska građanska i zemljoradnici skupa dobili samo 1 241 glas.

U šidskom kotaru ima po rezultatima popisa iz 1931. godine 11 672 Hrvata prema 15 402 Srbina, ali se sigurno bez rezerve može uzeti da će 1 012 Slovaka i 2 507 Ukrajinaca, zbog političke opredjeljenosti, upravne tradicije i vjerske organizacije, tražiti priključak Hrvatskoj. Na taj način dobivamo 15 191 Hrvata i drugih prema 15 402 Srbina. I ovdje kao i ranije treba pomenuti, da se znatan dio pravoslavnog stanovništva u svojim političkim i duhovnim opredjeljenjima upravlja prema ostalim Srbima u Hrvatskoj. Na općinskim izborima 1940. dobile su SDS 394, a SDK 646 glasova (HSS je imala posebnu listu), dok je JRZ dobila 1 112, a ujedinjeni Srbi 622. Dakle neosporno je da je većina stanovništva za priključenje Hrvatskoj.

Slično je i u Iločkom kotaru. Tu imamo 6 753 Hrvata prema 12 921 Srbina. Sigurno bi se zbog gore pomenutih razloga, za Hrvatsku opredjelilo i 4 160 Slovaka. Na taj način dobivamo u Iločkom kotaru 10 913 Hrvata i Slovaka prema 12 921 Srbina. Glavno mjesto kotara Ilok ima hrvatsko obilježje (2 854 Hrvata prema 575 Srba). Političko raspoloženje srpske većine pokazalo se je na općinskim izborima 1940. kad je SDS dobila 727 glasova, a SDK 608 (HSS je imala posebne liste), dok je JRZ dobila samo 464 a zemljoradnici 94 glasa.

Jake njemačke i mađarske manjine nisu uzimane u obzir kao odlučujući faktor, ali je jasno da se i one moraju imati u vidu. Mađarska manjina će vjerojatno i dalje glavnim dijelom ostati, a od Njemaca oni, koji su sudjelovali u narodnooslobodilačkoj borbi. Ogromna većina ovog življa, zbog upravne tradicije, duhovne povezanosti i vjerskih razloga naginje prema Hrvatskoj, čime se gore navedeni razlozi pojačavaju.

Kad bi se područje kotara Vukovar, Šid i Ilok i odijeljeno uzelo u obzir, onda bi politički i nacionalno-geografski razlozi tražili da se priključi Hrvatskoj. Ali ovo pitanje treba gledati u savezu sa cijelim graničnim pojasom. U Apatinskom, Somborskom (Sela) i Subotičkom kotaru ima Hrvata-Bunjevaca znatno više nego Srba. To je pojas koji se proteže sjeverozapadnom Bačkom i svakako predstavlja najbogatije hrvatske krajeve. U ovom području su Hrvati i Srbi izmješani manje nego u Srijemu te bi se njihovo priključenje Hrvatskoj moglo izvršiti bez većih gubitaka za Srbe. U pomenutom Bunjevačkom pojasu samo u Somboru ima Srba više nego Hrvata, dok su u tri navedena Srijemska kotara dva grada (Vukovar i Ilok) izrazito hrvatska, a jedan srpski (Šid). Pri rješavanju graničnog pitanja moraju se istovremeno imati u vidu Srijem i Bačka, te ustupak Hrvata na jednoj strani traži analogan postupak Srba; tu bi se dakle mogla izvršiti Srijemsko-Bačka kompenzacija. Geografski razlozi savjetuju popuštanje Hrvata u Bačkoj, a Srba u Srijemu; pri tomu bi brojni ustupak za Srbe bio povoljniji. Nove prilike i iskustva nameću međusobno poštivanje nacionalnih težnja i pravedno rješenje graničnih pitanja, a to će biti najbolja garancija i dokaz širokim slojevima, da idemo novim vremenima međusobnog poštovanja i povjerenja.

Prilog. Pregled izbornih rezultata prilikom općinskih izbora održanih dne 19. svibnja 1940. u banovini Hrvatskoj za kotareve:

1. Osijek

Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glasova	mandata
Aljmaš	358	133	HSS	115	11
			HSS dis	18	1
Belo Brdo	626	347	SDS	197	13
			Zbor	23	-
Čepin	1236	525	HSS	408	21
			Grad.		
			Srpska	117	3
Dalj	1619	999	SDK	684	24
			Zbor	315	6
Erdut	359	157	HSS	127	11
			Grad.	30	1
Ernestinovo	269	230	HSS	124	8
			Nijemci	104	4
Hrastin	765	478	HSS	304	14
			SDS	100	2
			JRZ	74	2
Jovanovac	293	106	HSS	106	12
Laslovo	341	187	HSS	124	10
			HSS dis	63	2
Retfala	1605	631	HSS	485	21
			Grad.	146	3

Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glasova	mandata
Sarvaš	327	143	HSS	79	8
			Nijemci	64	4
Tenja	1452	772	JRZ	375	14
			HSS	175	3
			SDS	151	3
			Nijemci	72	1

Prema iznesenom u kotaru Osiječkom otpada glasova:

Stranka	glasova	mandata
HSS	2128	122
SDS	448	18
JRZ	375	14
Zbor	338	6
Gradanski	176	4
SDK	684	24
Gradanska Srpska	117	3
Nijemci	242	9

2. Vukovar

Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glasova	mandata
Antin	223	139	HSS	79	9
			HSS dis	60	3
Berak	236	88	HSS	88	18
Bobota	785	219	Van.		
			Srpska	200	12
			Grad.		
			SDS	19	0
Bogdanovci	206	95	HSS	95	12

Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glasova	mandata
Borovo	1037	537	Grad.	490	17
			SDS	67	1
Bršadin	358	153	JRZ	116	10
			SDS	37	2
Cerić	266	201	HSS	201	8
			Nijemci	200	4
Čakovci	277	195	HSS	137	10
			SDS	58	2
Gaboš	214	145	Srpska	85	9
			SDS	60	3
Korog	554	408	HSS	253	9
			JRZ	49	1
			SDS	106	2
			HSS	193	9
Lovas	521	338	Nijemci	145	3
			Srpska	98	8
Marinci	238	176	SDK	78	4
			SDS	421	18
Markušica	928	692	Srpska	271	6
			HSS	137	9
Mikluševci	286	224	SDS	87	3
			SDS	131	8
Negoslavci	412	243	JRZ	112	4
			HSS i		
Nuštar	383	197	Nijemci	109	13
			HSS	88	5
			HSS	70	4
Opatovac	233	154	HSS dis	84	8
			Vanst.	84	12
Ostrovo	227	84	SDS	136	12
			JRZ	128	6
Pačetin	343	264	SDS	136	12
			JRZ	128	6

Općina	upisanih birača	glasalo lista	glasova	mandata
Petrovci	364	194	SDS 118 HSS 76	13 5
Sotin	540	327	HSS 172 Nijemci 155	8 4
Svinjarevci	240	140	HSS 140	12
Tordinci	367	94	HSS 94	12
Trpinja	543	266	SDS 156 Zemljor 55 JRZ 53	9 2 1
Tompojevci	200	133	HSS 79 Nijemci 54	9 3
Vera	251	181	SDS 107 JRZ 74	9 3
	9232	5887		

Stranka	glasova	mandata
HSS	2165	161
SDS	1503	82
SDK	78	4
Gradanska	574	29
Nijemci	554	14
JRZ	532	25
Srpska	654	35
Zemljoradnici	55	2

3. Vinkovci

Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glassova	mandata
Andrijaševci	652	340	HSS	340	18
Cerna	855	204	HSS	204	18
Donje Novo Selo	184	68	HSS	68	12
Ivankovo	818	379	HSS	230	12
			HSS dis	149	4
Jarmina	382	139	manj.	80	9
			HSS	59	3
Komletinci	580	327	HSS	176	8
			HSS	151	4
Sremske Laze	242	138	Zemlj.	71	9
			SDS	53	3
			Radikali	14	-
Mirkovci	369	124	Van.		
			Srpska	119	12
			SDS	5	-
Nijemci	1311	160	HSS	160	24
N. Jankovci	337	229	Van.Srpska	136	9
			HSS	93	3
Vink. Novo Selo	464	327	Nijemci	181	8
			HSS	146	4
Oriolik	341	264	HSS	141	8
			Van.		
			Srpska	123	4
Otok	1052	427	HSS	340	21
			HSS dis	87	3
Privlaka	571	107	HSS	107	12
St. Jankovci	337	115	Manj.	115	12

Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glasova	mandata
Ratkovci	620	286	HSS	150	8
			HSS dis	136	4
Slakovci	302	190	HSS I.	111	9
			HSS dis	79	3
St. Mikanovci	571	200	HSS I.	91	8
			HSS II.	72	3
			HSS III.	37	1
Vodinci	486	228	HSS I.	151	9
			HSS II.	77	3
	10464	4252			

Stranka	glasova	mandata
HSS	3355	202
SDS	58	3
Manjine	195	21
Nijemci	181	8
Vanstr. Srpska	378	25
Zemljoradici	71	9
Radikali	14	0

4. Županja

Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glasova	mandata
Babina Greda	1130	126	HSS	126	24
Bošnjaci	1279	644	HSS I.	289	15
			HSS II.	253	7
			HSS III.	102	2
Drenovci	695	42	HSS	42	24
Gradište	677	88	HSS	88	18
Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glasova	mandata

Gunja	519	281	HSS I.	170	13
			HSS II.	111	5
Gundinci	602	146	HSS I.	86	9
			HSS II.	60	3
Pos. Podgajci	266	232	HSS	124	8
			HSS II.	108	4
Račinovci	498	300	HSS I.	151	12
			HSS II.	149	6
Rajevo Selo	348	247	HSS	154	14
			manjine	93	4
Sikirevci	510	104	HSS	104	18
Slav. Šamac	395	169	HSS	111	14
			HSS II.	58	4
Soljani	441	110	HSS	110	12
Štitar	462	164	HSS	92	13
			HSS dis	72	5
Vrbanja	838	210	HSS	210	18
Županja	823	340	HSS	340	24
	9683	3203			

Stranka	glasova	mandata
HSS	3110	262
Manjine	93	4

5. Šid

Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glasova	mandata
Adaševci	690	311	SDS	116	6
			SDS II.	38	2
			JRZ	157	16
Bačinci	469	297	SDK	165	13
			JRZ	132	5
Bapska Novak	454	295	HSS	108	11
			HSS II.	105	4
			Nijemci	82	3
Batrovci	253	132	JRZ	79	12
			HSS	53	6
Berkasovo	541	333	JRZ	179	12
			SDK	154	6
Gibarac	292	141	HSS I.	82	10
			HSS II.	59	2
Ilača	431	119	HSS	119	18
Ilinci	449	355	JRZ	115	4
			SDS	240	14
Jamena	528	285	JRZ	127	12
			SDK	89	4
			Vanstranačka	69	2
Kukujevc	688	353	HSS I.	276	16
			HSS II.	77	2
Lipovac	403	181	HSS I.	97	12
			HSS II.	84	6
Mala Vašica	670	372	SDK I.	238	14
			JRZ	134	4
Morović	598	377	JRZ	189	12
			HSS	188	6
Strošinci	312	76	HSS	76	12

Općina	upisanih birača	glasalo lista	glasova	mandata	
Šid	1664	896	Ujedinj. Srbi	521	22
			Radnička	176	4
			Građanska	199	4
Šidski Banovci	310	161	Nijemci	147	17
			Ujedinj. Srbi	14	1
Tovarnik	617	270	HSS I.	149	13
			Ujedinj. Srbi	87	4
			HSS II.	34	1
	9369	4954			

Stranka	glasova	mandata
HSS	1507	109
SDS	394	22
SDK	646	37
JRZ	1112	77
Ujedinj. Srbi	622	27
Građanska	268	6
Nijemci	229	20
Radnici	176	4

6. Ilok

Općina	upisanih birača	glasalo lista	glasova	mandata	
Banoštar	457	269	SDS	157	9
			Građanska	112	3
Beočin	489	367	JRZ	243	19
			SDK	124	5

Općina	upisanih birača	glasalo	lista	glasova	mandata
Bingule	380	208	SDS I.	112	14
			SDS II.	96	4
Erdevik	1038	540	Gradanska	540	16
Čerević	567	401	SDK	250	14
			JRZ	157	4
Ilok	1462	800	HSS	440	21
			HSS II.	360	9
Mohovo	138	86	SDS	86	18
Molovin	166	150	SDS	86	13
			JRZ	64	5
Neštin	604	328	SDK	234	10
			Zemlj.	94	2
Sot	324	50	HSS	50	18
Susek	823	190	SDS	190	24
Šarengrad	345	187	HSS	187	18
	6793	3576			

Stranka	glasova	mandata
HSS	1037	66
SDS	727	82
SDK	608	29
JRZ	464	28
Gradanska	652	19
Zemljoradnici	94	2

Zagreb, 19. lipnja 1945.

Izradio i autentičnost autorizira:
Dr. Firšt Božidar (v.r.)

13

Elaborat profesora Jurja Andrassyja "Hrvati Bačke i Baranje u svjetlu statistike".

HRVATI BAČKE I BARANJE U SVIJETLU STATISTIKE

I. Broj hrvatskih naseljenika doseljenih iz Bosne, Dalmacije i Slavonije u Bačku i Baranju bio je vrlo velik, a samo doseljavanje zbivalo se u više mahova.

Po Acsadyu bilo je u Bačkoj i Baranji 1720. godine 2 180 hrvatskih porodica - velikih zadruga, što znači najmanje 40 000 duša. Tako su Hrvati u ovim dvjema županijama činili polovinu pučanstva, a u srednjoj, sjeverozapadnoj Bačkoj i jugoistočnoj Baranji između Drave, Pečuha i Baje gotovo jedino pučanstvo. Sve do XIX. stoljeća Hrvati su u srednjoj te sjeverozapadnoj Bačkoj i Baranji činili veliku većinu pučanstva, te je njihov i politički i vjerski i gospodarski utjecaj u tim krajevima bio odlučujući.

O kasnijem razvoju Hrvata u tim krajevima nakon toga, što su za vrijeme Marije Terezije i Josipa II. ostali narodi Monarhije, naročito Nijemci stali naseljavati ove krajeve govore nam mađarske statistike ovako:

Županija	1840.	1857.	1900.	1910.
Bačka	82516	78967	66026	70004
Baranja	23222	31508	23340	23079
Stolni Biograd	2810	1567	1770	2307
Pešta-Piliš-Šolti	5636	3081	9889	11112
Ukupno:	114184	115123	101025	106502

Primijetiti valja, da ovi brojevi mađarskih statističara nisu pouzdani (naravno na štetu hrvatskih interesa u tim krajevima) jer iste statistike svrstavaju Hrvate pod raznim imenima: Bunjevci, Šokci, Dalmati, Iliri, Raci, Bosanci itd. a miješaju ih sa Srbima.

Trianonskim ugovorom došao je veći dio Hrvata iz Bačke i Baranje u sklop države Srba, Hrvata i Slovenaca (Jugoslavija), a manji dio je ostao u (poslijeratnoj) poslijetrianonskoj Mađarskoj.

II. U onom dijelu Bačke i Baranje, koji je pripao poslijetrianonskoj Mađarskoj stanje Hrvata po mađarskoj statistici iz 1930. godine je ovako:

županija Bačka	8163 Hrvata
županija Baranja	8843 Hrvata
Ukupno:	17006 Hrvata

Sa Hrvatima u županiji Pešta-Piliš-Šolt (4 785 duša), te ostalim manjim skupinama Hrvata, broj Hrvata u poslijetrianonskoj Mađarskoj iznosio bi oko 24 000 duša.

Tako mađarska statistika iz 1930. godine.

Ovo stanje međutim nikako ne može odgovarati stvarnosti, jer neki podaci, koji su poznati, govore protiv ove mađarske statistike. Tako npr. memorandum upućen po Lajči Budanoviću mirovnoj konferenciji u Parizu radi pripojenja takozvanog "Bajskog trokuta" bivšoj državi Srba, Hrvata i Slovenaca, potpisalo je 26 000 Hrvata samo iz Bajskog trokuta. Valja međutim primijetiti, da je u to doba bio veliki rizik potpisivati takav memorandum, kad je još bilo neizvjesno kuda će pripasti Bajski trokut, da li Mađarskoj ili bivšoj Jugoslaviji. Valja prema tome računati, da je nesumljivo veći broj Hrvata u samom Bajskom trokutu od onog broja Hrvata, koji su taj memorandum potpisali. Uzevši u obzir i usporedivši mađarske statistike iz 1900. i 1910. godine može se računati, da je baranjskih Hrvata ostalo u Mađarskoj oko 15 000, a bačkih Hrvata oko 40 000.

Sumnjiv je taj mali broj Hrvata prema mađarskoj statistici iz 1930. godine i onda, ako se usporede mađarske statistike iz 1900. i 1910. godine, koje iskazuju u tim mjestima poslijetrianonske Mađarske veći broj Hrvata, nego to iskazuju statistike 10 godina nakon toga.

1. U Baranji (mađarskoj) nastavaju Hrvati ova mjesta po mađarskoj nomenklaturi: Alsó Szt. Márton (900), Kássád (630), Szalánta (610), Szöke (160), Kökeny (650), Németi (350), Udvard (580), Pogány (600), Szököd

(300), Ata (250), Belvard (260), Birian (300), Lothard (300), Szemely (350), Magyar Szörös (360), N. Kozár (500), Kátoly (420), Maráza (150), Püpek (170), Versend (600), Monyoród (160), Olasz (250), grad Mohács (6 000). Ta se mjesta nalaze u 4 kotara mađarske Baranje: Mohács, Pécs, Pécsvárad, Siklos.

2. U Bačkoj, koja je ostala u poslijetrianonskoj Mađarskoj, nastavaju Hrvati u tzv. "Bajskom trokutu". Vrh toga trokuta je Subotica, jedan krak: linija Subotica-Baja, drugi krak: Baja-Mohács, treći krak: Mohács-Subotica. U tom trokutu, čije se pripojenje Jugoslaviji tražilo i na mirovinskoj konferenciji poslije prvog svjetskog rata (nismo ga dobili krivnjom Pašića, jer je isti rekao, da mu ne treba toliko "Latina", pa se radije zauzimao za neka srpska sela u Potisju) nastavaju Hrvati ova mjesta: Baja (8 000), Szt. Ivan Vancaga (2 000), Bácsbokod-Bikić (1 600), Csavoly-Čavolje (600), Felsoszentivan-Gornji Sv. Ivan (1 700), Gara (2 600), Herczegszántó-Santovo (2 000), Vaskut-Baškut (600), Bácsalmás-Bački Aljmaš (6 350), Kumbaja (200), Kelebija i Čikerija (6 800), Kacmar (2 600), Matételke-Mateović (1 600), Borsód (1 500).

Prema tome ima Hrvata u poslijetrianonskoj Mađarskoj Bačkoj i Baranji oko 60.000.

III. Hrvati u bivšoj jugoslavenskoj Bačkoj i Baranji.

Bivša Jugoslavija izdala je popis stanovništva u 1921. i 1931. godini. Ovi popisi odnose se na "prisutno stanovništvo" (građansko i vojničko, trajno i prolazno prisutno).

Po popisu iz 1921. godine bilo je Hrvata u Bačkoj 102 144, a u Baranji 9 384 ili ukupno 111 528 duša (vidi tabelu broj 1).

U godini 1931. bilo je u Bačkoj Hrvata 117 920, a u Baranji 11 290 ili ukupno 129 210 duša (vidi tabelu broj 2).

Primijetiti valja, da obje statistike svrstavaju Hrvate i Srbe zajedno uzimajući za obilježje srpsko-hrvatski jezik kao materinski. Ipak se dadu lako razlučiti Hrvati od Srba i to na taj način, da se od broja pravoslavnih odbiju brojevi Rusa, Rumunja, Bugara, Cigana, pa dobiveni ostatak odbije od iskazanog ukupnog broja srpsko-hrvatskog materinskog jezika.

Srba bilo je u jugoslavenskoj Bačkoj u godini 1921. prema gornjem računanju 160 058 dakle za 57 914 duša više od Hrvata, a u Baranji 6 220,

dakle od Hrvata manje za 3 164 duše. Ukupno bilo je u Bačkoj i Baranji u godini 1921. Srba 166 278, dakle od Hrvata više za 54 750 duša (vidi tabelu broj 1).

U godini 1931. bilo je Srba u Bačkoj 198 709, a u Baranji 10 170 ili ukupno 208 879, što znači razlika na više od 1921. godine za 42 601 (vidi tabelu broj 2).

Hrvati su u vremenskom razmaku od 1921-1931. porasli za 17 682 duše, a Srbi u istom razmaku za 42 601 dušu. Razlog tome leži u provedanoj srpskoj kolonizaciji i migraciji.

IV. Cijela bivša jugoslavenska Bačka i Baranja brojila je sa gradovima Novi Sad, Senta, Sombor, Subotica - 18 kotara (vidi tabele broj 1 i 2).

Hrvati nastavaju u složenijim grupama i kontinuirano sjeverozapadnu i srednju Bačku te Baranju - dakle kotare: Subotica, Sombor, Apatin, Odžaci, Darda i Batina, što naročito u odnosu prema Srbima čini hrvatsko etničko područje.

O međusobnom odnosu stanovništva u ovih šest kotara govori tabela broj 3.

Svakako je zanimljivo usporediti odnose stanovništva ovih šest kotara prema statistikama iz 1921. i 1931. godine.

Uspoređujući ova dva popisa mora se ustanoviti, da su Hrvati pali u razmaku 1921-1931. u tim kotarima za 4 852 duše, a Srbi porasli za 11 353 duše, a Mađari za 10 986. U samoj Subotici statistika iz 1931. bilježi pad Hrvata za 9 264 duše, a porast Srba za 2 769, i porast Mađara za 14 221 dušu. Ovaj pad Hrvata u ovih šest kotara time je nerazumljiviji, i sumnjiviji, što inače u cijeloj Bačkoj i Baranji, kako smo već prije naveli, iznosi porast Hrvata u vremenu od 1921-1931. godine za 17 682 duše.

V. U postocima broj Srba u ovih šest kotara iznosi prema statistici iz 1921. broju u zagradi prema statistici iz 1931. godine kako slijedi: Subotica 6,8 % (9 %), Batina 8,4 % (12, 1 %), Darda 15,5 % (23,9 %), Apatin 11,9 % (10,8 %), Sombor-kotar 8,3 % (12,7 %), Sombor-grad 42 % (42,4 %) i Odžaci 12,3 % (14,4 %).

Zanimljivo je nadalje osvrnuti se i na to, kako Srbi nastavaju ove pojedine kotare. Tako npr. u Apatinskom kotaru od 9 mjesta Srbi nastavaju kompaktnije samo jedno mjesto i to selo Stapar koje broji 5 327 Srba, a u cijelom kotaru Srba ima svega 5 542. Znači u svih ostalih 8 mjesta ima Srba 215 duša.

U Somborskom kotaru od 14 mjesta Srbi nastavaju u većem broju i opet samo jedno mjesto i to Stari Sivac, gdje ih ima 4 076, a na svih ostalih 13 mjesta otpada 1 286 Srba. Veći broj Srba u Dardanskom kotaru, a naročito pak veliki porast Srba u razmaku 1921-1931. tj. za 3 149 treba pripisati državnom dobru Belje, gdje je namješten osnutkom Jugoslavije veći broj radnika i činovnika Srba na imanju tog dobra.

U odžačkom kotaru Srbi nastavaju u natpolovičnoj većini od 13 mjesta samo jedno mjesto i to selo Deronje, dok u selima Lalić i Pivnice sačinjavaju tek jednu trećinu naprama dvije trećine Slovaka u istim selima, tako da su ova dva sela slovačka, a ne srpska (vidi tabele broj 4 i 5).

VI. Za eventualne zahtjeve Mađara zanimljivo je i potrebno razmotriti stanje Mađara u ovih šest kotareva.

U postocima Mađari stoje u ovih šest kotara ovako: Subotica 29,4 % (40,9%), Batina 36,7 % (31,1 %), Darda 31,4 % (23,1 %), Apatin 25,4 % (23,7 %), Sombor-kotar 30,3 % (29 %), Sombor-grad 16,8 % (18,1 %), Odžaci 4,7 % (3,1 %).

Kako se vidi Mađari su svugdje u razmaku od 1921-1931. u broju pali, osim u gradovima Somboru i Subotici. Naročito valja naglasiti porast Mađara u Subotici, gdje su porasli za 11,5 %. Ovako veliki porast Mađara u Subotici nemoguće je smatrati prirodnim, pa je nesumljivo, da su srpskim vlastima za ovakav iskaz brojčanog stanja u Subotici diktirali politički razlozi.

VII. Zaključak. Iz ovih statističkih rezultata, koji se osnivaju na službenim podacima bilo mađarskim (za vrijeme prije Jugoslavije) bilo srpskim (a sigurno je da ni jedni ni drugi nisu sastavljeni u prilog Hrvata, već obratno!) jasno se može razabrati, da srednja, pa sjeverozapadna Bačka sa Bajskim trokutom, te Baranja sa svoja dva kotara Batina i Darda te područjem mađarske Baranje između Pečuha, Mohača i Drave sačinjavaju po pretežnom broju Hrvata prema Srbima - hrvatsko etničko područje, te da ovi krajevi sa etničkog, geopolitičkog i privrednog razloga treba da dođu u sklop Hrvatske!

U prilogu se nalaze tablice:⁷⁹

1. Iskaz cijele Bačke i Baranje po kotarima iz 1921. godine po vjeroispovjesti i materinskom jeziku

2. Iskaz cijele Bačke i Baranje po kotarima iz 1931. godine po vjeroispovjesti i materinskom jeziku

3. Skupni pregled 6 kotara Bačke i Baranje iz 1921. i 1931. godine po narodnosti

4. Iskaz pojedinih kotara po općinama cijele Bačke i Baranje iz 1921. godine po vjeroispovjesti i materinskom jeziku

5. Iskaz cijele Bačke i Baranje iz 1931. godine po vjeroispovjesti

6. Iskaz cijele Bačke i Baranje iz 1931. godine po materinskom jeziku

7. Pregled pojedinih kotara cijele Bačke i Baranje iz 1931. godine po vjeroispovjesti

8. Iskaz 6 kotara Bačke i Baranje po općinama iz 1921. i 1931. godine po vjeroispovjesti i materinskom jeziku.

HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 66.

14

Popis članova i suradnika Komisije za razgraničenje.

KOMISIJA ZA RAZGRANIČENJE:

Dr. Roglić Josip, predsjednik
komisije

Dr. Maixner Rudolf, član
Prof. Filić Krešimir, član

---

⁷⁹ Tablice zbog veličine na ovom mjestu ne donosimo.

Dr. Rubić Ivo, član
Sučić Ivo, član

Weisz Vera, činovnica

I. SURADNICI ZA ZAPADNU GRANICU:

Roglić dr. Josip
Maixner dr. Rudolf
Mirković dr. Mijo
Rojnić Matko
Barbalić Fran
Brajković dr. Vladimir
Rubić dr. Ivo
Pertot dr. Just

Rojnić Matko
Barbalić Fran
Mezulić dr. Ivo
Iveša Ante
Rubić dr. Ivo
Štanger dr. Ulikse
Brajković dr. Vlado

Rijeka:

Roglić dr. Josip
Maixner dr. Rudolf
Belin Ivo
Račkidr. Andrija
Vio dr. Leo
Stanger dr. Ulikse
Balen Šime
Prof. Belić
Polić Nikola
Viktor Car Emin
Vidas Kazimir
Kapetan Modrčin
Barbalić Radojica
Senjanović ing. Petar
Cerić Viktor
Mitrović Petar
Vio Hamlet
Vrinjanin Ivan

Istra:

Mirković dr. Mijo
Roglić dr. Josip
Maixner dr. Rudolf

Zadar:

Rubić dr. Ivo
Jablanović dr. Josip
Fisković Cvite
Juras Ivo
Soljan Stjepan
Ing. Alačević
Roglić dr. Josip
Maixner dr. Rudolf

Lastovo-Palagruža:

Rubić dr. Ivo
Ravlić Jakša
Lucianović
Roglić dr. Josip

Lošinj-Cres:

Brajković dr. Vlado
Barbalić Fran
Mirković dr. Mijo
Ing. Velčić
Rerečić ing. Marko
Macanović Ante
Rubić dr. Ivo
Rojnić Matko

Roglić dr. Josip
Maixner dr. Rudolf
Prof. Kaponi

Barbalić Fran
Rojnić Matko
Pertot dr. Just
Roglić dr. Josip

Pula:

Mirković dr. Mijo

II. SURADNICI ZA SJEVERNE GRANICE:

Filić Krešimir, prof.
Andrassy dr. Juraj
Žganec dr. Vinko
Roglić dr. Josip
Zoričić dr. Milovan
Maixner dr. Rudolf

Baranja:

Andrassy dr. Juraj
Bosendorfer dr. Josip
Filić Krešimir
Zlatarić Jerko
Zoričić dr. Milovan

Međimurje:

Filić Krešimir
Žganec dr. Vinko

Bajski Trokut:

Žganec dr. Vinko
Andrassy dr. Juraj
Skenderović Grga
Rojić Blaško

Prilog: PRIJEDLOG STRUČNJAKA KOMISIJE ZA RAZGRANIČENJE FEDERALNE DRŽAVE HRVATSKE

Prema Sloveniji:

Bratanić dr. Branimir
Gavazzi dr. Milovan
Rojnić Matko
Žganec dr. Vinko

Bosna i Hercegovina:

Bratanić dr. Branimir
Bošnjak dr. Radovan
Gavazzi dr. Milovan
Gušić dr. Branko
Roglić dr. Josip
Šidak dr. Jaroslav

Prema Srbiji:

Bratanić dr. Branimir
Gavazzi dr. Milovan
Rojnić Matko
Žganec dr. Vinko

Boka Kotorska:

Brajković dr. Vladimir
Dabinović dr. Ante

15 19. lipanj 1945. Beograd

Predsjedništvo AVNOJ-a imenuje Komisiju za izradu prijedloga za utvrđivanje granice između Vojvodine i Hrvatske.

PRETSEDNIŠTVO ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE

Pretsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije imenuje:

MILOVANA DJILASA, Ministra za Crnu Goru Savezne Vlade,
VICKA KRSTULOVIĆA, Ministra Unutrašnjih poslova Narodne vlade
Hrvatske,

MILENTIJA POPOVIĆA, Ministra Unutrašnjih Poslova Narodne vlade
Srbije

JOVANA VESELINOVA-ŽARKA, Sekretara JNOF Vojvodine,
JERKA ZLATARIĆA, Potpredsednika Okružnog NOO Sombor,

za članove Komisije Predsedništva AVNOJ-a za izradu predloga za utvrđivanje granice između Vojvodine i Hrvatske.

Drug MILOVAN DJILAS vršiće dužnost Predsednika ove Komisije.

Pozivaju se sve vlasti na terenu, koji će Komisija obići, da izadju u susret svakom zahtevu Komisije i da joj u svemu olakšaju rad.

Beograd, 19. juna 1945. god.

Sekretar
M. Perunčić (v.r.)

Pretsednik
Dr. I. Ribar (v.r.)

AJ, CK SKJ, H-2-I/1.

16 19. lipanj 1945. Beograd

Predsjedništvo AVNOJ-a izdaje punomoć predsjedniku Komisije Milovanu Đilasu.

PRETSEDNIŠTVO ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE

PUNOMOĆ

Pretsedništvo Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije svojim aktom od 19. juna 1945. god. imenovalo je za Predsednika Komisije za izradu predloga za utvrđivanje granice između Vojvodine i Hrvatske

druga MILOVANA DJILASA, Ministra za Crnu Goru Savezne Vlade.

Pozivaju se sve vlasti na terenu koji će Komisija obići da imenovanom izadju u susret, da mu stave na raspoloženje sva potrebna sretstva i da mu u svemu olakšaju rad.

Beograd, 19. juna 1945. god.

Sekretar
M. Perunčić (v.r.)

Predsednik
Dr. I. Ribar (v.r.)

AJ, CK SKJ, H-2-I/1.

17 26. lipanj 1945. bez oznake mjesta

Zapisnik sjednice Politbira CK KPJ od 26. lipnja 1945. na kojoj je Milovan Đilas dao prijedlog za razgraničenje između Hrvatske i Vojvodine.

Prisutni: Tito (Josip Broz), Bevc (Edvard Kardelj), Marko (Aleksandar Ranković), Djido (Milovan Djilas), Crni (Sreten Žujović), Moša (Pijade),

Andrija (Hebrang), Tempo (Svetozar Vukmanović), Mihailo (Blagoje Nešković), Miha (Marinko) i Krsto (Popivoda).

Dnevni red:

1. Izveštaj Djidin po pitanju razgraničenja Hrvatske i Vojvodine⁸⁰
2. Izveštaj Titov
3. Izveštaj Tempov
4. Razno

I. Odobrava se izveštaj druga Djida i predlog komisije da se izvrši privremeno razgraničenje između Hrvatske i Vojvodine.⁸¹

II. Prihvata se predlog druga Marka da se projekat o organizacionim pitanjima pretrese u Komisiji koju čine Bevc, Marko, Djido, Crni i Andrija, i da dodju na sednicu CK s predlogom za sve komisije CK.

III. Primljen je izveštaj druga Tita o konkretnoj političkoj situaciji i predlog o donošenju odluke o amnestiji, ukidanju suda nacionalne časti Srbije, Makedonije, Crne Gore i Vojvodine. Povesti odlučnu borbu protiv grešaka na terenu.

IV. Naloženo je drugu Tempu da izradi definitivan projekat organizacije političkih odeljenja odozgo do dole.

AJ, CK SKJ, III/3.

---

⁸⁰ Na ovome mjestu u prijepisu zapisnika koji smo dobili iz Arhiva Jugoslavije nalazi se bilješka broj 12 koja je rukom prekrížena.

⁸¹ O svom radu u Komisiji Milovan Đilas je 1991. godine rekao "...Problema smo imali samo sa llokom koji kao slijepo crijevo ulazi u Vojvodinu, ali tamo je većina Hrvata. Nadalje i Vukovar je bio problematičan, ali budući da u samom gradu većinu čine Hrvati, povodili smo se logikom sreskog centra, pa smo Vukovar smjestili u Hrvatsku...Politički vrh je prihvatio naš izveštaj, čime se anulirao Hebrangov zahtjev da Hrvatska bude skroz do Zemuna.", *Vjesnik*, 24. ožujak 1991.

18 26. lipanj 1945. Zagreb

Zapisnik sjednice CK KPH od 26. lipnja 1945. na kojoj Vicko Krstulović govori o radu komisije.

ZAPISNIK

sa sastanka CK KPH održanog 26. jula⁸² 1945. godine u Zagrebu.

Prisutni drugovi: Vlado, Stevo, Vicko, Duško, Gašpar, Rade, Mićo, Anka, Mile.⁸³

Na sednicu je bio pozvan i prisustvovao je drug Jakov Blažević.

Dnevni red:

1. Politička situacija
2. Kongres
3. Kolonizacija i agrarna reforma
4. Razno

Drug Duško je iznio šta je razgovarao sa drugovima u CK KPJ. Jedan od glavnih problema jeste sprečavanje i uništenje šovinizma koji se razvio u posljednje vrijeme naročito u Srijemu i prešao u istočnu Slavoniju. U Srijemu su se dešavali takovi slučajevi da su velikosrpski elementi linčovali i ubijali domobrane-zarobljenike nazivajući ih i oglašavajući ih za ustaše. Velikosrpske tendence se zapažaju u Slavoniji kod Osijeka i Virovitice. Talas tog šovinizma donose Srbi iz Hrvatske, koji su bili odbjegli 1941. godine u Srbiju, a sada se vraćaju nazad. Glavni nosioci toga rada jesu pravoslavni sveštenici koji se iz Srbije vraćaju u svoje bivše parohije.

---

⁸² Iako u tekstu stoji 26. juli vjerojatno je greška nastala u prijepisu zapisnika. Istovremeno, 26. lipnja je u Beogradu održana sjednica Politbiroa KPJ na kojoj je odobren izvještaj komisije.

⁸³ Vladimir Bakarić, Ivan Krajačić (Stevo), Vicko Krstulović, Dušan Brkić, Karlo Mrazović Cofek (Gašpar), Rade Žigić, Savo Zlatić (Mićo), Anka Berus, Mile Počuća.

Da bi spriječili i uništili šovinizam nužno je: pronalaziti kanale odakle dolaze velikosrpske parole i kažnjavati sve krivce. Pored toga nužno je sav naš aparat tj. NOO-e, njihovo činovništvo itd. pročistiti od bivših ustaša. U hrvatskim gradovima i varošicama potrebno je postaviti za komandante Hrvate kao i miliciju iz hrvatskih mjesta. Nužno je naglasiti da je šovinizam glavna opasnost za federativnu demokratsku Jugoslaviju. Činjenica je da njega ima i unutar partijske organizacije radi čega treba pristupiti da se svi članovi Partije za takove postupke prema težini djela a) kažnjavaju, b) isključuju iz Partije i c) hapse. Prema vanpartijcima će se također strogo postupati.

Nužno je povesti računa o stanju u zarobljeničkim logorima i zbjegovima, pošto stanje tamo nije zadovoljavajuće. Treba pojačati OZN-u sa dobrim kadrovima.

Nužno je da se pročiste komande mjesta, gdje ima pojedinaca koji su korumpirani. Oni sa svojim odjevanjem i vožnjem u fijakerima i automobilima izazivaju i prkose pogorelom stanovništvu.

Ukoliko popovi budu nastavili sa svojom razornom djelatnošću treba organizovati delegaciju od pojedinih društava i naroda koje će im zaprijetiti da ne smiju raditi protiv naroda.

Na jačanje šovinizma su u mnogome uticale i blage presude vojnih sudova kao i sporo sudjenje sudova nacionalne časti. Te stvari se moraju hitno popraviti, jer su one plodno tlo za rad neprijatelja.

Drug Vicko: Prilikom rada u komisiji za razgraničenje federalne Srbije i Hrvatske zapaža se u Srijemu veći šovinizam. Vojvodjani su raspisali izbore za NOO-e sa parolom za veliku Vojvodinu. Ukoliko ima nekih spornih pitanja između Vojvodine i Hrvatske oni neće da se dogovaraju i sporazumeju sa našim drugovima iz Slavonije, nego kažu da oni imaju svoju jedinu i centralnu vlast u Beogradu (dr.Moč).

Prilikom razgraničenja Srbi nastoje da ostanu u Vojvodini. U toku ove borbe nije bilo tamo politike bratstva i jedinstva u partijskoj organizaciji u vojsci ni na terenu. Čuo sam od jednog sekretara Kotarskog Komiteta, koji kaže: "mi Srbi i Mađari činimo većinu". Oni dodaju da su se Srbi borili i da oni imaju pravo da vladaju. U NOO-ima nema odgovarajući procenat Hrvata. Srbima se kuće popravljaju a Hrvatima ne. U Subotici ima 65 procenata

Hrvata. Kod Hrvata vlada potištenost i neizvjesnost. U Osijeku pretpostavlja-ju dobro stvari. Vukovar ima oko 60 procenata Srba.⁸⁴ Karakteristično je kakav se šovinizam razvio u Srijemu da su neki naši vojnici i mase ubijali domobrane-zarobljenike, a Nijemcima-zarobljenicima su čak davali vode. Oni namjerno identifikuju Hrvate sa ustašama. Srbi se povezuju sa Slovacima i Rusinima (koji su se slabo držali za vreme okupacije) u djelatnosti i radu protiv Hrvata.

U pogledu razgraničenja između federalne Srbije i Hrvatske doneta je odluka da granica bude Dunav (tj. da Baranja pripadne Hrvatskoj), a u Srijemu da granice idu tako da Vukovar i Borovo pripadnu Hrvatskoj, a Ilok i Šid Srbiji. Konačna odluka će se donijeti naknadno.

(...)⁸⁵

Drug Marko ističe da postoji izvjestan šovinizam hrvatskog stanovništva. Pojavljuju se svakodnevne parole: "Kakova će biti granica između Hrvatske i Srbije, hoće li biti riješeno hrvatsko nacionalno pitanje". U diskusiji se čuju izreke: Hrvati Hrvatskoj, a Srbi Srbiji.

Nužno je ispostaviti bližu saradnju sa federalnom Slovenijom. Kod Slovenaca postoji izvjestan šovinizam u odnosu prema Hrvatima. Slovenci ne daju da se Hrvatske pogranične zemlje (njive) obraduju.

Osnovna slabost sudova, jeste ta da se postavljaju stvari sa gledišta jugoslovenske pozicije.

(...)

O gornjim pitanjima donete su sljedeće odluke:

1. Vickov predlog u pogledu razgraničenja federalne Hrvatske i Srbije se prima.

2. Rijeki će se dati municipalna autonomija.

⁸⁴ Proizvoljan podatak, vidi dokument broj 6.

⁸⁵ Ispušteni su dijelovi zapisnika koji govore o temama koje nisu neposredno vezane uz problem razgraničenja Hrvatske i Vojvodine, npr. politička situacija u Rijeci, Zadru, Medimurju, izbor komisije CK za kolonizaciju i agrarnu reformu, i slično.

3. OK Hrvatskog Primorja običi će drug Vlado i Stevo
  4. O stanju u mornarici javiti će se depešom Generalštabu.
  5. Ukazati partijskim organizacijama na terenu i u vojsci o odgovarajućem postupanju prema domobranima.
  6. Sva naredjenja kontrolisati.
  7. U istočnu Slavoniju poslati naše instruktore u cilju davanja uputstva za sprečavanje i uništenje šovinizma.
  8. S obzirom što ministri ne rade kako treba nužno ćeliju sazvati odmah.
  10. Odlučuje se da CK ima redovne sastanke svakog petka u 9 sati uveče (21 h).
  11. Da se članovi CK sastaju na ručku svakog utorka u 1 sat (13 h).
  12. Odlučuje se da se što bolje približi i saradjuje sa Slovencima.
- (...)

AISP, CK SKH, inv. br. 103.

19 1. srpanj 1945. Beograd

Službeno izvješće Komisije za privremeno razgraničenje između Vojvodine i Hrvatske.

PRETSEDNIŠTVO ANTIFAŠISTIČKOG VEĆA
NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE
Beograd, broj 1 695/45

PRETSEDNIŠTVU MINISTARSKOG SAVETA DFJ⁸⁶

---

⁸⁶ Objavljeno u B. Petranović-Lj. Marković, *Zapisnici NKOJ-a i Privremene vlade FNRJ 1943-1945*, Memorijalni centar "Josip Broz Tito", Beograd, 1991, 158.

Čast nam je dostaviti Vam izveštaj koji je ovom Predsedništvu uputila Komisija za privremeno razgraničenje između Vojvodine i Hrvatske.

Smatramo da je stvar Predsedništva Vlade da li će prihvatiti rešenje koje je Komisija predložila, a isto tako i da odluči na koji bi se način prihvaćeno privremeno rešenje ovog pitanja sprovelo na terenu.

Beograd, 10. jula 1945. god.

Sekretar
M. Perunčić

Predsednik
dr. I. Ribar

AJ, Ministarstvo za konstituantu DFJ, f. 2.

Prilog: PRETSEDNIŠTVU ANTIFAŠISTIČKOG VIJEĆA
NARODNOG OSLOBOĐENJA JUGOSLAVIJE

Komisija Predsedništva AVNOJ-a, određena za izradu predloga o privremenom razgraničenju između Hrvatske i Vojvodine, a imenovana sa vaše strane 19. juna 1945. završila je svoj rad. Poslije obilaska terena, koji je u pitanju, razgovora i konferisanja na terenu sa lokalnim vlastima, predstavnicima političkih organizacija i predstavnicima nacionalnosti, komisija je došla do sledećih zaključaka:

1. Privremena granica između Vojvodine i Hrvatske treba da ide: od mađarske granice, rijekom Dunavom do međe između sela Bačko Novo Selo i Bukin (bačko-palanački srez); odatle preko Dunava između atara sela: Opatovac - Mohovo, Lovas - Bapska, Tovarnik - varoš Šid, Podgrađe - Ilinci, Adaševci - Mala Vašica, Lipovac - Batrovci, Strošinci - Morović. Na taj bi način sela sadašnjeg šidskog sreza: Opatovac, Lovas, Tovarnik, Podgrađe, Adaševci,⁸⁷ Lipovac, Strošinci (i Jamena) - zajedno sa svojim atarima -

⁸⁷ Iako se Adaševci u ovom tekstu kao i u citiranom članu 1 Zakona o ustanovljenju i ustrojstvu AP Vojvodine navode da pripadaju Hrvatskoj radi se o pogrešci koja je ispravljena u Službenom glasniku Srbije broj 32/1945, s napomenom da se radi o mjestu Apševci, kotar Vinkovci. I u Zakonu o administrativno-teritorijalnoj podjeli AP Vojvodine (SGS 47/1946) i u Zakonu o administrativno-teri-

pripala Hrvatskoj, a sela Mohovo, Bapska, varoš Šid, Ilinci, Mala Vašica, Batrovci, Morović, zajedno sa svojim atarima - Vojvodini. Samo se po sebi razumije da i sve teritorije zapadno, odnosno istočno od ovih sela treba da pripadnu Hrvatskoj, odnosno Vojvodini.⁸⁸

2. Ovo razgraničenje se može, po mišljenju komisije, smatrati samo privremenim,⁸⁹ do rešenja kompetentnih tela, koja će biti nadležna za definitivno razgraničenje između federalnih jedinica.⁹⁰ Sada je ono, u svakom slučaju, potrebno radi olakšanja političke situacije na tom prostoru, obezbeđenja lakšeg funkcionisanja vlasti i bržeg i povoljnijeg razvitka ekonomskog života.

OBRAZLOŽENJE

1. Sporne teritorije između Hrvatske i Vojvodine jesu:

a) srezovi: Subotica, Sombor, Apatin, Odaci - severno i severo-istočno od reke Dunava (Bačka);

b) srezovi: Batina, Darda, u slivu rijeka Drava i Dunav (Baranja);

v) srezovi: Vukovar, Šid i Ilok - jugo-zapadno i južno od reke Dunav (Srem).

2. Što se tiče teritorije pod a), komisija je došla do sledećih zaključaka:

Srez Subotica naseljen je u ogromnoj većini Hrvatima. Srez Sombor od slovenskih manjina ima relativnu (neznatnu) većinu Srba i to raspoređenu tako - da Srbi imaju većinu u gradu Somboru, a Hrvati na selima. Relativnu većinu od svih nacionalnosti danas imaju Mađari, a ranije su imali Nemci. U

---

torijalnoj podjeli Narodne republike Srbije (SGS 17/1947) Adaševci su mjesni narodni odbor u okviru kotara Šid.

⁸⁸ Kasnije je nastala promjena jedino glede mjesta Jamena i Bapska Novak: Hrvatskoj je pripojena Bapska Novak, a Vojvodini Jamena.

⁸⁹ Prijedlog ove komisije je prva ozakonila AP Vojvodina, tako da članom 1. stav 3. Zakona o ustanovljenju i ustrojstvu Autonomne pokrajine Vojvodine (Službeni glasnik Srbije broj 28/1945). Iako je u tom tekstu još navedena privremenost granice prema Hrvatskoj, ona je u Zakonu o administrativno-teritorijalnoj podjeli AP Vojvodine (član 1.) konačna: "Područje Autonomne pokrajine Vojvodine obuhvaća deo teritorije Narodne republike Srbije koji se graniči: počev od reke Save zapadno od mesta Sremska Rača u pravcu severa, granicom NR Srbije prema NR Hrvatskoj sve do državne granice prema Mađarskoj..." (SGS broj 47/1946).

⁹⁰ Definitivno je pitanje razgraničenja između federalnih jedinica određeno u Ustavu FNRJ 1946.

apatinskom srezu relativnu većinu od slovenskog življa imaju Hrvati, a u čitavom srezu od svih nacionalnosti danas Mađari, a ranije Nemci. U srezu Odaci relativnu većinu imaju Slovaci, zatim Srbi, a u čitavom srezu od svih nacionalnosti Mađari, a ranije Nemci.

Iako je srez Subotica u apsolutnoj većini naseljen kompaktnim hrvatskim stanovništvom, komisija nije mogla doći do zaključka da bi sjeverno od grada Sombora mogao da se uspostavi jedan pojas koji bi zajedno sa gradom Suboticom pripadao Hrvatskoj. Taj pojas bio bi jedna neprirodna tvorevina, koja, iako bi imala ogromnu većinu Hrvata, ne bi bila celovito povezana, a Suboticu, kao krupni privredni i kulturni centar pretvorila bi u periferni grad, čije komunikacije i čitav privredni život struje na jug, a ne na zapad. Uključenje svih pomenutih srezova u Hrvatsku ne dolazi u obzir iz prostog razloga, što u nekim od tih srezova Srbi imaju relativnu (od slovenskog življa) većinu. Zato je komisija smatrala da čitava ova teritorija treba da ostane Vojvodini.⁹¹ Razumije se, ako bi se ova teritorija proširila na sjever preko stare jugoslovensko-mađarske granice i uključila u sebe i Hrvate u prostoru Baje, koji se nalaze u Mađarskoj pitanje bi se moralo ponovo uzeti u pretres. Prema tome je pitanje razgraničenja na tom prostoru, sem ostalog, usko povezano sa pitanjem definitivnog utvrđivanja granica Jugoslavije na mirovnim i drugim konferencijama.

3. Što se tiče teritorije pod b), komisija je došla do sledećih zaključaka:

Srezovi Batina i Darda, uzeti zajedno, imaju, od slovenskih manjina, relativnu većinu Hrvata. Oba ova sreza, ekonomski i privredno, naginju ka zapadu. Prema tome i ekonomski i nacionalni razlozi, zahtevaju da oba ova sreza uđu u sastav federalne Hrvatske i izidu iz Vojvodine, u kojoj se sada nalaze.

4. Što se tiče teritorije pod v), komisija je došla do sledećih zaključaka:

Ranija teritorija vukovarskog sreza, od slovenskog stanovništva, imala je u sebi većinu Srba. U toku rata, sa razvitkom samog ustanka, ovaj srez je razdvojen u dva dijela i to tako, da je sjeverni dio, neposredno na sjever i

⁹¹ O tome vidi I. Jelić, O nastanku granice između Hrvatske i Srbije, *Časopis za suvremenu povijest*, 1991, 1-3, 22-24, prema razgovoru sa Jerkom Zlatarićem (Nova Hrvatska, London, br. 6, 1973.).

zapad od Vukovara, zajedno sa selima Bogdanovci, Marinci, Petrovci, Cerić i fabričkim naseljima i selom Borovo pripao Hrvatskoj; južni deo sreza, zajedno sa selima iz vinkovačkog sreza - Mirkovci, Novi Jankovci, Slakovci, Orolik, Komletinci, Nijemci, Donje Novo Selo, Podgrađe, pripao je Vojvodini. Karakteristično je da danas postoje dva vukovarska sreza (kotara) - jedan (sjeverni dio) u Hrvatskoj a drugi (južni dio) u Vojvodini, od kojih je onaj u Hrvatskoj sa relativnom većinom Srba, a onaj u Vojvodini sa relativnom većinom Hrvata. Važno je istaći da je predratni vukovarski srez, očevidno, jedna veštačka tvorevina, namjerno načinjena, da bi se dobila relativna većina Srba, ne vodeći računa ni o nacionalnim, ni privrednim, ni geografskim uslovima. Ako se pogleda čitav prostor od Vinkovaca i Vukovara do Šida, onda on pretstavlja jedan pojas hrvatskog stanovništva, sa relativno malim brojem Srba, tako da je sjeverni dio vukovarskog sreza (današnji vukovarski kotar u osiječkom okrugu) izolovana srpska oaza u Hrvatskoj. Zato je komisija smatrala, da na ovom prostoru i granica treba da bude istočno od pomenutog hrvatskog pojasa, tj. između Šida i Vukovara, selima koja su već pomenuta. Što se tiče iločkog sreza, iako zapadna sela Šarengrad i Ljuba, kao i grad Ilok, imaju ogromnu većinu Hrvata, a istočna sela Neštin, Susek, Banoštor i druga ogromnu srpsku većinu, komisija je smatrala da zasada ne bi ovaj srez trebalo cijepati na dva dijela, nego ga ostaviti u sadašnjem sastavu, s tim što bi pripao Vojvodini, Srez inače, uzet u cjelini, ima relativnu većinu Srba, Ilok je grad i pristanište na Dunavu i njegovo pripojenje Hrvatskoj zasada bi, zbog daljine administrativnih veza, otežalo njegov razvitak. Poslije sređivanja vlasti, s jedne i s druge strane granice, koju predlaže komisija, moglo bi se postaviti pitanje priključenja Hrvatskoj zapadnih sela iz iločkog sreza, kao i grada Iloka. Sada bi to moglo izazvati izvjesne teškoće, to utoliko pre što prilike tamo nisu sređene. Uzimajući u obzir sve te razloge, a naročito ekonomske, komisija smatra, da kao privremeno rešenje treba uzeti da iločki srez u svom sadašnjem sastavu, koji odgovara predratnom, ostane u sastavu Vojvodine.⁹²

⁹² O održavanju referenduma 1946. godine za pripajanje Iloka i zapadnih sela iločkog kotara Hrvatskoj piše N. Miličević, *Godina za pamćenje*, Forum 7-8, Zagreb, 1990., 221.

Ovaj izvještaj raden je u dva primjerka, s tim da se jedan dostavlja Predsjedništvu AVNOJ-a, a drugi nalazi na čuvanju kod predsjednika komisije.

KOMISIJA PRETSEDNIŠTVA AVNOJ-a ZA RAZGRANIČENJE
IZMEĐU HRVATSKE I VOJVODINE

Predsjednik:

Milovan Đilas (v.r.)

Članovi:

Vicko Krstulović (v.r.)

Jovan Veselinov (v.r.)

Milentije Popović (v.r.)

Jerko Zlatarić (v.r.)

U Beogradu 1. juli 1945. god.

Arhiv Memorijalnog centra "Josip Broz Tito", II-5-b/66.

20 3. kolovož 1945. Osijek

Prijedlog nove upravne podjele Slavonije.

OBLASNI NO ZA SLAVONIJU

Osijek, broj: 4 623, 3. VIII. 1945.

Predmet: Predlog za novu upravnu podjelu.

Na broj: 24. od 9. VI. 1945.g.

PREDSJEDNIŠTVU VLADE FEDERALNE HRVATSKE

Odjel za izgradnju narodne vlasti

U predmetu nove podjele na kotareve i okruge ove oblasti sazvana je bila konferencija tajnika svih okruga, te je donešen zajednički predlog za novu podjelu o čemu je priložen zapisnik sa iste konferencije.⁹³

⁹³ Navedeni zapisnik se ne nalazi uz spis.

Dostavlja se uz ovaj dopis za svaki okrug zasebno dosadanja upravna podjela okruga gdje se vidi koja sela su pripadala kojem kotaru. U primjedbi istih spiskova stavljen je predlog koja sela bi trebalo izdvojiti iz dosadanjih kotareva i priključiti kotarevima koji su predloženi da se novi formiraju. Također su u primjedbi označene i ostale promjene koje bi se imale izvesti kod pojedinih kotareva koji su do sada postojali. Označeno je približno brojno stanje stanovnika pojedinog kotara prema dosadanjoj podjeli, a crvenim mastilom označen je broj stanovnika koliki bi bio prema novoj podjeli.

Ujedno se prilažu spiskovi kotareva sa pripadajućim selima za one kotareve za koje je stavljen predlog da se novi formiraju.

Prema našem predlogu izrađena je karta gdje su označeni kotarevi po novoj upravnoj podjeli, kao i okruzi koji bi trebali postojati.

Predsjednik:
Tadijanović (v.r.)

Tajnik:
Romanić (v.r.)

P.S. Za kotar Dardu i Batinu koji nisu do sada spadali pod Oblast Slavoniju, a sada bi imali pripasti pod okrug Osijek, nije priložen popis sela. Popis sela će priložiti onaj Okrug kojemu su navedeni kotarevi pripadali.

Prilog: DOSADANJA UPRAVNA PODJELA OKRUG OSIJEK

(...)⁹⁴

KOTAR OSIJEK

Red. br	Sela	Broj stanovnika	Primjedba
1.	Erdut		
2.	Aljmaš		

⁹⁴ Ispušten je dio tablice upravne podjele za okruge Nova Gradiška, Virovitica, Slavonski Brod, i popis novih kotareva koji bi se prema toj podjeli trebali uspostaviti, jer ne predstavljaju pogranično područje, te unutar okruga Osijek podjela za kotare Našice, Valpovo i Donji Miholjac.

Red. br.	Sela	Broj stanovnika	Primjedba
3.	Sarvaš		
4.	Tenjski Antunovac		
5.	Ernestinovo		
6.	Palača		
7.	Laslovo		
8.	Šodolovci		
9.	Hrastin		
10.	Dopsin		
11.	Čepin		
12.	Livana		
13.	Adolfovac		
14.	Dalj		
15.	Belo Brdo		
16.	Tenja		
17.	Jovanovac		
18.	Divoš		
19.	Ada		
20.	Blanka		
21.	Kopriva		
22.	Paulin Dvor		
23.	Ladislavci		
24.	Brešće		
25.	Retfala		
26.	Kravice		

38.090

KOTAR VUKOVAR

Red. br.	Sela	Broj stanovnika	Primjedba
1.	Gaboš		
2.	Nuštar		
3.	Ada		
4.	Korog		
5.	Antin		
6.	Markušica		
7.	Podvinje		
8.	Ostrovo		
9.	Cerić		
10.	Borovo		
11.	Borovo kolonije		
12.	Trpinja		
13.	Bobota		
14.	Ludvinci		
15.	Silaš		
16.	Tordinci		
17.	Mlaka		
18.	Križevci		
19.	Vera		
20.	Klisa		
21.	Čelije		
22.	Negoslavci		
23.	Svinjarevci		
24.	Berak		
25.	Čakovci		
26.	Mikluševci		
27.	Tompojevci	Po novoj raspodjeli	
28.	Lovas	18 327	
29.	Opatovac		
30.	Sotin	22 769	

Predlaže se da se sela navedena pod rednim brojem 1 do zaključno 9 pripoje kotaru Vinkovcima koji će im u svakom pogledu bolje odgovarati nego Vukovar.

Osim toga predlaže se da sela Negoslavci, Svinjarevci, Berak, Čakovci, Mikluševci, Tompojevci, Lovas, Opatovac i Sotin⁹⁵ pripadnu kotaru Vukovar kojem su i ranije pripadala.

HDA, PV NRH, Odjel za izgradnju narodne vlasti, 1945.

21 20. kolovož 1945. Beograd

Dopis Odjeljenja za izgradnju narodne vlasti Vlade DFJ kojim se traže podaci za podjelu DFJ.

Beograd, broj 581, 20. avgusta 1945.

PRETSJEDNIŠTVU NARODNE VLADE SRBIJE, HRVATSKE,
SLOVENIJE, BOSNE I HERCEGOVINE, CRNE GORE,
MAKEDONIJE⁹⁶

Odeljenje za izgradnju narodne vlasti

Ustav koga će doneti Konstituanta treba da potvrdi administrativno-političku podjelu čitave zemlje, radi čega je potrebno da do donošenja Ustava ove granice budu tačno utvđene. Da bi se pravilna raspodjela postigla nužno je uočiti sve probleme koji oko toga uskrsavaju kako bi se pravilno rešavajući iste mogla i uprava tako usavršiti kako odgovara željama naroda. U tu svrhu ovom odeljenju potrebni su sledeći podaci:

⁹⁵ Nakon tih mjesta slijedi bilješka "Ispušteno: Bogdanovci, Bršadin, Marinci, Pačetin, Petrovci".

⁹⁶ Original ovog dopisa ne nalazi se u Arhivu Hrvatske, u fondu PV NRH, zato ga donosimo prema kopiji iz Arhiva Jugoslavije.

1. Broj okruga (oblasti), srezova, gradskih i mjesnih narodnih odbora; da li je sadašnja podjela konačna ili je izrađen nov predlog i koliko bi bilo okruga i srezova prema novom predlogu? Da li je u vezi sadašnje podjele okruga i srezova došlo do stanja u upravi, je li se dovoljno uvažavala volja naroda prigodom nove raspodjele; i na koji način se to rešavalo i uvažavalo? Ukoliko narod daje nove predloge na takove slučajeve, obavjestite nas.

2. Da li okruzi čine saobraćajnu, privrednu i geografsku privrženost cjelini ili postoje veštačke administrativne veze? Da li su veliki toliko da njihova stručna rukovodeća uloga može doći do izražaja i jesu li ti stručni kadrovi dovoljno iskorišteni.

3. Da li su srezovi takove jedinice u kojima je moguće direktno rukovođenje sreskog odbora sa svim mjesnim odborima na njihovoj teritoriji i da li su ovi mjesni odbori vezani sa centrom okruga - sjedištem sreskog odbora - koji je ujedno njihov trgovinski centar i koji su drugi razlozi utjecali na formiranje srezova (geografski, kulturni, administrativni itd.)?

4. Da li su mjesni narodni odbori u skladu sa uputstvima izrađenim u tezama za izgradnju narodne vlasti; koji se problemi ukazuju u vezi sa povezivanjem više planinskih odbora u jedan odbor, i koji se problemi ukazuju u velikim nizinskim selima (panonskog tipa)?

5. Koliko i koje gradove imate u rangu okruga, sreza, (njihova imena); koliko rejona-naselja-imaju; da li se postojeća forma osjeća kao zadovoljavajuća? Kakvi problemi se radjaju i vaša mišljenja kako ih namjeravate riješiti? Jesu li uspjele u dosadašnjem organizacionom obliku narodne vlasti da mobilišu narodne mase za vršenje svih funkcija državne vlasti (zborovi birača, savjeti građana uz odjeljenja)?

6. Opštinski odbori su stari oblik vladavine. Da li ste poduzeli korake da se ovi rasformiraju, a ako se tome nije prišlo kakvi su vas za to razlozi rukovodili?

7. Između pojedinih federalnih jedinica iskrsavala su i danas postoje pitanja sa teritorijalnom raspodjelom koju će riješiti savezni organi vlasti na temelju pribavljenih podataka i vaših mišljenja. Ukoliko nas niste o tome obavjestili i priložili potrebno (...) je da to čim prije uradite.

Radi kratkog gornjeg obrazloženja od kakve su važnosti traženja spomenutih podataka ne treba (...). Vaša odelenja treba da se svesrdno zauzmu da se uz navodjenje problema koji pri tom uskrsavaju i ujedno da sva potrebna uputstva od nas zatražite.

Osim ovih podataka za koje Vas molimo da nam ih što prije pošaljete, obraćamo Vam pažnju da sve predloge u vezi sa izgradnjom narodne vlasti pa i teritorijalne raspodjele koja tamo spada dajete na uvid vašim vladama. Šaljite i nama kako bi Vam mogli s naše strane dati potrebne primjedbe i nadopune.

Vjerojatno će se u skoroj budućnosti održati savezna konferencija za izgradnju narodne vlasti na koju trebate uz ostale podatke doći spremni i sa svim podacima iz teritorijalne raspodjele.⁹⁷

Načelnik Odjeljenja za
Izgradnju narodne vlasti:⁹⁸

AJ, Ministarstvo za konstituantu DFJ, f. 2.

---

⁹⁷ U odgovoru na ovo traženje Odjel za izgradnju narodne vlasti Predsjedništva Vlade Srbije u rujnu 1945. godine daje podatke o broju oblasti, okruga, kotara i mjesnih narodnih odbora sa napomenom: "Sadašnja podela nije konačna jer su rasformiranja još uvek u toku i to osobito pojedinih seoskih opština koje se, prema potrebama dele, osnivaju nove ili spajaju. Administrativne promene vrše se na osnovu obrazloženih predloga donetih na zborovima zainteresiranih stanovnika, uzimajući u obzir mišljenja nadležnih sreskih i okružnih narodnih odbora... U vezi sa teritorijalnom raspodelom među federalnim jedinicama do sad su samo dva sela na granici novopazarskog okruga zatražila izdvajanje iz tog okruga i pripajanje srezu pljevaljskom (Crna Gora). Predlog je poslat novopazarskom narodnom odboru da da svoje mišljenje." M. Zečević-B. Lekić, Državne granice i unutrašnja teritorijalna podela Jugoslavije, Beograd, Građevinska knjiga, 1991, 112.

⁹⁸ Paraf nečitak.

22 30. kolovož 1945.

Upravna karta Hrvatske 1945.

23 studeni 1945. Zagreb

Izvjestaji dr. Jurja Andrassyja o radu na prikupljanju podataka za razgraničenje sa Mađarskom.

KOMISIJI ZA RAZGRANIČENJE KOD PREDSJEDNIŠTVA VLADE

O rezultatima svoga putovanja, koje sam poduzeo po nalogu od 11. IX. 1945. broj 4 915 čast mi je podnijeti ovo izvješće:

I. Izvršeni rad.

1. Osijek. Pošto sam se prijavio kod predsjednika okružnog narodnog odbora i predao dopis predsjedništva vlade, kojim se odbor obaviješta o mom dolasku, obavio sam potrebne izvide u raznim odjelima okružnog narodnog odbora, i to u prosvjetnom odjelu radi podataka o postupanju Mađara sa školama za vrijeme okupacije, zatim kod upravnog odjela radi dvovlasničkog prometa na granici u Baranji, kod Odjela za kolonizaciju radi postupanja Mađara s agrarnim nadjeljenicima i u istom pitanju kod komisije za ratnu štetu.

Budući da je Baranja tek nedavno došla u sklop osječkog okruga, nisu svi ti izvidi mogli imati uspjeha, ali sam uputio referenta prosvjetnog odjela, da pribere potrebne podatke te da ih dostavi pismenim putem. Kasnije sam u Novom Sadu dobio obećanje, da ću podatke o postupku Mađara kao okupatora moći crpsti iz opsežnih referata komisije za ratne zločine u Novom Sadu. Glede dvovlasničkog prometa dobio sam kasnije podatke kod kotarskih narodnih odbora u Zmajevcu i Belom Manastiru, koji vode dotične popise. U Zmajevcu sam te podatke mogao ispisati kratkim putem, a iz Belog Manastira dobit ću ih naknadno pismenim izvješćem. U Osijeku sam još posebno bio upućen na referenta gradskog narodnog odbora Krležu, koji je sam službovao u Baranji i poznaje prilike i preko granice. Budući da je isti bio baš na dopustu, to sam ga potražio kod njegove kuće u nedalekom Bilju u Baranji. Isto tako nisam mogao sastati se s narodnim zastupnikom Zlatarićem u Osijeku, nego sam ga potražio u njegovoj kući u Gajiću. Drug Zlatarić obećao je dati sigurnije podatke o broju našega življa u mađarskom dijelu Baranje.

Napokon sam u tri navrata razgovarao s prof. Bosendorferom, koji radi po nalogu komisije na opsežnijem referatu o Baranji.

2. Novi Sad. U Novom Sadu predstavio sam se predsjedniku Glavnog narodnog odbora za Vojvodinu Ševiću, koji me je vrlo ljubezno primio u prisutnosti potpredsjednika Masnića, te je sam telefonom uputio šefove pojedinih odsjeka, da mi idu na ruku u mojim izvidima. Radi postupanja mađarskih okupatora bio sam u Odjelu za prosvjetu (povjerenik Čubanski) i u Odjelu za socijalnu politiku (Dr. Milan Petrović), ali tamo nisam mogao dobiti traženih podataka, nego sam upućen na predsjednika Komisije za ratne zločine Dr. Peru Mijačevića. Ovaj mi je obrekao, da će se skoro navratiti u Zagreb te da će mi tom zgodom dati na uvid opsežne referate, koje sada komisija dovršava. Najvažniji dio mojega rada u Novom Sadu bio je posvećen studiju hidrotehničkih pitanja, naročito kanalskog pitanja Vojvodine, koji ima svoj početak u Baji. U Novom Sadu posjetio sam i prof. Vasu Stajića, koji je u svoje vrijeme bio na mirovnoj konferenciji u Parizu, ali sam ga našao slaba i bolesna, pa sam zato svoj razgovor s njime ograničio na pitanje mađarizacije. Tom je prigodom prof. Stajić izrazio sumnju, da bi se mogli pronaći kakvi argumenti ispitivanjem starih školskih izvješća. Ta sam izvješća sutradan tražio u knjižnici Matice Srpske, ali ih nisam našao, dok u druge knjižnice nisam mogao, jer nisu uređene (knjižnica gimnazije). Tom sam zgodom našao pjesmu Zmaja Jovana Jovanovića, koja riše strah slovačke djece pred hvatanjem za mađarske škole.

3. Subotica. Glavna mi je zadaća tu bila, da pronađem način, kako da se priberu uvjerljivi dokazi o broju našega življa u Bajskom trokutu. U tom pogledu bilo bi najbolje slijediti metodu Jovana Cvijića, koji je proputovao kraj i tražio obavještenja od lokalnih poznavalaca, naročito župnika. Međutim tada je taj kraj bio okupiran po jugoslavenskoj vojsci, a danas ga od nas dijeli granica, koju se teško prelazi, a nemoguće je voditi preko granice izvide takve vrste. Zato mi je preostalo raspitivanje kod pojedinih poznavalaca, koje sam posjetio ili koje sam našao kod predsjednika narodnog odbora za subotički okrug, ministra u vladi Srbije Lajče Jaramazovića. Drug Jaramazović je u svojstvu predsjednika okružnog narodnog odbora pokazao naročito zanimanje za moj rad te mi je dva puta stavio automobil na raspolaganje, da bi mogao doći do druga Karagića, koji navodno najbolje može poslužiti za informacije. Nesreća je htjela, da se s njime nisam mogao naći, ali sam ostavio upute kod

tajnika okružnog odbora Ninkova, kako si zamišljam rad za sastav tih podataka: popis obitelji naše narodnosti po općinama, tako da bi broj popisanih prelazio brojeve, koje navode mađarske službene statistike o našem življu, kao i popis posjednika zemljišta, koji bi mogao poslužiti za izradu karata pojedinih općinskih hatara. U istom smislu govorio sam s Dr. Katancem, koji izrađuje referat za komisiju. Uz glavni posao tražio sam i djelomično dobio podatke o dijelovima subotičkog hatara, koji je pripao Mađarskoj i o poplavama pojedinih krajeva u subotičkom hataru, uzrokovanih od voda, koje dolaze iz susjedstva preko granice.

4. Sombor. U Somboru sam susretljivošću predsjednika okružnog narodnog odbora dr. Doroškog mogao prikupiti podatke u vrlo kratkom vremenu. Prosvjetni odjel okružnog narodnog odbora poslat će komisiji izvješće o postupanju mađarskih okupatora sa školama. U kotarskom narodnom odboru ispisao sam podatke o našim dvovlasnicima, koji prelaze u Mađarsku, a statistički podaci o mađarskim dvovlasnicima bit će dostavljeni pismenim putem. Najvrijedniji nalaz u Somboru bilo je gradivo katastra o svim općinama Bajskog trokuta, koje se slučajno nalazi u Somboru i koje sam pregledao uz pomoć referenta personalnog odjela Lugomerskoga, koji je inače katastarski činovnik.

Pripominjem da me je u mom radu u Somboru podupro predsjednik kotarskog suda dr. Mato Škrabalo, koji me je pratio kod mojih raznih hodova i osobnom svojom intervencijom znatno skratio formalnosti upoznavanja i pristupa u pojedine urede.

II. Općeniti rezultati.

Polazna točka našega rada, na temelju kojega bi se mogao postaviti zahtjev na Bajski trokut i dijelove Baranje, jest etnografski sastav tih krajeva, u kojima živi naš življ, Hrvati i manjim dijelom Srbi. Za tu svrhu trebalo je sakupiti dokaze, jer mađarske statistike govore protiv naše tvrdnje. Nama je istina poznato, da su te statistike dobrim dijelom krive, ali to treba dokazati, a treba također dokazati naprotiv njih, da su ti krajevi etnički naši. Taj dokaz zamislio sam na dva načina. S jedne strane valjalo bi za neke od općina pokupiti imenični popis stanovnika hrvatske odnosno srpske narodnosti. U taj popis unosile bi se obitelji, koje se još danas smatraju narodnosno našima, zajedno s brojem njihovih članova. U svakom slučaju, kad bi ukupni broj popisanih

stanovnika naše narodnosti premašio broj, koji iskazuje mađarska statistika, uspio bi u prvom redu negativan dokaz, da mađarska statistika nije pouzdana. U drugom redu dobio bi se na taj način, bar za neke općine, broj našega življa, a to bi onda dopunili brojevima za druge općine, za koje nemamo takvih popisa, a koje bi izračunali prema kazivanjima pouzdanih poznavalaca. S druge strane čini se, da bi se za neke krajeve mogla postaviti tvrdnja, da su naši ljudi još uvijek posjednici pretežne površine zemljišta. Oni su stariji sjedioci, a drugi, pa i Mađari, su noviji došljaci i imaju manje zemlje.

Kad bi se ta činjenica mogla kartografski prikazati, imalo bi to snažnog uticaja na svakoga. U oba pravca potakao sam izradu podataka te će o tome biti dalje govora pod III. i IV.

Pretpostaviv, da su ti krajevi etnički pretežno jugoslavenski, mogli bi ih tražiti na temelju etničkoga načela. U obzir bi dolazili oni krajevi, gdje su Hrvati i Srbi u većini prema Mađarima, a da se ostalo stanovništvo ne uzme u obzir. Kako ću niže navesti, radilo bi se u Bajskom trokutu o nekih 16 mjesta s ukupnom površinom od preko 1.000 četvornih kilometara, a u Baranji o preko 60 mjesta (u maksimalnom zahtjevu) s nešto većom površinom (1 050 km²). U svakom od tih odsjeka nalazi se oko 80.000 žitelja, ukupno dakle neko 160 000. Drugi odsjeci, kojima se ovdje ne bavimo daju mnogo manje brojeve, jer se radi o neko 6 sela na odsjeku Mure i o nekih 15 mjesta duž Drave.

Glavni je prigovor ovom našem zahtjevu, da bi njegova formulacija na etničkoj bazi mogla izazvati protuzahjeve Mađara. Moramo računati sa činjenicom, da je mađarski elemenat vrlo jak u kotarevima Senta i Bačka Topola, gdje iznosi prema popisu od 1931. 68,61 % (kotar Bačka Topola), 77,57 % (kotar Senta), odnosno 83,41 % (grad Senta). Mađari bi dakle mogli okrenuti naša načela protiv nas i tražiti znatne dijelove našega područja. U najgorem slučaju mogli bi oni svojim zahtjevom obuhvatiti područje, gdje pored 205 hiljada Mađara živi 128 hiljada Južnih Slavena. Ja sam odmah od početka svoga rada na tom problemu obratio pažnju toj strani pitanja, pa je to i bio razlog, da sam želio na licu mjesta prikupiti sve elemente, koji mogu doći u obzir.

Uzevši sve zajedno, smatram potrebnim, da se eventualni zahtjev naše države u prvom redu utemelji drugim, a ne etničkim razlozima. U tu svrhu

sam pokupio odnosno potaknuo prikupljanje podataka o povezanosti odnosnih područja u pogledu hidrotehničkih radova. Naročito je posjed Baje važan za cijelu Vojvodinu, jer ondje započinje alimentacioni kanal za kanalski sustav Vojvodine (kanali kralja Petra i kralja Aleksandra). O tome ću niže dalje govoriti. Argumenti hidrotehničke naravi dali bi se dopuniti drugim gospodarskim razlozima, naročito prometnom povezanošću, a kad bi se svi ti razlozi valjano iznijeli, moglo bi se dodati, da je po sreći i u etničkom pogledu dotični kraj naš, pa da se Mađarima u tom pravcu ne nanosi nikakva nepravda. Pripominjem, da kanim o problemu eventualnih mađarskih zahtjeva prema nama sačiniti posebni referat, gdje bi razmotrio argumente protiv takvih zahtjeva. Za sada samo spominjem, da bi mađarski prigovor bio vrlo ozbiljan, ali da ga se ne treba previše plašiti, i to ne samo radi našeg politički povoljnijeg položaja, nego i zbog toga, što bi Mađari na temelju istoga načela mogli daleko prije istupiti protiv Slovaka i Rumunja, pa bismo u tom pravcu imali dobre saveznike u samim interesiranim državama, a i velike sile ne bi dopustile onako znatne promjene zemljopisne karte, kakva bi iza diskusije toga pitanja mogla nadoći.

III. Bajski trokut.

Mađarska statistika za Bajski trokut je za nas skroz nepovoljna. Ona pokazuje naprama 11 600 Hrvata i Srba (14 %) 44 000 Mađara (52 %). Za svoga boravka u Subotici i okolici prikupio sam od nekih poznavalaca (Lulić, Blaško Rajić, potpredsjednik ONO u Somboru ing. Vujović) mnogo povoljnije brojeve, prema kojima bi omjer našeg življa prema Mađarima bio bar podjednak. Za to govore i drugi neki dokazi, npr. da se u Baji služba u crkvi (propovjed itd.) vrši svake druge nedjelje na hrvatskom jeziku (po kazivanju biskupa Budanovića). U tom pravcu nisam bio zadovoljan s prikupljenim podacima, nego sam nastojao dobiti preciznije brojke, a po mogućnosti i potkrijepu njihovu. Dr. Katanec obećao mi je u tom pravcu poslati pismeno izvješće, a u tu svrhu imao bi se poslužiti kazivanjem Ante Karagića iz Gare, koji sada živi u Ridici. I župnik u Svetozar Miletiću Pašić obećao mi je poslati podatke koje on ima, jer je kapelanovao u Bajskom trokutu.

Već sam spomenuo, da sam u Somboru pronašao katastarske operate za sva mjesta trokuta. Pregledao sam ih u nadi, da će se iz njih vidjeti, da naš elemenat ima veći dio zemljišnog posjeda. No uvidom u popise i mape (indikacione skice) nisam dobio taj dojam. Međutim mislim, da ne bi bio

uzaludan trud pregledati potanje i eventualno obraditi jednu ili dvije općine i onda si tek stvoriti konačni sud o tom pomagalu. Način provedbe morao bi se dogovoriti sa stručnjacima za katastar. Predsjednik okružnog odbora u Somboru odnosno upravitelj katastra dali bi nam za pregled pojedine operate i u Zagreb, ali tek po dopuštenju ministra financija.

Na sastanku kod predsjednika okružnog narodnog odbora u Subotici Jaramazovića, obećani su mi još specijalni referati za pojedina pitanja o Bajskom trokutu od drugova Šokčića i Mazića. Potonji bi opisao učešće Bunjevaca Bajskog trokuta u narodno-oslobodilačkoj borbi i njihovo nastojanje, da budu pripojeni Jugoslaviji. U tu svrhu bile su u Beogradu dvije deputacije, od kojih je jedna navodno dobila obećanje od maršala Tita. Od direktora gimnazije Evetovića primit ćemo izvješća o postupanju Mađara s našim školama za vrijeme okupacije, da bi nam to poslužilo kao primjer njihova nastojanja za mađarizaciju, koju onda još bolje i jače provode na svom državnom području.

Gore pod II. sam istaknuo, da bi po mome mišljenju trebalo glavni akcenat postaviti na gospodarsku i prometnu povezanost. U tu svrhu izradit ću posebni referat o važnosti Baje kao polazne točke za alimentacioni kanal, koji opskrbljuje vodom cijeli kanalski sustav Vojvodine, osigurava plovidbu njime i natapanje velikih površina u južnoj Bačkoj. Kroz prošlih 20 godina Mađarska nije vršila potrebne radove i službu na pumpama, koja je potrebna prosječno 45 dana u godini (i to baš u najkritičnije vrijeme za plovidbu i za natapanje). Isto tako je za nas nepodesno, što se izvan naše granice nalaze nasipi velike vodne zadruge Margit-ostrva. Ako ti nasipi popuste, poplavljuje voda Dunava veliki dio Bačke.

Uz taj veliki hidrotehnički objekt nalazi se u pitanju i više manjih objekata, napose potok Kidoš, koji granica siječe u 6 dijelova, zatim poplavna područja Tavankuta, Čikerije i Jasenovačke šume (kireški potok). Nastojat ću da dobijemo o tome potanje podatke od starobečejske i senčanske vodne zadruge.

Da bi mogao prikupiti podatke o gospodarskoj povezanosti pograničnih krajeva bajskog trokuta, pregledao sam dvovlasničke popise svih kotareva na granici. Sama Subotica ima oko 2 000 dvovlasnika, pa sam zatražio, da se ti

popisi statistički iscrpu i o tome dostavi izvješće. Isto sam učinio u Somboru. Za usporedbu napominjem, da kotar Zmajevac ima samo 45 dvovlasnika.

Htio sam ispitati i usporediti nacionalitetne podatke starih izvješća mađarskih gimnazija. U tom pogledu nisam uspio, jer nisam našao takvih izvješća. Jedino sam u Subotici pregledao izvješća subotičke gimnazije od 1894. do 1910. Opazio sam da je 1894. bilo na toj gimnaziji iskazano 103 Bunjevca i 19 Srbo-Hrvata, a taj broj sve više pada, tako da ima 1910. svega samo 41 Bunjevac i 17 Srba. Zato sam zamolio prof. Evetovića, da sam ili netko drugi prođe sva imena đaka iz 1910. i ispiše one, koji su po njegovu znanju Hrvati. Uvjeren sam, da će popis dati mnogo više Hrvata i Srba nego što ih priznaje školska statistika, i time bi bar dobili dokaz više, kako su se pravile statistike u Mađarskoj.

IV. Baranja.

Mađarske statistike glede Baranje nešto su povoljnije za nas. One pokazuju na području koje predstavlja naš maksimalni zahtjev, 17 000 Južnih Slavena naprama 20 000 Mađara. Međutim i te su brojke krive na našu štetu. Tako npr. tvrdi Jerko Zlatarić, da je Mohač i danas hrvatsko mjesto i da ondje ima 10 000 Hrvata (po mađarskoj statistici 4 500). On mi je obećao poslati neke brojke za te krajeve. Isto tako očekujem brojčane podatke u referatu profesora Bosendorfera. Međutim iz razloga, koji su spomenuti pod II., moralo bi se i ovdje glavni akcenat staviti na gospodarske momente, naročito na povezanost područja s obje strane granice u pogledu obrane od poplave Dunava, Drave i Karašice. Naši zahtjevi se i onako u glavnom odnose na područje Karašice. U tom potezu ima manje dvovlasnika nego prema Bajskom trokutu, ali ih ima ipak dosta u području kotara Beli Manastir. Podatke o tome dobiti ćemo pismeno.

Dr. Juraj Andrasy (v.r.)

HDA, Komisija za razgraničenje, fasc. 67.

24 10. studeni 1945. Zagreb

Iskaz Ministarstva poljoprivrede i šumarstva FD Hrvatske o teškoćama u svezi primopredaje Baranje Hrvatskoj od strane nekih predstavnika GNO Vojvodine.

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE I ŠUMARSTVA

Broj: 6 770/45

Predmet: Baranja - predaja šuma

PREDSJEDNIŠTVU NARODNE VLADE HRVATSKE

Iz izvještaja, koje smo primili sa terena i Okružnog NO u Osijeku razabire se, da se u vezi razgraničenja između Federalne Hrvatske i Autonomne pokrajine Vojvodine, napose u vezi primopredaje Baranje Federalnoj Hrvatskoj, prave od strane predstavnika Glavnog odbora Vojvodine velike smetnje i nepravilnosti. Tako organi GNOV-a ne će da izvrše primopredaju šuma i ostalih objekata organima ONO u Osijeku, vrše pretjerane sječe šuma u Baranji bez obzira na prigovore Okružnog NO u Osijeku i bez obzira na to, da li će se žitelji Baranje moći snabdjeti sa drvom ili ne. Osim toga, organi GNOV-a odvlače nepovlasno namještaj i inventar sa tamošnjih gospodarskih objekata, skidaju ograde na rasadnicima, a odvlače u Vojvodinu i sijeno i stoku. Prema obavjesti koje nam je dao novinar Mahmud Konhodžić, u tom razvlačenju predmeta i stvari iz Baranje prednjači Slavko Jovanović, koji je za bivše Jugoslavije bio upravitelj dobra Belje.

Sa strane ovog Ministarstva obrazovana je komisija, koja će odmah iza izbora izaći na teren u cilju, da onemogući daljnje nepravilnosti. Mišljenja smo međutim, da je potrebno, da se putem Predsjedništva Glav[nog] Odbora Vojvodine spriječe daljnje nepravilnosti i omogući normalna primopredaja, kako bi se izbjeglo nepoželjnim političkim posljedicama.

Molimo zato naslov, da poduzme potrebno, da se i Predsjedništvo GNOV-a upozna sa čitavim predmetom i da najenergičnije omogući izvršenje normalne primopredaje Baranje Okružnom NO u Osijeku.

Zagreb, 10. studenoga 1945.

ing. B. Čop (v.r.)

HDA, PV NRH, Odjel za izgradnju narodne vlasti, br. 7 895/1945.

25 14. prosinac 1945. Zagreb

Zapisnik sjednice Politburoa CK KPH od 14. prosinca 1945. na kojem se govorilo i o položaju Hrvata u Vojvodini i Mađarskoj te potrebi pripojenja Subotice Hrvatskoj.

ZAPISNIK

sa sjednice biroa CK KPH održanog 14. XII. 1945. god. u Zagrebu.

Prisutni drugovi: Vlado, Duško, Vicko, Marko, Rade, Savo, Tehek, Gašpar, Stevo.⁹⁹

Dnevni red: 1) Pitanje Fronta
2) Razno

(...)¹⁰⁰

Drug Vlado: Ovdje je bio Karagić iz Banjskog Trokuta, te je tražio pomoć u radu. Pitao sam tko je on, Kardelj je javio da je isti na čelu Fronte i da

⁹⁹ Vladimir Bakarić, Dušan Brkić, Vicko Krstulović, Marko Belinić, Rade Žigić, Savo Zlatić, Antun Biber (Tehek), Mrazović Karlo Cofek (Gašpar), Ivan Krajačić (Stevo).

¹⁰⁰ Ispušteni su dijelovi zapisnika koji se odnose na prijedlog novih članova Izvršnog odbora Fronte te razne kadrovske promjene u okružnim komitetima.

radi sa nama, i javio nam je da mu mi damo što veću pomoć i da rukovodimo sa političkom akcijom u Banjskom Trokutu pošto su tamo u većini Hrvati, te da im pomognemo da budu što glasniji u njihovom zahtjevu za pripojenje Jugoslaviji.

Drug Stevo: Hrvati u Subotici su zapostavljeni, mislim da bi mi to trebali da ispitamo, t.j. da nekoga pošaljemo tamo i da onda rezultate javimo gore. Također trebali bi da posvetimo više pažnje Gradišćanskim Hrvatima, da im omogućimo štampu i drugo.

Drug Vicko: Kada je bio Pajo¹⁰¹ u Subotici on je tamo govorio, a subotička štampa nije donijela ništa premda je on Ministar za Hrvatsku u Saveznoj Vladi.

Drug Stevo: Jedino rješenje za Suboticu i okolicu bilo bi pripojenje tog kraja Hrvatskoj. Pošto je tamo većina Hrvata a odnos prema njima nepravilan to bi se kad se povuče Crvena Armija iz Mađarske ako se te stvari ranije ne riješe tamošnji nezadovoljenici mogli bi u Mađarskoj da nađu podršku kao na pr. Janka Pusta.

(...)

AISP, CK SKJ, 1945, XII, 14. inv. br. 2 124.

26 31. siječanj 1946.

Ustav FNRJ - Zakonski član Ustava koji govori o nadležnosti nad razgraničenjem između republika.

Član 12.

Razgraničenja teritorija narodnih republika vrši Narodna skupština FNRJ. Granice narodne republike ne mogu se mijenjati bez njezinog pristanka.¹⁰²

¹⁰¹ Pavle Gregorić.

¹⁰² Ustav FNRJ, Beograd, Službeni list, Posebno izdanje, 1946.

27 15. svibanj 1946. Beograd

Generalni sekretarijat Vlade FNRJ traži od vlada narodnih republika primjedbe na razgraničenje u svezi člana 12. Ustava FNRJ.

VLADA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
GENERALNI SEKRETARIJAT
Beograd, broj 1 181, 15. maja 1946.

DOSTAVLJENO: Svim vladama narodnih republika

Ustavom Federativne Narodne Republike Jugoslavije (čl. 12.) predviđeno je teritorijalno razgraničenje narodnih republika. Kako pomenuto razgraničenje nije vezano za rok, ipak je potrebno što pre izvršiti eventualne korekcije, jer će se na taj način otkloniti nesporednosti i eventualni sporovi.

Stoga se molite da nam što pre dostavite Vaše eventualne predloge o izmenama u razgraničenju.

Predlozi moraju biti detaljno obrazloženi sadržavajući u sebi nacionalni sastav traženog mesta, njegovu ekonomsku povezanost i motive zašto se traži promena.

Uz predlog priložite i kartu Vaše Republike u kojoj pored dosadašnjih granica uneti i predloge o izmenama u razgraničenju.

Ovaj se predlog odnosi samo na unutrašnje granice između republika i ne obuhvata onaj deo granica republika koje su istovremeno i državne granice prema susednim zemljama.

Generalni sekretar:
Mitar Bakić (v.r.)

AJ, Vlada FNRJ, Predsjedništvo Vlade 1944-1953, F. 33, a.j. 65.

28 rujan-prosinac 1946. Zagreb

Koncepti odgovora Odjela za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti u vezi zahtjeva Generalnog sekretarijata Vlade FNRJ o mogućim promjenama u razgraničenju između republika.

VLADA FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
GENERALNI SEKRETARIJAT
Beograd, broj 1 181, 18. IX. 1946.

VLADI NARODNE REPUBLIKE HRVATSKE¹⁰³

Molite se da u što kraćem roku podnesete Vladi FNRJ tražene podatke prema našem raspisu br. 1 181. od 15. maja 1946. god.

Napominjemo da vam se ovim po treći put obraćamo.

Pomoćnik Generalnog
sekretara:
Kiro Gligorov (v.r.)

Prilog 1

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
PREDSJEDNIŠTVO VLADE
Odjel za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti
Zagreb, broj: 10 650/46, 23. IX. 1946.
Predmet: Razgraničenje između narodnih republika FNRJ

---

¹⁰³ Ovaj dopis je 20. rujna 1946. godine zaprimljen u PVNRH pod brojem 10 650 i upućen u Odjel za izgradnju narodne vlasti.

OKRUŽNOM NARODNOM ODBORU - SLAVONSKI BROAD OSIJEK

Dostavite što hitnije Vaše mišljenje i eventualni prijedlog,¹⁰⁴ da li bi koje mjesto s područja Narodne Republike Srbije trebalo pripojiti Narodnoj Republici Hrvatskoj i obrnuto, da li bi koje mjesto s područja Narodne Republike Hrvatske trebalo pripojiti Narodnoj Republici Srbiji.

Ukoliko ima takvih mjesta dostavit ćete uz obrazloženi prijedlog o potrebi razgraničenja podatke o broju stanovnika, veličini teritorija s tačnim granicama, nacionalnoj pripadnosti stanovnika onih mjesta, koja bi došla u obzir kod razgraničenja, te skicu (nacrt) s ucrtanim mjestima i teritorijem, kao i o ekonomskim, kulturnim i ostalim prilikama i momentima, koji bi mogli imati uticaja na pravilnu ocjenu i rješenje ovog pitanja.

Uz. Načelnika:
Babić Mile (v.r.)

Prilog 2:

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
PREDSJEDNIŠTVO VLADE¹⁰⁵
Zagreb, broj: 10 650/46, 13. XII. 1946.

VLADI FEDERATIVNE NARODNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE

Generalnom sekretarijatu

---

¹⁰⁴ Nakon ove riječi rečenica je prekrížena i rukom je napisano "u pogledu razgraničenja prema Narodnoj Republici Srbiji, odnosno Autonomnoj pokrajini Vojvodini".

¹⁰⁵ Koncept je izraden u Odjelu za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti sa naznakom: "Koncept. Nije poslano".

U vezi raspisa br. 1 181 od 15. maja o.g. u pogledu razgraničenja Narodne Republike Hrvatske sa susjednim Narodnim republikama dostavljamo slijedeći izvještaj:

1. Razgraničenje s Narodnom Republikom Slovenijom:

S obzirom na spor, koji je nastao uslijed razgraničenja na sektoru Štrigova, određena je privremena granica tako, da su sela, Grabrovnik, Jalšovec, Sv.Urban, Stanetinec, Mali Leskovec, Robadije, Štrigova, Željezna Gora i dio sela Banfi ušla u sastav Narodne Republike Hrvatske, a sela Veščica, Gibina, Leskovec, Raskrižje, Šafarsko i veći dio sela Banfi ušla su u sastav Narodne Republike Slovenije.

Mišljenja smo, da ovo razgraničenje kao pravilno izvršeno odgovara i treba da bude definitivno. S ovim je pitanjem upoznata Savezna Kontrolna Komisija.

Pogranična sela Marindol, Milić-selo i Paunović-selo, koja sačinjavaju jednu katastarsku općinu, bila su ranije do okupacije od strane Italije za vrijeme rata uvijek u sastavu kotara Karlovca NR Hrvatske a tada ih je Italija zajedno sa Slovenijom uzela u svoje okupaciono područje. Nakon oslobodjenja ostala su ta sela u sastavu NR Slovenije. Narod tih sela obraćao se je više puta preko ONO Karlovac sa zahtjevom da dođu u sastav Narodne Republike Hrvatske.

Selo Marindol ima 174 stanovnika, Milić-selo 102 stanovnika i Paunović-selo 55 stanovnika, a po narodnosti su Srbi.

Od ostalog dijela Kotara Karlovac odvojena su ova sela tijekom Kupom, koja se je ovdje u svojem toku usjekla istočno u teritorij kotara Karlovac, dok su sa zapadne strane ova sela spojena s teritorijem Narodne Republike Slovenije.

2. Razgraničenje s Narodnom Republikom Bosnom i Hercegovinom:

Postoji zahtjev Okružnog narodnog odbora Bihać, NR Bosne i Hercegovine, da mu se jedan dio područja u masivu Plješivica pripoji radi opskrbe stanovništva onog dijela Bosne, koji graniči s Hrvatskom, građevnim i ogrevnim drvom.

Pošto nam nije poznat opseg tog zahtjeva, nismo u mogućnosti da damo mišljenje i prijedlog po ovom pitanju.

3. Razgraničenje s Narodnom Republikom Srbijom odnosno s Autonomnom Pokrajinom Vojvodinom:

Narod sela Jamena, kotara Županja NR Hrvatske zaključio je na masovnom sastanku od 1. XI. 1946., da se njihovo selo izdvoji iz Kotara Županja i pripoji kotaru Šid Autonomne Pokrajine Vojvodine s razloga, što je ovo selo i ranije bilo u sastavu kotara Šid, a geografski i saobraćajno je bolje povezano s ovim kotarom, pošto je od Šida udaljeno 34 kilometra, a od Županje 44,7 kilometra.

Ovo selo ima 1 343 stanovnika, koji su u velikoj većini Srbi. Okružni NO Slavonski Brod predlaže, da se zahtjev naroda sela Jamena uvaži.

Narod sela Bapska-Novak u kotaru Šid, autonomne Pokrajine Vojvodine, podneo je još prošle godine ovamo predstavku sa zahtjevom, da se njihovo selo izdvoji iz kotara Šid i uđe u sastav Narodne Republike Hrvatske. Ta je prestavka upućena bivšem Ministarstvu za Konstituantu FNRJ.

Sada Okružni NO Osijek predlaže, da se to selo pripoji Kotaru Vukovar NRH.

Ovo selo ima 1 772 stanovnika po narodnosti Hrvata. Udaljeno je od Šida 8,6 kilometara, a od Vukovara 30 kilometara.

Prilaže se karta pograničnog područja između NR Hrvatske i Autonomne Pokrajine Vojvodine s podacima o broju i nacionalnom sastavu stanovnika pojedinih pograničnih sela.

Osim navedenih nema drugih slučajeva, koji bi došli u obzir kod razgraničenja između NR Hrvatske i susjednih narodnih republika.

Uz. Načelnika:
Babić Mile¹⁰⁶

HDA, PV NRH, Odjel za izgradnju narodne vlasti, br. 10 650/1946.

¹⁰⁶ Koncept nije potpisan.

29 rujan-studeni 1946. Slavonski Brod

Okružni narodni odbor Slavonski Brod predlaže Predsjedništvu Vlade NR Hrvatske da se selo Jamena izdvoji iz kotara Županja i pripoji kotaru Šid (Vojvodina) prema zahtjevu pučanstva tog sela.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR SLAVONSKI BROD

pov. 555, Odjel I, Za sjednicu IO 7. XI. 1946.

Slavonski Brod, 20. XI. 1946.

Predmet: Jamena MNO pripojenje sreskom NO-u Šid Vojvodina

PREDSJEDNIŠTVU VLADE NRH¹⁰⁷

Odjelu za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti

Predlaže se zaključak masovnog sastanka žiteljstva sela Jamene održanog 1. studenog 1946. iz koga je vidljivo, da je želja naroda da se izdvoji iz kot[arskog] NO-a Županja NR Hrvatske i pripoji sreskom NO-u Šid Glav[nog] odbora Autonomne pokrajine Vojvodine.

Napominje se, da je selo Jamena uvijek prije bilo u sklopu sreza Šidskog, a geografske i saobraćajne prilike, a pomalo i nacionalne, jer je to mjesto naseljeno velikom većinom Srba, upravo imperativno diktiraju da se želji naroda izadje u susret.

Izvršni odbor ovog NO-a na svojoj sjednici održanoj dne 18. XI. 1946. raspravio je ovo pitanje i saglasio se da se molba povoljno preporuči.

Predsjednik
Tadijanović (v.r.)

Tajnik:
Salopek (v.r.)

---

¹⁰⁷ Dopis je zaprimljen 27. studenog 1946. godine pod brojem 13 531.

Prilog 1:

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA

KOTARSKI NO ŽUPANJA

Broj: Pov. 124/46, 9. IX. 1946.

Predmet: Mjesni NO Jamena, traženje priključenja Vojvodini

OKRUŽNOM NARODNOM ODBORU SLAVONSKI BROD

U jesen 1945. godine pripojeno je ovom Kotarskom NO-u mjesto Jamena koje je do tada pripadalo Sreskom NO-u Šid. Mjesni NO Jamena za vrijeme okupacije je veoma uništena od strane okupatora, stradalo je oko 80 % kuća za stanovanje. Prije rata Jamena je imala oko 2 500 stanovnika, dočim danas imade svega oko 1 500 stanovnika, a ostali su za vrijeme rata odvedeni u logore, odnosno stradali za vrijeme neprijateljskih ofanziva. Pučanstvo Mjesnog NO-a Jamena je oko 85 % srpsko. Mjesto Jamena je od uvijek spadalo pod kotar šidski, od Šida je udaljeno 36 km, a od Županje oko 50 km. Historijski su uvijek težili Srijemu i Vojvodini, a i familijarno su povezani sa Srijemom te se oni osjećaju kao Sremci, a ne kao Slavonci. Tokom Narodno oslobodilačkog rata bili su povezani sa jedinicama iz Vojvodine, koje su se prebacivale iz Srema za Bosnu i natrag kod Jamene.

Poslije priključenja Kot[arskom] NO-u Županja, pojavile su se kod tamošnjeg stanovništva tendencije i nastojanja, da se priključe ponovo sreskom NO-u Šid i Vojvodini. Više puta su u delegacijama odlazili u Sreski NO Šid, kao i Glavni odbor Vojvodine, gdje su tražili da se poradi na tome kako da se njih priključi Vojvodini. Preko Kot[arskog] NO Županja nisu tražili iz razloga što su gajili nepovjerenje, jer su mislili da mi ne bi ništa po tome poduzeli.¹⁰⁸

Glavni razlog traženja priključenju Vojvodini jest taj što misle da bi od Vojvodine dobili veću pomoć u obnovi i izgradnji, a također i nacionalni

---

¹⁰⁸ Ipak istovremeno sudjeluju u akciji kojom je traženo osnivanje kotara Drenovci, vidi dokument broj 35.

momenat igra veliku ulogu kod traženja pripojenja Vojvodini.

Dostavljamo prednje radi znanja.

Predsjednik:
uz. Stanković (v.r.)

Tajnik:
Šnajder (v.r.)

Prilog 2:

OKRUŽNI NARODNI ODBOR SLAVONSKI BROD

Izvršni odbor

Slavonski Brod, Pov br. 555/46, 18. rujna 1946.

Predmet: Jamena selo - pripojenje Glav[nom] Odb[oru] Vojvodine

KOTARSKOM NAR[ODNOM] ODBORU ŽUPANJA

Izvršni odbor na svojoj sjednici održanoj dana 17. rujna 1946. uzeo je u pretres prednji predlog i ustanovio da nije pravilan ovaj put, po kojem bi se selo Jamena imalo izdvojiti iz kotara Županja i pripojiti Gl[avnom] odboru Vojvodine, nego se upućujete da samo selo na svom masovnom sastanku donese sličan predlog.

S time u vezi imate uputiti MNO Jamena da sazove masovni sastanak i donese konkretni zaključak, zapisnik o tome priložiti svojoj molbi za pripojenje Vojvodini.

Po udovoljenju mogao bi se sastaviti povoljni predlog Predsjedništvu Vlade NRH - Odjelu za zakonodavstvo i izgradnju nar[odne] vlasti.

Predsjednik:
Tadijanović (v.r.)

Tajnik:
Salopek (v.r.)

Prilog 3:

KOTARSKI NO ŽUPANJA

Pov. Br. 124/46, 23. IX. 1946.

Predmet: Mjesni NO Jamena, pripojenje Sreskom NO-u Šid Vojvodina

OKRUŽNOM NARODNOM ODBORU SLAVONSKI BROD

Povratkom spisa u prilogu vam dostavljamo Zapisnik sastavljen na masovnom sastanku u Mjesnom NO-u Jameni dana 1. XI. 1946. po predmetu pripojenja Mjesnog NO-a Jamena Sreskom NO-u Šid odnosno Glavnom odboru Vojvodina, sa mišljenjem da bi trebalo tamošnjem pučanstvu izaći ususret te ih izdvojiti iz sastava Kot[arskog] NO-a Županja i pripojiti Sres[kom] NO-u Šid, tim više što u tom mjestu, kako se pokazalo na masovnom sastanku kojemu su od strane Kot[arskog] NO-a prisustvovali predsjednik Frola Djaković i pročelnik Poljoprivrednog ostsjeka Stevo Stanković, na kojemu se nije našao ni jedan čovjek koji bi bio za daljnje ostajanje u sastavu Kot[arskog] NO-a Županja, već su svi jednoglasno zahtijevali da se poradi na tome i da se ishodi odobrenje da se pomenuti Mjesni NO pripoji Sres[kom] NO-u Šid odnosno Vojvodini.

Predsjednik:
Djaković (v.r.)

Tajnik:
Šnajder (v.r.)

Prilog 4:

ZAPISNIK

sastavljen na masovnom sastanku održanom u Jameni dana 1. novembra 1946.

Prisutni: Od strane kotarskog N[arodnog] Odbora Županja predsjednik KNO drug Frola Đaković i član KNO drug Stevan Stanković. Od strane naroda sastanku je bilo prisutno oko 400 duša.

Drug Frola Đaković dobio je reč, i pozdravlja prisutne, te govori o političkoj situaciji pre rata t.j. od 1918. do 1941. g, zatim govori zavadbi Srba i Hrvata i vladi Maček-Cvetković, dalje govori o propasti bivše Jugoslavije i o osnivanju NDH.

Nadalje drug Frola Đaković stavlja prisutnom narodu pitanje, da li želi da ostane i nadalje pod Federativnom Jedinicom Hrvatskom ili želi da se ponovno povrate Vojvodini pod koju su i ranije potpadali, odnosno pod Srez Šidski.¹⁰⁹

Prisutni narod je jednoglasno izjavio da želi da se priključi Srezu Šidskom.

Nadalje drug Frola govori o pretstojećim izborima, t.j. za Hrvatski sabor i poziva glasače da na dan izbora izađu na glasanje u što većem broju odnosno po mogućnosti svi, ujedno je govorio narodu o kandidatima Kotara Županijskog koji su se kandidovali, s time je drug Frola završio svoje izlaganje i predao reč drugu Stevanu Stankoviću.

Drug Stevan Stanković govori o našima rukovodiocima, kao na primer o Kardelju koji je herojski branio interese Jugoslovenskog naroda na konferenciji u Parizu, dalje govori o provokatorima ovoga rata t.j. o Geringu, Ribentropu koji su kažnjeni smrću.

Posle toga prisutni se narod ponovno izjašnjava o priključenju Srezu Šidskom, s time je masovni sastanak završen.

Zapisnik se zaključuje i potpisuje:

Izaslanici KNO:
Đaković (v.r.)
Stanković (v.r.)

Pretsednika MNO:
Ristivojević (v.r.)
Verić (v.r.)

HDA, PV NRH, Odjel za izgradnju narodne vlasti, br. 13 531/1946.

¹⁰⁹ Zanimljivo je da se pripadnost Jamene šidskom kotaru izjednačuje sa pripadnošću Vojvodini što nije ista stvar, jer osim dva kratka razdoblja, 1848-1861. i 1931-1939. nikada Srijem nije bio u istoj upravnoj jedinici sa Bačkom i Banatom. Do 1918. dio je Srijemske županije Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, do 1929. je samostalna Srijemska oblast, a 1931. je prvi put podijeljen na istočni i zapadni dio i ta je granica (osim u razdoblju Banovine Hrvatske i NDH) ostala kao linija razgraničenja.

30 21. studeni 1946. Osijek

Okružni narodni odbor u Osijeku predlaže Odjelu za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti Predsjedništva Vlade NR Hrvatske da se mjesto Bapska Novak izdvoji iz kotara Šid i pripoji kotaru Vukovar, te daje izvješće o graničnoj liniji između Hrvatske i Vojvodine.

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
OKRUŽNI NARODNI ODBOR U OSIJEKU
Osijek, broj: 79 256-IO-1946., 21. XI. 1946.
Predmet: Razgraničenje između Narodnih Republika FNRJ

PRETSJEDNIŠTVU VLADE

Odjel za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti

Na tamošnji predmetni poziv od 23. IX. 1946. broj: 10 650-1946. ovaj Okružni narodni odbor nakon pribavljenih podataka i razmotrenja predmetnog pitanja podnosi slijedeće izvješće:

Teritorij ovog Okružnog NO-a graniči prema Narodnoj Republici Srbiji, odnosno autonomnoj pokrajini Vojvodini sa teritorijem svojih četiriju Kotarskih NO-a i to: Batina, Beli Manastir, Osijek i Vukovar. Sadašnje granice kotareva Batina, Beli Manastir i Osijek postavljene su prirodnom granicom t. j. rijekom Dunavom i u tom pogledu ne stavljaju se nikakove primjedbe ni prijedlozi.¹¹⁰ Ovipodručni Kotarski NO Vukovar graniči sa Autonomnom Pokrajinom Vojvodinom sadašnjom postojećom linijom, koja je na priloženoj karti¹¹¹ sa zelenom olovkom označena tako, da su granična mjesta u Hrvatskoj ova: Ilok, Šarengrad, Lovas, Tovarnik, a granična mjesta Autonomne Pokrajine Vojvodine ova: Neštin, Molovin, Bapska-Novak, Šid. U prilogu priloženi

---

¹¹⁰ Izvršni odbor AP Vojvodine pokrenuo je postupak za promjenu granice duž toka Dunava, o tome u dokumentu broj 41.

¹¹¹ Uz dopis se ne nalazi navedena karta.

su podaci o nacionalnoj pripadnosti stanovnika ovih mjesta, tek se za mjesto Neštin navodi, da isto ima oko 1 500 stanovnika, od toga 75 % Srba, a ostatak Mađari i Slovaci.

Poznato je naslovu, da je iločki kotar svojim područjem razdijeljen na tri Kotarska NO-a tako, da su od iločkog kotarskog područja pripali vukovarskom kotaru sam Ilok, zatim Šarengrad, Mohovo i dva naselja Skandala i Radoš, mjesta Neštin i Susek pripala su kotaru Sremska Mitrovica, a sva ostala mjesta bivšeg iločkog kotara pripala su Kotarskom NO-u Šid. Doduše pomenuta mjesta Šarengrad, Ilok, Skandala i Radoš prilično su udaljena od Vukovara, no činjenica, da će ubrzo biti izgrađen onaj dio puta od Šarengrada do Mohova, koji do sada nije postojao, u mnogome će srediti odnosno olakšati saobraćaj između Vukovara i Iloka, pa će pomenuta mjesta biti na bolji i lakši način povezana sa Vukovarom. Sadašnje granična mjesta Neštin i Susek, koja su bila prije u sklopu iločkog kotara, a sada pripadaju kotaru Sremska Mitrovica najviše su pogođena današnjom postojećom graničnom linijom, jer ona ekonomski gravitiraju Iloku i Ilok im je oduvijek bio njihov administrativni centar. Oni su sada sa svojim Kotarskim NO-om Sremska Mitrovica vezani preko Fruške gore, gdje su putevi naročito u jesen i zimu vrlo loši. Međutim nacionalni sastav u Neštinu je takav, da ima 75 % Srba, a u Suseku od oko 2000 stanovnika ima opet preko 80 % Srba. Još je vrijedno spomenuti, da neka mjesta kao Vizić, Đipša, Ljuba i Molovin također gravitiraju Iloku, ali su uklopljena u područje kotara Šid. No u tim mjestima i to u Viziću, Molovinu po nacionalnom sastavu većina je Srba, a u Ljubi relativna većina jesu Slovaci. Što se tiče graničnog mjesta Bapska Novak, koje po sadašnjoj graničnoj liniji pripada području kotara Šid napose se navodi, da to mjesto od ukupnog broja stanovnika 1 772 po nacionalnoj pripadnosti Hrvata ima 1 511, Slovaka 216, a Srba 15.

Sve u svemu nakon gore izloženog, a uzevši u obzir sve mjerodavne momente i objektivne činjenice predlažemo, da postojeća granična linija kako je na priloženoj karti zelenom olovkom označena i nadalje ostane, tek da se krivulja te linije ispravi na ravnu liniju onamo, da se mjesto Bapska Novak sada iz područja kotara Šid pripoji kotarskom području Vukovar.

Tajnik:
P. Romanić (v.r.)

Pretsjednik:
J. Mesić (v.r.)

Prilog 1: Nacionalni sastav i veličina mjesta u kotaru VUKOVAR¹¹²

Red. br.	Ime sela ili zaseoka	Ukupan broj	Srba	Hrvata	Slovenaca	Rusina
1.	MNO Ilok	4406	650	2548	20	10
2.	Skandala	412	11	143	-	-
3.	Radoš	525	17	34	-	-
4.	Šarengrad	1311	155	1131	4	4
5.	Tovarnk	1810	576	1206	-	4
6.	Lovas	1400	8	1366	-	3

Red. br.	Ime sela ili zaseoka	Mađ	Njem	Musl	Čeha	Slovaka	Poljaka
1.	MNO Ilok	226	-	2	3	937	7
2.	Skandala	31	5	-	-	222	-
3.	Radoš	16	-	-	-	458	-
4.	Šarengrad	5	12	-	-	-	-
5.	Tovarnk	24	-	-	-	-	-
6.	Lovas	4	19	-	-	-	-

Tajnik MNO
Vukovar: Z. Anić (v.r.)

¹¹² Tablica se odnosi na nacionalni sastav dijela stanovništva kotara Vukovar, iz pograničnih mjesta na liniji razgraničenja sa AP Vojvodinom, te uz nacionalnu strukturu daje i socijalni sastav stanovništva prema kojem je uočljiv najveći udio ratarskog stanovništva, uz veći postotak radnika, trgovaca i obrtnika u Iloku i Tovarniku kao razvijenijim mjestima.

Prilog 2: Nacionalni sastav i veličina mjesta u kotaru ŠID

Red. br.	Naziv mjesta	Ukupan broj	Srba	Hrvata	Rusina	Slovaka	Mađara
1.	Adaševci	2781	2 662	114	-	-	-
2.	Bačinci	1915	1 084	23	779	7	-
3.	Bapska Novak	1772	15	1511	-	216	-
4.	Batrovci	575	368	166	35	-	5
5.	Berkasovo	1223	567	66	574	-	15
6.	Ilinci	1393	1 389	3	-	-	-
7.	Ljuba	846	103	314	-	425	-
8.	Mala Vasica	2056	1 448	416	32	141	5
9.	Molovin	505	478	19	2	-	6
10.	Morović	1331	722	584	-	5	-
11.	Privina Glava	789	427	20	286	8	48
12.	Sot	1224	17	540	29	60	489
13.	Šid	6765	3 619	1 057	967	911	31
14.	Vizić	444	435	6	-	-	1
Ukupno		23619	13334	4839	2704	1773	600

Tajnik MNO Vukovar:
Z. Anić (v.r.)

Prilog 3: Referat

I. Okružni NO Slavonski Brod predlaže zaključak masovnog sastanka sela Jamena od 1. XI. 1946., da se ovo selo izdvoji iz kotara Županja i pripoji kotaru Šid u Autonomnoj pokrajini Vojvodini s prijedlogom, da se zahtjevu udovolji, jer je ovo selo i ranije bilo u sastavu kotara Šid, a geografske i saobraćajne prilike, kao i nacionalni momenat upućuju na to da se ovo selo pripoji Autonomnoj pokrajini Vojvodini, s kojom neposredno graniči.

Jamena ima 1 343 stanovnika, koji su u velikoj većini Srbi. Od Županje je udaljena 44,7 km, a od Šida 34 km.

II. Okružni NO Osijek predlaže, da se selo Bapska-Novak izdvoji iz kotara Šid, pa prema tome i iz područja Autonomne pokrajine Vojvodine i pripoji kotaru Vukovar. Ovo je selo već ranije izrazilo želju, da uđe u sklop NRH, s kojom neposredno graniči.

Bapska-Novak ima 1 772 stanovnika, u velikoj većini Hrvati. Od Vukovara je udaljena 30 km, a od Šida 8,6 km.

HDA, PV NRH, Odjel za izgradnju narodne vlasti, br. 13 527/1946.

31 31. listopada 1946. Beograd

Elaborat "Razgraničenje između narodnih republika".

RAZGRANIČENJE IZMEĐU NARODNIH REPUBLIKA (sporna područja)

Prema dosada prikupljenim podacima po pitanju razgraničenja između Narodnih Republika ima više spornih pitanja, koja često dovode do međusobnih trvenja građana jedne sa građanima druge republike.

I. Između Narodne Republike Hrvatske i Autonomne pokrajine Vojvodine kao sporna pitanja pojavljuju se:

1) Pretsedništvo Narodne Skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine preko Pretsedništva Vlade NR Srbije dostavilo je Pretsedništvu Ustavotvorne skupštine FNRJ zapisnik meštana sela Bapska Novak, koje pripada Autonomnoj pokrajini Vojvodini, u kome mole da se ovo mesto priključi NR Hrvatskoj. Mišljenje je i Pretsedništva Vlade NR Srbije i Pretsedništva Skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine, da treba izaći u susret želji meštana Bapska Novak, pošto su stanovnici ovog sela većinom Hrvati a neposredno se graniče sa mestom Šarengradom, Mohovom i Lovasom, koja pripadaju NR Hrvatskoj.

Istodobno Pretsedništvo Narodne skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine moli da se izade u susret želji meštana mesta Jamena - NR Hrvatska, pošto većina stanovništva su Srbi koji žele da se priključe srezu Šidskom - Autonomna pokrajina Vojvodina.

2) Pod okružni Narodni odbor Srem tj. na njegovom sektoru nalaze se bosudske šume. Kontrolu nad tim šumama ima Direkcija šuma sa sedištem u Vinkovcima - NR Hrvatska. Ma da se bosudske šume nalaze na teritoriji Autonomne pokrajine Vojvodine, građani Vojvodine ne mogu koristiti bosudske šume bez odobrenja Direkcije šuma sa sedištem u Vinkovcima - NR Hrvatska.

3) Meštani sela Petrovci - kotar Vukovar (NR Hrvatska), da bi došli do središta svog kotara u Borovu, moraju prolaziti kroz grad Vukovar, gde je centar Vukovarskog sreza (Aut[onomna] pokr[ajina] Vojvodina). Da bi ovo bilo jasnije potrebno je napomenuti da je bivši srez Vukovar danas podeljen na dva sreza i to na Sreski NO Vukovar (Aut[onomna] pokr[ajina] Vojvodina) i na Kotarski NO Vukovar sa sedištem u Borovu (NR Hrvatska).¹¹³

Iz gornjeg proizlazi da su sporna pitanja razgraničenja između NR Hrvatske i Aut[onomne] pokr[ajine] Vojvodine u srezovima Šid, Vukovar - srez i Vukovar - kotar.

II. Između NR Hrvatske i NR Slovenije sporna područja su:

1) Bivša opština Štrigova, koja ima 8 Mesnih NO od kojih neki ekonomski gravitiraju Čakovcu (NR Hrvatska) a neki prema Ljutomeru (NR Slovenija). Seljaci sela Željezne Gore uputili su depešu drugu Maršalu, kojom traže priključenje ovog mesta NR Sloveniji. (Ovo je jedno od mesta sporne opštine Štrigova.) Posledice toga su trvenja između građana - pripadnika jedne i pripadnika druge nacionalnosti. Ovo koristi reakcija za raspirivanje šovinstičke mržnje između Hrvata i Slovenaca. Tako kampanju za prisajedinjenje sela Željezne Gore Narodnoj Republici Sloveniji vode bivši Korošćevi ljudi. Ovom kampanjom reakcija stiče popularnost u narodu, dok predstavnici

---

¹¹³ Okružni narodni odbor Srijem sastoji se od kotareva: Zemun, Stara Pazova, Sremski Karlovci, Ruma, Irijg, Sremska Mitrovica i Šid, kako se navodi u članu 1. Zakona o ustanovljenju i ustrojstvu AP Vojvodine, SGS br. 28/1945.

narodnih vlasti umesto da rade u duhu bratstva i jedinstva priključuju se joj kampanji, zbog čega je zapostavljen rad na obnovi i izgradnji.

2) Rešenje spora u predelu kotara Črnomelj i Karlovac, u kome je već postignut sporazum između predstavnika NR Slovenije i NR Hrvatske, dobiti će svoju potvrdu Zakonom o razgraničenju između NR Slovenije i NR Hrvatske donetim od Narodne Skupštine FNRJ.

III. Između NR Hrvatske i NR Bosne i Hercegovine:

1) Katastarske opštine Boljevac, Zavalje i Skočaj pripadaju Sreskom Narodnom Odboru Bihać. Prema predlogu Vlade NR Bosne i Hercegovine ovde bi trebalo granicu pomeriti na račun Hrvatske odnosno opštine Petrovo Selo, tako da granica ide od kote 1 303 Beli Vrh, kotama 1 142, 1 082 do puta Boljevac - Ličko Petrovo Selo tj. do sada utvrđene granice. Na ovom području također je sporno pitanje šumarije Zavalj.

2) Isto tako po mišljenju Vlade NR Bosne i Hercegovine katastarska opština Meljinovac, koja pripada NO Donji Lapac - NR Hrvatska, treba da pripadne Sreskom NO Bihać - NR Bosna i Hercegovina. Granica bi išla od kote 1 567 Žestikovac, kotama 1 622, 1 610, 1 612 na kotu 1 514 Debeli Vrh pa dalje kotama 1 244, 1 498, 972, 671, gdje bi izlazila na dosadanju granicu. Ovo iz razloga, što bi ovakva granica bila prirodna, jer bi išla vencem planine Plješivice te bi deo ove planine koji pada prema Uni pripao NR Bosni i Hercegovini; i sela koja su ekonomski vezana za SNO Bihać (od koga su udaljena oko 1 sat) pripala bi istoj Narodnoj Republici a ne kao dosada Sreskom Narodnom Odboru u Lapcu - NR Hrvatska - od koga su udaljeni oko 9 sati.

3) Selo Begluci, koje pripada srezu Donji Lapac, po mišljenju Predsedništva Vlade NR Bosne i Hercegovine trebalo bi da pripadne opštini Drvar, kojoj je pripadalo i za vreme bivše Jugoslavije.

4) Kalurma i Dugo Polje sa zaseokom Podjinske Torine, koja su sada u sastavu sreza Donji Lapac - NR Hrvatska - i ekonomski i geografski gravitiraju prema Drvaru sa kojim ih veže i željeznička pruga, po mišljenju Vlade Bosne i Hercegovine trebalo bi da pripadnu srezu Drvar - NR Bosne i Hercegovine.

5) I zaseoke Drenovac, Ševina Poljana, Gornji Tiškovac, koji leže na teritoriji Like, a geografski, komunikaciono i privredno su vezani za srez Bosansko Grahovo, treba po mišljenju Vlade NR Bosne i Hercegovine priključiti Sreskom Narodnom Odboru Grahovo, kome su sem Vagnja pripadali i za vreme narodnooslobodilačke borbe.

6) Sela Vinica i Donja Prisika, sada u sastavu SNO Duvno - NR Bosna i Hercegovina koja ekonomski i komunikaciono gravitiraju NR Hrvatskoj, trebalo bi po mišljenju Vlade NR Bosne i Hercegovine pripojiti NR Hrvatskoj.

IV. Predsedništvo Vlade NR Bosne i Hercegovine predlaže izmenu granice prema NR Crnoj Gori, i to:

1) Selo Krivi Rog i Poljane, koja pripadaju SNO Šavnik - NR Crna Gora, od koga su udaljena, prema tvrđenju Vlade NR Bosne i Hercegovine, 8 sati, treba da pripadnu Sreskom Narodnom Odboru Gacko - NR Bosna i Hercegovina, od koga su udaljena 2 sata, a i ekonomski i komunikaciono gravitiraju Gacku.

2) Selo Kruševo, koje pripada MNO Mratinje, srez Savnik, NR Crna Gora, čini po tvrđenju Vlade NR Bosne i Hercegovine jednu ekonomsku i geografsku celinu sa Ćurovim, srez Fočanski, NR Bosna i Hercegovina, zbog čega bi selo Kruševo po mišljenju Vlade NR Bosne i Hercegovine trebalo pripojiti srezu Fočanskom, što je i želja tamošnjeg stanovništva.

V. Vlada NR Bosne i Hercegovine navodi kao sporno područje između NR Srbije i NR Bosne i Hercegovine donji tok reke Drine, gde usled menjanja korita Drine, Drinske Ade dolaze čas na levu čas na desnu obalu reke. Pošto je ovde sporno pitanje ne naselja već imovinski odnosi, to bi po mišljenju Vlade NR Bosne i Hercegovine trebalo formirati jednu komisiju od predstavnika NR Bosne i Hercegovine i NR Srbije, koja bi utvrdila granicu NR Bosne i Hercegovine i NR Srbije na tom području.

VI. Između NR Crne Gore i NR Srbije sporna područja su:

1) Vlada NR Crne Gore predlaže da se iz sastava NR Srbije - sreza Pribojskog izdvoje dvije bivše opštine: Bučjevska sa selima Kaluderovići, Buče i Krnjača i Sočinska sa selima Ratošići, Zabrđe i Kukurovići, i pripoje srezu Pljevaljskom - NR Crna Gora. Ovaj predlog NR Crna Gora zasniva na

sledećem: što su pomenuta sela udaljena od Pljevalja 2-3 sata dok su od Priboja udaljena 7-8 sati; što je stanovništvo ekonomski i saobraćajno povezano sa srezom Pljevaljskim; što građani pomenutih sela imaju zajedničke pašnjake sa susednim selima iz sreza Pljevaljskog; što je želja 80 % građana tih sela da se pripoje srezu Pljevaljskom; i što su i za vreme bivše Jugoslavije pripadali srezu Pljevaljskom.

2) Iz istih razloga Vlada NR Crne Gore predlaže, da se selo Kamena Gora, srez Prijepoljski, NR Srbija, pripoji srezu Pljevaljskom, NR Crna Gora.

3) Kao sporno područje pojavljuje se šuma "Vaganica", srez Andrijevički, NR Crna Gora, koju koristi selo Velika iz tog sreza. Po tvrđenju meštana sela Adjovica, srez Pečki, NR Srbija, ova šuma treba da pripadne njima, pošto im je nepravедno oduzeta za vreme bivše Jugoslavije presudom Velikog suda u Podgorici 1931. godine.

VII. Kao sporna pitanja između NR Srbije i NR Makedonije pojavljuju se:

1) Mesni Narodni Odbor General Janković sa 11 sela (General Janković, Sečište, Pali Vodenica, Režanci, Goranci, Pustenik, Krvenik, Divce, Strmnjak, Gurgev Dol i Mekavci), koji sada pripadaju srezu Kačaničkom - NR Srbija (Kosmet), trebalo bi po mišljenju Vlade NR Makedonije da pripadnu srezu Gorče Petrov - NR Makedonija iz razloga, što su ekonomski povezani sa Skopljem, geografski gravitiraju prema NR Makedoniji, od Skoplja su udaljeni oko 20 km a od Prištine 70 km, i što je i želja stanovništva ovih sela da pripadnu NR Makedoniji.

2) Manastir Prohor Pčinski. Po tvrđenju Vlade NR Makedonije veći deo zemljišta ovog manastira nalazi se na teritoriji NR Makedonije, a manji dio zemljišta sa manastirom na teritoriju NR Srbije, te bi iz opšte poznatih istorijskih razloga trebalo manastir pripojiti NR Makedoniji.

3) Sela German i Nerav. Po tvrđenju Vlade NR Makedonije, posle razgraničenja, pitanje pripadnosti ovih sela ostalo je otvoreno, ma da su privremeno pripala srezu Krivopalanačkom.

Vlada NR Makedonije je mišljenja da bi selo Nerav i polovinu sela German (Mahala Krše, Krivi Rid i Šipak) trebalo pripojiti NR Srbiji, a drugu polovinu sela German (Modra Glava, Sredna Mala i Orašačka Mala) Krivoj Palanci - NR Makedonija, iz sledećih razloga: a) selo Nerav i polovina sela German su

geografskim vezani sa Trgovištem, b) dok ih od Krive Palanke odvaja planinski masiv neprohodan za vreme zime; od Trgovišta su udaljena 2-3 sata, a od Krive Palanke 6-8 sati; c) ekonomski su povezani sa Trgovištem; želja je stanovništva da se pripoje Trgovištu.

4) Državna šuma zvana "Kopiljača", od koje se prema izveštaju Ministarstva šuma NR Srbije 2 138 ha nalazi na teritoriji sreza Žegligovskog (Kumanovo), a 1 245 ha na teritoriju sreza Gnjilanskog. Činjenica, što se ova šuma nalazi i na teritoriji NR Srbije i na teritoriji NR Makedonije, izazvala je sukob po ovom pitanju između jednog i drugog sreza, jer Gnjilanski srez spori srezu Žegligovskom - NR Makedonija, pravo na korišćenje ove šume.

Beograd, 31. oktobra 1946.

Arhiv Memorijalnog centra "Josip Broz Tito", Beograd, V-5-b/66.

32 27. prosinac 1946. Zagreb

Elaborat "Prijedlog za novu teritorijalnu podjelu Federalne Hrvatske".

PRIJEDLOG ZA NOVU TERITORIJALNU PODJELU FEDERALNE HRVATSKE

Federalna Hrvatska podjeljena je sada na 16 okruga :

1. Banijski, 2. Bjelovarski, 3. Brodski, 4. Daruvarski, 5. Gorski kotar, 6. Hrvatsko Primorje, 7. Karlovački, 8. Lički, 9. Osječki, 10. Varaždinski, 11. Zagrebački, 12. Biokovo-Neretvanski, 13. Dubrovački, 14. Splitski, 15. Šibenski, 16. Zadarski, sa ukupno 113 kotara.

Gradovi Zagreb, Split i Osijek, zasebna su jedinica narodne vlasti i izvan područja okruga, a gradovi Bjelovar, Čakovec, Daruvar, Dubrovnik, Đakovo, Nova Gradiška, Petrinja, Sisak, Slavonski Brod, Slavonska Požega, Sušak, Šibenik, Varaždin, Vinkovci, Virovitica, Vukovar i Zadar, zasebne su jedinice narodne vlasti u području okruga.

Za pravilno funkcioniranje našeg državnog aparata, kao i za pravilan rad narodnih odbora, ne bi sadašnja administrativna podjela odgovarala svojoj svrsi, te bi trebalo u tom pravcu izvršiti izvjesne promjene. (...)¹¹⁴

Što se tiče promjena kotareva unutar granica okruga predlažu se slijedeće izmjene:

1. U Osječkom okrugu treba formirati novi kotar sa sjedištem u Tovarniku. Ovaj bi kotar obuhvaćao dijelove Šidskog i Iločkog kotara koji su pripali Federalnoj Hrvatskoj,¹¹⁵ te periferne dijelove Vinkovačkog i Vukovarskog kotara kome bi imali pripasti, dok je inače Tovarnik dobar privredni centar za sva mjesta koja bi obuhvatio.

Samo mjesto Ilok, kao bivše sjedište kotara sa oko 6 000 stanovnika s jakom privredom i razvijenim obrtom i trgovinom trebalo bi proglasiti gradom u rangu kotara.

S ovim je prijedlogom saglasan i Okružni narodni odbor u Osijeku i narod, koji je zahtjev, da se Ilok proglasi gradom više puta opetovao.

U broskom okrugu trebalo bi ukinuti kotare Andrijevački i Pleternički, jer ih narod neće, a osim toga su opsegom i brojem stanovnika preslabi, dok sjedišta tih kotareva ne predstavljaju nikakve centre. Pleternički kotar imao je prvotno sjedište u Pleternici, a poslije je sjedište premješteno u Čaglin. Naravno da je uslijed toga Pleternica i njena okolina izgubila svaki interes za postojanje toga kotara. Svade oko ustanovljenja opsega i sjedišta kotara urodile su time, da se ogromna većina naroda izjasnila protiv osnivanja tog kotara.

U Andrijevačkom kotaru se je veliki dio izjasnio, da pripadne đakovačkom kotaru, kamo je i prije pripadao, dok drugi dio želi da sjedište kotara bude u Velikoj Kopanici.

¹¹⁴ Ispušten je dio teksta koji govori o nedostacima podjele Dalmacije i Gorskog Kotara, te daje prijedlog nove administrativne podjele za to područje.

¹¹⁵ Misli se na mjesta Ilok, Šaregrad, Mohovo, Opatovac, Lovas, Tovarnik, Podgrade, Apševci, Lipovac, Strošinci i Jamena.

U istom okrugu predlaže se formiranje novog kotara sa sjedištem u Drenovcima. Ovaj bi se kotar sastojao iz južnog dijela županijskog kotara, te mjesta Jamene i Strošinci iz Šidskog kotara koji su pripali Federalnoj Hrvatskoj. Kako je prosječna udaljenost svih ovih mjesta od sadašnjeg sjedišta Županije oko 30 km, a od novog sjedišta u Drenovcima oko 10 km, potreba je za formiranje ovog kotara očevidna. Ovaj je kraj bogat a tamošnja je želja naroda toga kraja da se ovaj kotar osnuje.¹¹⁶

Sve prijedloge pod ovom tačkom usvojio je okružni narodni odbor u Slavenskom Brodu.¹¹⁷ (...) ¹¹⁸

VIII. OSJEČKI OKRUG koji obuhvaća kotareve:

	broj MNO-a	mjesta	broj GNO-a
1. Batinski	12	14	
2. Dardski	20	26	
3. Donjo-miholjački	23	29	
4. Našički	25	52	
5. Orahovečki	40	47	
6. Osječki	20	28	
7. Tovarnički	16	16	
8. Valpovački	15	33	
9. Vukovarski	24	37	
Grad Osijek			1
Grad Ilok			1
Grad Vukovar			1
UKUPNO	197	274	3

¹¹⁶ Navedeni prijedlog o osnivanju kotara Drenovci nije usvojen te su navedena mjesta ostala u okviru kotara Županja, više o cijelom postupku vidi dokument broj 35.

¹¹⁷ Okružni narodni odbor Slavenski Brod je 12. siječnja 1946. na svom 5. zasjedanju donio odluku o Jameni; vidi dokument broj 34.

¹¹⁸ Ispušten je dio teksta koji govori o predloženim promjenama u Bjelovarskom i Zagrebačkom okrugu, te tablica sa prijedlogom teritorijalne podjele za Banijski, Bjelovarski, Brodski, Daruvarski, Karlovački, Hrvatsko-Primorski i Lički okrug.

(...)¹¹⁹

Pri formiranju područja kotareva vodilo se je po mogućnosti računa o načelima, da područje svakog kotara sačinjava geografski povezanu cjelinu, da je način života naroda s obzirom na ekonomsku proizvodnju podjednak, te da područje kotara u privrednom, kulturnom i socijalnom pogledu predstavlja jedinstvo interesa naroda cijeloga kotara. Za sjedište kotara bilo je u vidu načelo, da je ono povezano saobraćajnim sredstvima sa svim mjestima, te da je takav privredni centar, kome gravitiraju sva mjesta njegova područja, tako da narod može pored poslova kod narodne vlasti obaviti i svoje privatne poslove, nabavljati i podmirivati svoje kućne i gospodarske potrebe, a koje ne može kod kuće podmiriti.¹²⁰

AISP, CK SKH, inv.br. 2 139 a.

33 1946. Zagreb

Materijal CK KP Hrvatske sa podacima o razgraničenju u spornim područjima sa NR Slovenijom, NR Bosnom i Hercegovinom i NR Srbijom.

RAZGRANIČENJE NR HRVATSKE SA SUSJEDNIM NARODNIM REPUBLIKAMA

I. Razgraničenje između NR Hrvatske i NR Slovenije

a) U Istri:

U pitanje dolaze mjesta Topolovac, Gradina, Pregara i Črnica, koja se prema privremeno utvrđenoj granici nalaze na području NR Slovenije

---

¹¹⁹ Ispušten je tekst o teritorijalnoj podjeli Varaždinskog i Zagrebačkog okruga.

¹²⁰ Tekst nije potpisan.

(Pokrajinskog NO-a Ajdovščina), da se s obzirom na jezik i hrvatsku nacionalnost izdvoje iz NR Slovenije i pripoje NR Hrvatskoj.

Prema popisu stanovništva od 1945, koje je izvršila Slovenska uprava, broji:

	Hrvata	Slovenaca	Srba	Talijana
Topolovac	293	313	1	8
Gradina s Pregarom	67	463	-	-
Črnica	27	261	-	4

b) Na međi između Slovenije i Okruga i kotara Karlovac, gdje rijeka Kupa kao prirodna granica dijeli područja obih republika:

Pogranična sela Marindol, Milić selo i Paunović selo, koja sačinjavaju jednu katastarsku općinu, bila su prije okupacije od strane Talijana za vrijeme rata, u sastavu kotara Karlovac. Za vrijeme rata Italija je uzela ta mjesta zajedno sa Slovenijom u svoje okupaciono područje. Nakon oslobođenja zatekla su se ta mjesta u sastavu NR Slovenije, pa je to stanje ostalo do danas.

Narod tih sela obraćao se je više puta preko Okružnog NO-a Karlovac sa zahtjevom, da se izdvoje iz NR Slovenije i pripoje NR Hrvatskoj.

Marindol ima 174, Milić selo 102, a Paunović selo 55 stanovnika. Svi su po narodnosti Srbi.

II. Razgraničenje između NR Hrvatske i NR Bosne i Hercegovine

S obzirom na zahtjev NR Bosne i Hercegovine, da joj se dade kompleks šuma s granicom, koja bi išla grebenom Plješivice, dolaze u pitanje za razgraničenje sela bivše općine Zavalje i to: Zavalje, Baljevac Veliki i Mali, Vučjak, Međuvražje, Skočaj Mali i Veliki, Malinovac sa zaseocima Drenovača, Stanovi i Divina Dolina.

Ta su mjesta do godine 1929. bila u sastavu kotara Titova Korenica u Lici, a tada su bila pripojena Bihaću. Nakon oslobođenja ušla su sva ta sela osim sela Melinovac sa zaseocima u sastav NR Bosne i Hercegovine, a Melinovac je ušao u sastav kotara Donji Lapac NR Hrvatske.

Narod onih sela, koja su ušla u sastav NR Bosne i Hercegovine pokretao je u početku nakon oslobođenja pitanje vraćanja u sastav kotara Korenica NR Hrvatske, premda su geografski povezana s Bihaćem, od koga su udaljena svega 5 do 12 kilometara, a od Titove Korenice od 37 do 45 kilometara, a i ekonomski gravitiraju Bihaću, jer im je tamo tržište.

Sva ta sela broje ukupno oko 2 600 stanovnika, od kojih su u većini Hrvati, a ima nešto i Srba.

III. Razgraničenje NR Hrvatske i NR Srbije

a) Selo Jamena, koje je do oslobođenja bilo u sastavu kotara Šid autonomne pokrajine Vojvodine, a nakon oslobođenja ušlo u sastav kotara Županja NR Hrvatske, traži da se izdvoji iz sastava NR Hrvatske i pripoji kotaru Šid u Autonomnoj pokrajini Vojvodini, jer je bliže Šidu nego sadanjem sjedištu kotara Županji, a povezano je sa Šidom boljim saobraćajnim vezama.

Jamena ima 1 343 stanovnika, koji su u velikoj većini Srbi. Od Županje je udaljena 48, a od Šida 34 kilometra. Za vrijeme rata je devastirana, pa se nada, da će se u sklopu Vojvodine prije moći obnoviti.

b) Selo Bapska Novak u kotaru Šid Autonomne pokrajine Vojvodine izrazilo je želju, da se izdvoji iz sastava Vojvodine i pripoji NR Hrvatskoj.

To selo ima 1 772 stanovnika, koji su u većini Hrvati. U slučaju pripajanja NR Hrvatskoj ušlo bi u sastav kotara Vukovar, od koga je udaljeno 30 kilometara, a od sadanjeg sjedišta u Šidu udaljeno je 8,6 kilometara.

AISP, Politbiro CK SKH 1947, inv. br. 2 139 c.

34 21. siječanj 1947. Slavonski Brod

Okružni narodni odbor Slavonski Brod prosljeđuje Predsjedništvu Vlade NR Hrvatske molbu mjesta Jamena za pripajanje šidskom kotaru.

Predmet: Jamena MNO traži pripojenje Vojvodini

PREDSJEDNIŠTVU VLADE NRH

Okružni narodni odbor Slavonski Brod na svome V. redovnom zasjedanju dana 12. januara, a na prednju podnešenu molbu sela Jamena donio je pod tačkom 10 d zaključak da se "molba sela Jamena povoljno preporučiti Prezidijumu NRH".

Stoga dostavljamo prednju molbu na nadležno rješenje sa preporukom, u koliko to postoji mogućnost.¹²¹

Pretsjednik:
Tadijanović Mišo (v.r.)

Tajnik:
Salopek Josip (v.r.)

Prilog 1:

MNO JAMENA
Broj 2078, 5. XII. 1946.

NARODNOM SABORU NR HRVATSKE

Prema održanom masovnom sastanku naroda našega sela Jamene, koji je na istom jednoglasno zaključio, da se naslovu podnese iz dole navedenih razloga.

MOLBA

Potpisani odbor prema istoj želji naroda istu molbu naslovu podnosi, a kojom se moli sledeće:

---

¹²¹ U ukazu o raspisivanju opštih izbora za mesne, reonske i narodne odbore naselja na dan 26. oktobra 1947. navodi se u grupi odredbi za Autonomnu pokrajinu Vojvodinu pod tačkom 2: "Na području administrativnog sreza šidskog za mesne narodne odbore: Šid, Gibarac, Adaševci, Morović, Jamena, Batrovci, Ilinci i Vašica", (SGS broj 42/1947).

1) Naše selo Jamena, potpalo je još prošle godine pod FJ Hrvatsku odnosno pod srez Županju, iako je on od uvek potpadao pod Srez Šidski. Kako je našem selu odnosno narodu bilo mnogo pogodnije i lakše, dok smo potpadali pod Srez Šidski, stoga podnosimo ovu molbu kojom molimo, da se naše selo povрати Srezu Šidskom a to iz ovih razloga. Prvo zato, što nam je Srez Šid bliži od Županje za 15 km. a drugo zato, što je naš narod sav rodbinski povezan za sela Šidskog sreza.

2) Pošto je naše selo tokom rata svo po faš[istima] popaljeno i opljačkano baš zbog toga što je celo bilo odano još od početka rata za NOP, obnova istoga od oslobođenja do danas je vrlo slaba usled toga, što FJ Hrvatska nema dovoljno finan[cijskih] mogućnosti za veću izgradnju stoga molimo, da se ponovno pripojimo Srezu Šidskom odnosno Pokrajini i zbog toga, pošto smo se danas uverili, da Vojvodina imade više finansijskih mogućnosti za izgradnju popaljenih sela, jer je do danas naša komšijska sela na primjer Morović, Srem[sku] Raču, Bosut i mnoga druga obnovila preko polovine popaljenih kuća.

Molimo, da se ova molba ne shvati da tražimo prelaz za Srez Šidski možda iz kakovih drugih razloga samo iz navedenih, pošto je našem selu nužno potrebna veća obnova popaljenih kuća, jer imade našega naroda još i danas koji stanuju po štalama i šupama.¹²²

Sekretar:
Verić Đorđe (v.r.)

Pretsednik:
Timarac Mito (v.r.)

Prilog 2:

KOTARSKI NO ŽUPANJA
Županja, broj 15 931, 20. XII. 1946.

OKRUŽNOM NARODNOM ODBORU SLAVONSKI BROD

¹²² Slijede potpisi sedam članova NO Jamena.

Prednja zapisnička molba sela Jamene dostavlja se naslovu sa mišljenjem cijelog izvršnog odbora da se molbi udovolji iz razloga, jer po nacionalnom i rodbinskom pogledu ovo bi trebalo učiniti, pošto je selo čisto srpsko i vezano uz Vojvodinu sa svojim rodbinskim vezama, a tako isto i nacionalnim srpskim, jer u Vojvodini većinom živi srpski živalj, a i usljed toga što je selo Jamena uvijek potpadala pod srez Šidski.

Pretsednik:
Salopek (v.r.)

Tajnik:
Šnajder (v.r.)

HDA, PV NRH, Odjel za izgradnju narodne vlasti, br. 1 269/1947.

35 25. kolovoz 1946. *Drenovci*

Molba MNO i MNOF Drenovci za osnivanje kotara sa sjedištem u Drenovcima.

MJESNI ODBOR NARODNE FRONTE DRENOVCI

Drenovci, broj: 1, 12. I. 47.¹²³

PREDSJEDNIŠTVU VLADE

Mjesni odbori svih antifašističkih organizacija na svom plenarnom sastanku, a po prethodno održanim sastancima sa svojim članovima, donijeli su slijedeću rezoluciju:

Narod sa selima istočnog dijela kotara Županja čini jednu geografski zaokruženu cjelinu-skupinu sa središtem u Drenovcima. Broj pučanstva iznosi

¹²³ Datum na kraju dopisa je 25. kolovoz 1946. kada je vjerojatno održan sastanak na kojem je dopis sastavljen, međutim na početku spisa uz pečat je datum 12. siječanj 1947. kada je vjerojatno dopis poslan PV NRH. Razlika od nekoliko mjeseci je vjerojatno nastala dok su sakupljani potpisi uz pečate svih tajnika i predsjednika MNO i MONF.

gotovo 20 000, a nastanjeno je u deset sela. Prosječna udaljenost ovih sela od sadašnjeg sjedišta kotara (Županje) je 34 km. Budući je kot[arski] NO prva viša mjerodavna instanca, na koju se narod svakodnevno mora obraćati, lako je uočiti, koliko je potrebno uložiti truda i vremena, da se prevali taj put, a u svim slučajevima vrijeme putovanja dvostruko je duže od vremena, koje je potrebno za obavljanje samog posla, t.j. uzroka putovanja. Prema tome znatno veći dio vremena protraći se uzalud (na putovanje), što čini svakako ogromnu štetu narodu u privredi. S druge strane ovaj dio kotara nema nikakvih drugih (trgovačkih ili prometnih) veza sa samom Županjom ni u kakvom pogledu.

Stoga je već davna želja ovoga naroda bila, da mu se taj gotovo najveći teret olakša uređenjem zasebnog, novog kotarskog NO-a sa sjedištem u Drenovcima kao središnjem mjestu, tim više što ne postoji nikakav razlog, koji bi govorio protiv toga. Ne postoji nikakova gravitacija ove okolice prema Županji. Na okup je deset sela sa gotovo 20 000 stanovnika. Prosječna udaljenost tih sela od Drenovaca (novog kot[arskog] sjedišta) iznosi 8 km, što znači 76,5% manje nego sada, a prema tome i 76,5% beskorisno utrošenog vremena moglo bi se korisno upotrebiti, što za radni narod znači veoma mnogo.

Materijalni izdaci za izdržavanje ovoga kot[arskog] NO-a sigurno bi bili manji, nego je šteta, koja se pričinja narodu (a time i državi) ovim gubitkom od 76,5% nepotrebno više utrošenog vremena.

To je samo realna, materijalna korist, uz koju treba uočiti i moralnu, koju bi od toga imao narod i država radi zblizenja i veće povezanosti narodnih vlasti sa narodom.

Dostavljajući gore izloženo molimo da naslov poradi, da se već po Predsjedništvu vlade br. 2 154/46 odobreni kotarski NO u Drenovcima što skorije formira i počne svojim djelovanjem zbog moralnog i materijalnog interesa ovdašnjeg naroda kao i cijele države.

U Drenovcima, dne 25. kolovoza 1946.
(...)!124.

---

¹²⁴ Slijede pečati sa potpisima tajnika i predsjednika Mjesnih narodnih odbora: Drenovci, Jamena, Durići, Gunja, Vrbanja, Strošinci, Rajevo Selo, Podgajci, Račinovci i Soljani, te pečati sa potpisima tajnika i predsjednika Mjesnih odbora Narodne Fronte istih mjesta.

*Prilog 1: FORMIRANJE NOVOG KOTARA SA SJEDIŠTEM U DRENOVCIMA*¹²⁵

Odmah po oslobođenju podnijeli su na poticaj Mjesnog odbora Narodne Fronte u Drenovcima mjesni NO-i i mjesni odbori Narodne Fronte sela Drenovci, Gunja, Posavski Podgajci, Đurići, Račinovci, Rajevo Selo, Soljani, Vrbanja, koja su u sastavu kotara Županja, okrug Brod, molbu, da se izdvoje iz kotara Županja i obrazuju zaseban kotarski NO sa sjedištem u Drenovcima. Ovoj molbi priključila su se i sela Strošinci i Jamena koja su izdvojena iz Vojvodine i pripojena Narodnoj Republici Hrvatskoj.¹²⁶

Od onda pa do danas stiglo je ovamo nekoliko pretstavki, kojima se požuruje stvaranje ovog kotara, a više puta su u tom cilju dolazili odjelu za izgradnju narodne vlasti i izaslanici mjesnog odbora Narodne Fronte u Drenovcima.

Kao glavni i jedini razlog za formiranje kotara Drenovci je prevelika udaljenost svih navedenih mjesta od sadanjeg sjedišta kotara u Županji. Ističu da bi novo osnovani kotar s obzirom na broj stanovnika, ekonomsku snagu i povezanost mogao opstati i napredovati.

Činjenično stanje: Kotar Županja koji leži na krajnjem istoku NRH i graniči s Autonomnom pokrajinom Vojvodinom, obuhvaća 20 sela pored rijeke Save u dužini od preko 80 km, dakle geografski vrlo nezgodna administrativno - teritorijalna jedinica.

Sjedište kotara Županja leži nekako na sredini te dužine, ali inače nije životni centar kotara, kao što to nije ni jedno drugo selo ovog kotara, jer se u ekonomskom, socijalnom i kulturnom pogledu malo razlikuje od ostalih mjesta svoga područja. Pretežni dio stanovništva ovoga kotara i to oko 90% je seljaštvo.

---

¹²⁵ Spis je raden u Odjelu za izgradnju narodne vlasti.

¹²⁶ Prema prijedlogu Komisije AVNOJ-a, dokument broj 19.

Skupinu sela, koja traže osnivanje novog kotara sa sjedištem u Drenovcima odvaja od ostalog dijela kotara Županja ogromni kompleks šume u dužini od 20 kilometara, ali ih spaja dobra cesta.

Udaljenost najbližeg mjesta i to Posavski Podgajci od sadašnjeg sjedišta u Županji iznosi 21 km, a najudaljenijeg mjesta Jamene iznosi 45 km. Prosječna udaljenost svih navedenih mjesta od Županje je oko 30 km.

Ukupan broj stanovnika svih ovih mjesta iznosi 18 197.

Cijeli ovaj kraj je bogat, jer je obradivo zemljište prvoklasno i opsežno. Teritorij novo formiranog kotara iznosio bi oko 50 000 hektara.

U slučaju formiranja ovog kotara mjesto Drenovci je najpogodnije za sjedište kotara, jer je geografski centar, od kojega je najbliže od navedenih mjesta udaljeno 5 km, a najudaljenije 14 i pol km. Osim toga je ovo mjesto najveće po broju stanovnika i najnaprednije, pošto se u njemu održavaju mjesečni sajmovi, ima liječnika i ljekarnu, veterinaru i veterinarsku ambulantu, a povrh toga ima na pretek zgrada za smještaj prostorija, pošto je u tom mjestu ranije bio znatan broj Nijemaca.

U slučaju odcjepljenja ovih mjesta ostalo bi kotaru Županja oko 27 251 stanovnik i preko 40 000 hektara površine. Obradivo zemljište ovog dijela kotara je još bolje, pa je ovaj kraj bogatiji i napredniji od one skupine, koja bi pripala kotaru Drenovci.

Inače oba ova kotara imaju uslove za opstanak i razvitak.

Uz. Načelnika:
Babić Mile (v.r.)

Prilog 2: Kotar Županja

Mjesni NO	Mjesto	Broj stanovnika	Broj kuća
1. Bošnjaci	Bošnjaci	5075	1005
2. Štitar	Štitar	1996	480
3. Županja	Županja	4379	820
4. Babina Greda	Babina Greda	4623	1127
5. Gradište	Gradište	3499	754

Mjesni NO	Mjesto	Broj stanovnika	Broj kuća
6. Gundinci	Gundinci	2794	500
7. Jaruge	Jaruge	433	85
8. Sikirevci	Sikirevci	2180	382
9. Slav. Šamac	Slav. Šamac	1196	154
	Kruševica	1076	169
10. Drenovci	Drenovci	3165	659
11. Gunja	Gunja	2432	660
12. Posavski	Posavski		
	Podgajci	1538	303
13. Gjurići	Gjurići	794	149
14. Račinovci	Račinovci	1534	359
15. Rajevo Selo	Rajevo Selo	1562	338
16. Soljani	Soljani	1998	469
17. Vrbanja	Vrbanja	2935	603
18. Strošinci	Strošinci	896	215
19. Jamena	Jamena	1343	550
UKUPNO		45448	9 781

U slučaju podjele na dva kotara imao bi¹²⁷

Kotar Županja I. 27 251 5 476

Kotar Drenovci II. 18 197 305

HDA, PV NRH, Odjel za izgradnju narodne vlasti, 1947.

¹²⁷ Predloženo osnivanje kotara nije prihvaćeno i prema Zakonu o administrativno-teritorijalnoj podjeli NR Hrvatske (Narodne novine broj 60/1947, čl. 5) navedena mjesta od 1 do 18 su ostala u kotaru Županja, dok je Jamena izdvojena iz kotara Županja i pridružena kotaru Šid u AP Vojvodini.

36 18. siječanj 1947.

Ustavne odredbe o nadležnosti NR Hrvatske nad administrativno-teritorijalnom podjelom i utvrđivanjem granica republike, određeno Ustavom NR Hrvatske iz 1947. godine.

član 13.

Granice Narodne Republike Hrvatske ne mogu se mijenjati bez pristanka Sabora Narodne Republike Hrvatske.

član 46.

U nadležnost Narodne Republike Hrvatske u licu njenih najviših organa državne vlasti i državne uprave pripada naročito:

(...)

3. odlučivanje o pristanku za izmjenu granica Narodne Republike Hrvatske;

4. administrativno-teritorijalna podjela Narodne Republike Hrvatske¹²⁸

37 20. veljača 1947. Beograd

Leon Geršković, pomoćnik ministra za konstituantu, upućuje Odjelu za izgradnju narodne vlasti Predsjedništva Vlade NR Hrvatske zahtjev da se što prije donesu normativni akti kojima će biti regulirana pitanja administrativno teritorijalne podjele republike, radi predstojećih izbora.

Beograd, broj 592, 20. II. 1947.

Predmet: Administrativno-teritorijalna podjela narodnih republika

---

¹²⁸ Narodne novine, 7/1947.

PRETSEDNIŠTVU VLADE NARODNE REPUBLIKE HRVATSKE

Naše narodne republike nalaze se neposredno pred izbore narodnih odbornika za sve stepene narodnih odbora. Kao i svaki drugi izbori predstavničkih organa i ovi će se izbori vršiti po izbornim jedinicama, pri čemu delovi područja jednog mesnog narodnog odbora ne mogu sačinjavati jednu izbornu jedinicu sa delovima područja drugog mesnog narodnog odbora, a izborne jedinice za izbor okružnih narodnih odbora obrazuju se u granicama sreskih i gradskih (seoskih) narodnih odbora. Pravilno određivanje izbornih jedinica i sprovođenje izbora za narodne odbore pretpostavlja međutim konačno rešeno pitanje administrativno-teritorijalne podele ili bar ustaljenu i stabilizovanu administrativno-teritorijalnu podelu u svim narodnim republikama.

Ovo je od naročite važnosti i predstavlja nužan preduslov i za popis stanovništva, koji će se kroz izvesno vreme verovatno obaviti u celoj zemlji. Pored ovoga od stabilne administrativno-teritorijalne podele u mnogome zavisi i pravilno postavljanje planova i vođenje tačne evidencije u našoj planskoj privredi.

S obzirom na izloženo nameće se kao hitna potreba da sa svoje strane preduzmete sve potrebne mere da se donesu propisi kojima će se konačno rešiti pitanje administrativno-teritorijalne podele u vašoj narodnoj republici, ukoliko ono već nije rešeno, kao i da se izvrše sve nameravane promene u administrativno - teritorijalnoj podeli.

O stanju u pogledu administrativno - teritorijalne podele u vašoj republici molimo da nas izvestite.

Pomoćnik Ministra:
Leon Geršković (v.r.)

38 13. ožujak 1947. Osijek

Okružni NO Osijek šalje Predsjedništvu Vlade NR Hrvatske tablicu sa podacima o broju i nacionalnom sastavu pučanstva okruga Osijek.¹²⁹

Kotar	Srb	Hrv	Slo	Rusi	Čsl	Rusn	Mađ	Ost	Ukupno
Batina	3505	7708	-	-	-	-	7148	634	18895
Darda	14882	8234	305	-	-	-	8047	907	32375
D. Miholjac	3301	19186	18	17	35	-	707	477	23741
Našice	9011	25522	-	-	2773	-	195	81	37582
Orahovica	6236	16819	29	2	291	-	1665	463	25505
Osijek	19740	16097	148	95	100	-	6175	510	42865
Osijek grad	16805	33526	872	216	253	-	179	197	52048
Valpovo	1006	23902	24	174	204	-	352	582	26244
Vukovar	15862	13307	89	24	1677	2269	2271	395	35824
Vukovar grad	3051	9344	-	47	21	238	781	9	13491
UKUPNO	93399	173645	1485	575	5354	2507	27420	4185	308570

Osijek, dne 13. III. 1947.

Tajnik:
P. Romanić (v.r.)

Pretsjednik:
J. Mesić (v.r.)

HDA, PV NRH, Odjel za izgradnju narodne vlasti, br. 4 153/1947.

¹²⁹ Zbog veličine tablice donosimo samo dio tablice sa podacima o nacionalnom sastavu, dok su izostavljene rubrike o broju muškog i ženskog stanovništva.

39 19. - 21. ožujak 1947. Beograd, Zagreb

Prijedlog CK KP Srbije i suglasnost CK KP Hrvatske za promjenu granice na području sela Bapska Novak i Jamena.

CENTRALNI KOMITET KOMUNISTIČKE PARTIJE SRBIJE
Beograd, broj 6 954, 19. marta 1947.

CENTRALNOM KOMITETU KP HRVATSKE

Predlažemo vam sledeće izmene dosadašnjih naših zajedničkih administrativnih granica.

a) Jedino naselje na području MNO-a Bapska Novak je selo istog imena. To selo nastanjeno je hrvatskim stanovništvom koje želi da se pripoji Narodnoj Republici Hrvatskoj iz nacionalnih razloga. Kako se selo nalazi na samoj granici prema Narodnoj Republici Hrvatskoj a ima relativno pogodne veze sa Ilokom i Vukovarom, to ne bi bilo smetnji da se granica u ovom delu ispravi pripajanjem područja MNO-a Bapska Novak Narodnoj Republici Hrvatskoj.

b) Nacionalni sastav stanovništva sela Jamene je pretežno srpski, i ovo želi da bude priključeno Autonomnoj pokrajini Vojvodini odnosno Narodnoj Republici Srbiji. Ovo je selo ranije administrativno pripadalo srezu Šidskom i vrlo je dobro saobraćajno povezano sa Šidom kome je za oko 20 km bliže nego Županji, sadašnjem sreskom centru. Osim toga, razlog za pripajanje Jamene Narodnoj Republici Srbiji jesu i šume sa područja tog Mesnog narodnog odbora koje čine jedinstvenu celinu sa ostalim Bosudskim šumama (na području APV) pa bi se stoga sa njima moralo upravljati iz jednog centra što bi bilo ostvareno priključenjem Jamene Narodnoj Republici Srbiji.

Prema tome, uzevši u obzir predložene izmene, granica između Narodne Republike Srbije i Narodne Republike Hrvatske išla bi, počev od državne granice prema Mađarskoj na Dunavu, nizvodno maticom Dunava do istočne granice MNO-a Ilok u Narodnoj Republici Hrvatskoj, odnosno do zapadne

granice MNO-a Neštin, u Narodnoj Republici Srbiji, a odatle u pravcu jugozapad - jug granicama MNO-a (sa teritorije NRS): Neštin, Ljuba, Sot, Berkasovo, Šid, Ilinci, M. Vašica, Batrovci, Morović, Jamena do reke Save.

Molimo hitan odgovor.

CK KP Srbije:
B.Petković (v.r.)

CENTRALNI KOMITET KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
Broj: 3 355/47, 21. III. 1947.

CENTRALNOM KOMITETU KP SRBIJE

Slažemo se sa Vašim predlogom izmjene dosadašnje naše zajedničke administrativne granice na sektoru Srema i to:

1.) Da se područje Mjesnog Narodnog Odbora Babska Novak pripoji našoj Narodnoj Republici.

2.) Da se područje sela Jamena pripoji Autonomnoj pokrajini Vojvodini odnosno Narodnoj Republici Srbiji.

Radi ostvarenja ovih promjena mi ćemo obavjestiti naše Okružne Komitete Brod i Osijek da se stave u vezu sa Pokrajinskim Komitetom Vojvodine te da sporazumno provedu promjene granice.

Molimo Vas da sa Vaše strane obavjestite Pokrajinski Komitet Vojvodine o novom povlačenju granice koje bi trebali izvršiti sporazumno sa našim Komitetima Brod i Osijek.

AISP, CK SKH, 19. III. 1947, br. 459.

40 27. svibanj 1947. Osijek

Popis mjesnih i gradskih narodnih odbora sa ONO Osijek.

OKRUŽNI NARODNI ODBOR OSIJEK

Osijek, broj: 32 894-I-O-1947, 27. V. 1947.

Predmet: Popis mjesnih NO-a i gradskih NO-a dostava

PRETSJEDNIŠTVU VLADE NR HRVATSKE

Odjel za zakonodavstvo i izgradnju narodne vlasti

Na tamošnji dopis od 21. V. 1947. br. 7 761/47 dostavlja se u prilogu pod traženi popis mjesnih NO-a ovoga okruga po kotarevima i popis (dvaju) gradskih NO-a na području istoga okruga. Popis svih mjesnih NO-a u potpunosti je suglasnosti sa stanjem na terenu osim jednog jedinog mjesnog narodnog odbora i to mjesnog NO-a Vladislavci na području kotara Osijek. Žiteljstvo naime toga sela na svomu zboru birača održanom dne 23. marta 1947. u Vladislavcima donjelo je zaključak da se selo Vladislavci izdvoji iz sastava mjesnog NO-a Dopsin i da osnuje svoj zasebni mjesni NO. Kao razloge tomu odvojenju naveli su da su kuće sela Vladislavci povezane sa zidanom cestom, da se u samom selu nalazi pošta i da selo imade svoju željezničku stanicu, a osim toga da je predviđeno da se u selu Vladislavcima osnuje zdravstvena ambulanta. Udaljenost sela Vladislavaca od sadašnjeg njihovog mjesnog NO-a nije doduše velika tek 1 i 1/2 kilometar ali u jesen kad udare kiše moraju po velikom blatu i vodi odlaziti u Dopsin mjesnom NO-u da obave svoje poslove.

Kotarski NO u Osijeku saglasio se sa ovim zaključkom žitelja sela Vladislavci te svojim izvješćem od 25. III. 1947. br. 7 393/47. dostavljenim ovom Okružnom NO-u predložio je da se u Vladislavcima osnuje samostalni mjesni narodni odbor jer ima uslova za samostalan život navodeći i još jedan razlog tomu odvojenju što u Vladislavcima žive samo Mađari a u Dopsinu samo Srbi.

Predlog Kotarskog NO-a Osijek usvaja i ovaj Okružni NO i predlaže tom Pretsjedništvu vlade da odobri ovo predloženo izdvajanje i osnutak samostalnog mjesnog NO-a Vladislavci.

Što se tiče mjesnog NO-a Bapska Novak koji je unešen u popis a u područje kotarskog NO-a Vukovar izvješćuje se slijedeće: Rečeni mjesni NO bio je do sada u sastavu kotarskog NO-a Šid Narodne Republike Srbije odnosno autonomne pokrajine Vojvodine. Dne 7. maja ove godine obavljena je zapisnička primopredaja mjesnog NO-a Bapska Novak iz sastava kotarskog NO-a Šid u područje kotarskog NO-a Vukovar ovoga okruga. Ta primopredaja izvršena je uz sudjelovanje izaslanika glavnog Izvršnog odbora autonomne pokrajine Vojvodine te izaslanika ovog Okružnog NO-a i kotarskog NO-a Vukovar. Ovo odvojenje odnosno pripojenje izvršeno je sigurno rješenjem Pretsjedništva Vlade FNRJ koje rješenje ovaj Okružni NO ne može citirati jer ga ne posjeduje, a isto rješenje sigurno se odnosi na ispravku granica između teritorija NR Hrvatske i NR Srbije. Izbori za mjesni NO Bapska Novak provedeni su 25. ovog mjeseca.

Tajnik:
P.Romanić (v.r.)

Pretsjednik:
J.Mesić (v.r.)

Prilog 1: Popis Mjesnih Narodnih odbora po kotarevima i Gradskih Narodnih odbora

I. KOTARSKI NARODNI ODBOR BATINA

Mjesni Narodni odbori:

1. Batina	7. Kotlina
2. Branjina	8. Podolje
3. Draž	9. Popovac
4. Duboševica	10. Suza
5. Gajić	11. Topolje
6. Kneževo	12. Zmajevac

II. KOTARSKI MJESNI ODBOR BELI MANASTIR

Mjesni Narodni odbori:

1. Baranjsko Petrovo Selo	12. Kneževi Vinogradi
2. Beli Manastir	13. Kopačevo
3. Bilje	14. Kozarac
4. Bolman	15. Luč
5. Branjin Vrh	16. Lug
6. Čeminac	17. Novi Bezdán
7. Darda	18. Petlovac
8. Grabovac	19. Šumarina
9. Jagodnjak	20. Torjanci
10. Kamenac	21. Vardarac
11. Karanac	

(...)¹³⁰

VIII. KOTARSKI NARODNI ODBOR VUKOVAR

Mjesni Narodni odbori:

1. Bapska Novak	9. Ilok
2. Berak	10. Klisa
3. Bogdanovci	11. Lipovača
4. Bobota	12. Lovas
5. Borovo	13. Ludvinci
6. Borovo naselje	14. Marinci
7. Bršadin	15. Mikluševci
8. Čakovci	16. Mohovo

---

¹³⁰ Ispušten je dio sa popisom mjesnih narodnih odbora u kotarskim narodnim odborima III. Donji Miholjac, IV. Našice, V. Orahovica, VI. Osijek, VII. Valpovo i IX. Gradski narodni odbori.

17. Negoslavci	25. Svinjarevci
18. Opatovac	26. Šarengrad
19. Ovčara	27. Tompojevci
20. Pačetin	28. Tordinci
21. Petrovci	29. Tovarnik
22. Radoš	30. Trpinja
23. Sotin	31. Vera
24. Skandala	

Osijek, dne 27. svibnja 1947.

Tajnik:
Pera Romanić (v.r.)

Pretsjednik:
Josip Mesić (v.r.)

HDA, PV NRH, Odjel za izgradnju narodne vlasti, br. 8 281/1947.

41 ožujak - listopad 1947. Vukovar

Spisi Predsjedništva Vlade NR Hrvatske o upravljanju i korištenju šumskih predjela ada na Dunavu.

KOTARSKI NARODNI ODBOR VUKOVAR

Vukovar, broj 18 374 - Š/1 168-1947, 14. listopada 1947.

Predmet: Dunavskih ada - upravljanje.

Na broj 12 922/1947

PREDSJEDNIŠTVU VLADE¹³¹

Odjel za zakonodavstvo i organizaciju državne uprave u Zagrebu

Pozivom na upit naslova u predmetu upravljanja s dunavskim otocima (adama) na ovom području izvještuje se ovo:

¹³¹ Dopis se nalazi u fondu PV NRH br. 17 998 i uz njega su priloženi daljnji prilozi.

Vukovarska (Ćifutska) ada, Mohovski rit, Šareng gradska ada i Hagel od kako postoje, bez obzira da li se nalaze na lijevoj ili desnoj strani živog Dunava, bile su na području katastralnih općina s desne strane Dunava, t.j. na području NR Hrvatske. Dunav mijenjajući svoj tok mijenjao je svoj položaj prema dunavskim otocima, ali nikada nije prelazio sa svog temeljnog područja. Posljednje tri ade osim navedenog prešle su posljednjih godina na lijevu stranu živog Dunava umjetnim nenaravnim putem, a to s razloga, što je između Mohova i Šareng grada prokopan kanal radi skraćanja toka Dunava. Time je samo presječen put da lađe ne obilaze dunavske zavoje. To nikako ne može biti razlog, da se ti otoci predaju području, koje nije na njih nikada bilo upućeno, niti je tim otocima upravljalo u nikoje vrijeme i koje ne može svoje traženje ničim opravdati.

Ovo područno žiteljstvo od vajakada uživa te ade, te je njegova egzistencija vezana s tim adama, kao i s ostalim površinama svog hatara.

Od navedenih otoka (ada) svi su u glavnom obrasli šumama, te se smatraju šumskim površinama. Vukovarskom adom upravlja Savezno poljoprivredno dobro - Direkcija Vukovar, a ostalim kotarski NO Vukovar.

Prema današnjim podacima ima:	Vukovarska ada	259	jut
	Mohovski rit	319	”
	Hagel	276	”
	Šareng gradska ada	790	”
	Ukupno:	1 644	jut.

Za ovaj kraj te ade znače mnogo i smatraju se sastavnim dijelom ovog područja, kojim su do sada uvijek pripadale.

Ovaj je kotarski NO uvjeren, da će naslov uvidjeti opravdanost ovog našeg stava u tom predmetu, jer smatramo da je pripadnost tih otoka rješenje u korist područja kamo spada, a to je područje Kotarskog NO Vukovar odnosno NR Hrvatske i u cijelosti usvojiti ovo mišljenje.

Predsjednik:
Bašić (v.r.)

Prilog 1:

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE I ŠUMARSTVA

Zagreb, broj: 12 867/V-1947, 7. VIII. 1947.

Predmet: Predaja Ada s lijeve strane Dunava

PREDSJEDNIŠTVU VLADE NR HRVATSKE

Na temelju usmenog traženja predlaže se po gornjem predmetu slijedeći izvještaj:

Po donošenju Zakona o ustanovljenju i ustrojstvu Autonomne pokrajine Vojvodine od 1. IX. 1945. po Predsjedništvu Narodne Skupštine Srbije potaknuto je sa strane Glavnog Izvršnog odbora navedene Pokrajine pitanje daljnjeg upravljanja i korištenja sa šumskim predjelima uz tok Dunava, odnosno Adama koje su nastale uslijed promjenjivog toka odnosno prokopa Dunava i to:

1) Predjel "Mala Siga" površine od 1 000 kj poplavno područje Dunava tipična ritska šuma koja je u veličini od 700 kj obraštena šumom vrbe, bijele i crne topole, te nešto hrasta. Ostalih 300 kj predstavlja područje obrašteno trskom, močvarnim travama i prekriveno vodom stajačicom.

2) Predjel "Varoška šuma" (Varoš Vize) površine 120 kj od čega je 21 jutro pod šumom, obraslo bijelom i crnom topolom i vrbom.

3) "Vukovarska" Ada površine 259 kj ekspropirana šuma bivšeg posjeda Eltz. Ova površina obrasla je pretežnim dijelom mekanom šumom, vrbom, bijelom, crnom i kanadskom topolom. Manji dio služi kao oskudni pašnjak.

4) "Mohovski Rit" površine 319 kj ekspropiriran od posjeda Eltz. Ova površina obraštena je poput "Vukovarske" Ade.

5) "Hagel" površine 285 kj ekspropiriran također od bivšeg posjeda Eltz. Stanje kao pod 3) i 4).

6) "Mohovska" Ada površine 160 kj, ekspropirana od posjeda Eltz g. 1935. u korist sela Mohovo. Stanje kao pod 3) i 4).

7) "Šarengadska" Ada površine 534 kj bivši posjed Zemljišne zajednice Šarengrad, koja je nastala uslijed prokopa. Stanje kao kod prednjih šumskih predjela.

Šumski predjeli "Siga" i "Varoška šuma" kao bivše državne šume, koje nisu pripadale državnom dobru Belje pripajanjem Baranje NR Hrvatskoj došle su pod upravu ONO-a Osijek. Upravljanje sa ovim šumama bilo je za ONO Osijek uslijed daljine i nepovezanosti sa ostalim šumama neprikladno. Uslijed toga potaknuto je pitanje zamjene ovih šumskih predjela sa šumama državnog dobra Belje, koje su bile bliže Osijeku. Nakon povedenog postupka izvršena je zamjena između bivšeg ONO-a Osijek i državnog dobra Belje na taj način što je "Siga" i "Varoška šuma" data pod upravu i korištenje državnom dobru Belje, a šumski predjel "Veliki Bajar" dosada pod upravom državnog dobra Belje predano pod upravu i korištenje bivšeg ONO-a Osijek odnosno KNO-a Osijek. Ova zamjena odobrena je rješenjem Ministarstva poljoprivrede i šumarstva NR Hrvatske od 9. XII. 1946. broj 15 958.

Glavni Izvršni odbor Autonomne Pokrajine Vojvodine svojim aktom od 19. XII. 1946. zatražio je od ovog Ministarstva da se Ade sa lijeve strane živog toka Dunava t.j. Ade pobrojene pod 3) do 7) predaju na upravu i korištenje AP Vojvodine obrazlažući to time, da je zakon o ustrojstvu AP Vojvodine uzeo kao granicu živi tok Dunava.

Ovo Ministarstvo nakon što je predmet svestrano ispitalo ustanovilo je:

1) Uvodno spomenuti Zakon o granicama AP Vojvodine nigdje ne spominje živi tok rijeke Dunava već navodi da granica između AP Vojvodine i NR Hrvatske ide "rijekom Dunavom".

2) da Ade pobrojene pod 3) do 7) prema katastralnom stanju leže u katastralnim općinama Mohovo, Šarengrad i stari Vukovar, dakle teritorijalno pripadaju kotaru Vukovar.

3) Posjedovni odnošaji prikazani uvodno dokazuju da su napred navedeni šumski predjeli pripadali bivšim veleposjedima odnosno korisnicima sa područja kotara Vukovar.

4) Iz šuma navedenih Ada podmiruju se tek djelomično potrebe sela kotara Vukovar, a koja sela leže na obali Dunava. Ukupna godišnja potreba ovih sela bez obzira na potrebe grada Vukovara iznosi za 3 500 domaćinstava

oko 10 000 m³, dok se iz šuma navedenih ada može sjeći svega godišnje 7 000 m³. Prema tome ostaje za podmirenje navedenih lokalnih potreba još uvijek manjak od 3 000 m³ za pokriće kojeg ne postoji nikakva mogućnost, tim više, jer su i šume sa cijelog područja kotara Vukovar znatno preiskorištene, a mogućnost dovoza iz udaljenijih krajeva je otežana. Uzme li se u obzir cjelokupna potreba kotara Vukovar i mogućnost podmirenja iste iz tamošnjih lokalnih šuma, to sveukupni manjak za domaćinstva kotara Vukovar na ogrjevnom drvu iznosi godišnje cca 50 000 prm.

5) Prema čl. 12. Ustava FNRJ razgraničenje teritorija Narodnih Republika vrši Narodna Skupština FNRJ.

Imajući u vidu istaknute okolnosti i ekonomsku potrebu, ovo Ministarstvo je svojim rješenjem od 11. II. 1947. broj 1 693/I. donjelo odluku da traženju Izvršnog odbora AP Vojvodine ne može udovoljiti.

Nakon donošenja ove odluke interveniralo je po predmetu Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva FNRJ time, da se nađe sporazumno rješenje, međutim ovo Ministarstvo gledom na istaknute razloge nije moglo promijeniti svoje stanovište po ovom predmetu.

U međuvremenu rješenjem Vlade NRH broj 10 989 od 17. VII. 1947. predana je na upravu i korištenje "Vukovarska Ada" Zemaljskom poljoprivrednom dobru Vukovar. Ovo dobro dobilo je sada savezno značenje, te je uklopljeno u Savezno poljoprivredno dobro - Direkcija Vukovar, koja danas upravlja sa ovom Adam. Navedena Ada sa svojim etatnim mogućnostima približno pokriva potrebe na drvetu ovog poljoprivrednog dobra, koje se i onako moralo opskrbljivati iz šuma kotara Vukovar. Time je opskrbljivanje domaćinstava naselja s desne strane obale Dunava postalo još teže.

Prema tome sadašnje stanje u pogledu uprave i korištenja spomenutih šumskih predjela (Ada) je slijedeće:

a) Predjel "Mala Siga" i "Varoška šuma" nalazi se pod upravom Saveznog poljoprivrednog odbora, Direkcija Belje.

b) Predjel "Vukovarska" Ada pod upravom Saveznog poljoprivrednog dobra, Direkcija Vukovar.

c) Predjeli "Mohovski Rit", "Hagel", "Mohovska Ada" i "Šarengradska Ada" kao općenarodna imovina lokalnog značenja pod upravom KNO-a Vukovar.

Vraća se ustupljen nacrt.

Pomoćnik ministra:
ing. Ivan Radetić (v.r.)

Prilog 2:

NARODNA REPUBLIKA SRBIJA
MINISTARSTVO ŠUMARSTVA
Beograd, broj 3 844/47

Predmet: Predaja ada s leve strane Dunava AP Vojvodine od strane NR Hrvatske

MINISTARSTVU POLJOPRIVREDE I ŠUMARSTVA FNRJ

Upućuje se akt GIOAP Vojvodine broj 5 548 od 1. III. 1947. god. s molbom za intervenciju kod Ministarstva poljoprivrede i šumarstva NR Hrvatske da u pogledu predaje ada postupi prema rešenju toga Ministarstva br. 4 536/45. Ovo tim više što je GIOAP Vojvodine postupio po sporazumu izvršivši predaju odnosnih ada (Mala Siga i Varoš-Vize).

Za slučaj da Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva NR Hrvatske ostane i nadalje na stanovištu zauzetom u svom aktu br. 1 693/I od 11. II. 1947. onda je potpuno opravdan zahtjev GIOAP Vojvodine da se Vojvodini vrate predate ade "Mala Siga" i "Varoš-Vize", na čemu za taj slučaj i ovo Ministarstvo insistira.

Molimo da o konačnoj odluci obavestite i ovo Ministarstvo.

Beograd, 24. marta 1947.god.

Pomoćnik Ministra šumarstva:
ing. R. Djekić (v.r.)

Prilog 3:

GLAVNI IZVRŠNI ODBOR AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE

Odelenje za polj[oprivredu] i šumarstvo
Novi Sad, broj 5 348/47, od 1. marta 1947.
Predmet: Predaja Ada s leve strane Dunava.

MINISTARSTVU ŠUMARSTVA NR SRBIJE

Komisija obrazovana po naređenju Saveznog Ministarstva polj[oprivrede] i šum[arstva] br. 4 051/45 stala je na gladište da se po Zakonu o ustanovljenju i ustrojstvu APV kao privremena granica između NR Hrvatske i APV ima smatrati sadašnji živi tok Dunava. To gladište je usvojilo i Savezno Ministarstvo šum[arstva] u rešenju br. 4 536/45. Na osnovu toga GNOOV je naredio komisiji za predaju Baranje da delegatu NR Hrvatske preda "Malu sigu" i "Varoš-Vize", a komisiji za predaju zapadnog dela Srema da SNO Vukovar primi: "Šaregradsku", "Mohovsku", "Čifutsku" i "Hagel" adu.

"Malu Sigu" i "Varoš-Vize" preuzeo je 28. XI. 1945. godine delegat NR Hrvatske ing. Mihovil Markic. Pošto SNO Vukovar nije hteo da preda navedene ade aktom br. 31 939/46 umolili smo Min[istarstvo] polj[oprivrede] i šum[arstva] NR Hrvatske da SNO Vukovar naredi predaju. Prilažemo rešenje Min[istarstva] polj[oprivrede] i šum[arstva] NR Hrvatske br. 1 693/I-47 kojim odbija naš zahtev i molimo da se ceo predmet ustupi Saveznom Min[istarstvu] polj[oprivrede] i šum[arstva] sa molbom da donese odluku.

OBRAZLOŽENJE

Za vreme Austrougarske monarhije, prilikom izrade katastra, stari tok Dunava uzet je kao granica Bačke Županije s jedne strane i Baranje odnosno Srema s druge strane.

U prošlom veku, radi plovidbe, izvršena je regulacija Dunava, na način da su kod Batine, Blaževice, Kazuka, Apatina, Srebrnice i Šaregrada iskopani proseci. Pošto je kamenim pregradama sprečen tok u napuštenim krivinama, Dunav je u prosekama formirao novo korito, a napuštena korita voda je zasula.

Novi tok Dunava otepio je tako od bivših oblasti pojedine predele, a zasipanjem napuštenog korita ti predeli su se spojili sa novom oblasti. Tako su prema priloženoj skici na području Bačke ostali nekadanji predeli Baranje i to: "Karapandža", "Kalalndoš", "Kazuk-Hampo", "Himahat", "Zverinjak", "Mühlšval", "Mali Petreš", "Srebrnica", a od Srema u Bačkoj su ostale: "Čifutska", "Šarengradaska-Mohovska" i "Hagel" ada. Na području Baranje su međutim ostali nekadanji predeli Bačke i to: "Mala Siga" i "Varoš-Vize".

U pogledu snabdevanja sve navedene ade od davnina služe za snabdevanje okolnog stanovništva, pa tako "Mala Siga" premda, je nekada bila u sastavu Bačke, služi samo za snabdevanje Baranje, a "Čifutska", "Šarengradsko-Mohovska" i "Hagel" ada služe za snabdevanje Bačke, premda su nekada bile sastavni deo Srema.

Pošto su navedene ade privredno potpuno uključene u nove oblasti živi tok Dunava treba da bude granica između APV i NR Hrvatske. I sa političko-upravnog kao i sa privredno-upravnog gledišta ovo rešenje je najbolje zato, što bi Uprava sa otsečenim područjem iz starih oblasti bila teška i skupa, a preko zime skoro nemoguća. Dunav stalno menja tok, pa bi i radi toga trebalo utvrditi, da će granica uvek biti korito živog toka Dunava, a ne ona koju je prošlog veka Austrougarski katastar utvrdio.

Pošto je AP Vojvodina Min[istarstvu] polj[oprivrede] i šum[arstva] NR Hrvatske predala ade koje leže sa desne strane živog toka Dunava, Min[istarstvo] polj[oprivrede] i šum[arstva] NR Hrvatske je dužno da AP Vojvodini preda ade, koje leže sa leve strane živog toka Dunava, u protivnom bi bilo dužno da AP Vojvodini vrati već preuzete ade: "Malu Sigu" i "Varoš-Vize".

Prilog 4:

NARODNA REPUBLIKA SRBIJA
MINISTARSTVO ŠUMARSTVA
Beograd, broj 5 130/47, 19. april 1947.
Predmet: Predaja ade s leve strane Dunava
Na br. 5 548 od 01. II. 1947.

GLAVNOM IZVRŠNOM ODBORU AP VOJVODINE
ODSEK ZA ŠUMARSTVO

Povodom vašeg akta br. 5 548 od 1. III. 1947. god.¹³² ovo je Ministarstvo pod br. 3 844 od 24. III. o. g. intervenisalo kod Min[istarstva] poljoprivrede i šumarstva FNRJ koje je dostavilo sledeći odgovor:

Dostavlja se predmet na znanje i dalji postupak.

Prilog 5:

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE I ŠUMARSTVA

broj: 1 543, 18. IV 1947.

Predmet: Predaja Ada s leve strane Dunava.

Vaš akt br. 3 844/47

MINISTARSTVU ŠUMARSTVA NR SRBIJE

Vašim aktom od 24. marta t.g. br. 3 844 tražili ste da ovo Ministarstvo posreduje kod Ministarstva poljoprivrede i šumarstva NR Hrvatske u predmetu predaja Ada s leve strane Dunava prema rešenju br. 4 536/45.

Postupajući po vašem traženju ovo je Ministarstvo sa svoje strane preporučilo Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva NR Hrvatske da se ova stvar reši sporazumno. Međutim Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva NR Hrvatske ostalo je pri svome rešenju br. 1 693/47 tj. da rečene Ade pripadaju teritorijalno kotaru Vukovarskom, te da se ne mogu ustupiti Autonomnoj pokrajini Vojvodini sve dotle, dok se ne bi obzirom na promjenjivi tok Dunava od nadležne komisije utvrdila granica između narodne republike Hrvatske i Autonomne pokrajine Vojvodine.

Po mišljenju ovoga Ministarstva, gledište Glavnog izvršnog odbora Autonomne pokrajine Vojvodine izneto u aktu br. 5 348/47 da bi granica trebala da bude živi tok Dunava, ne bi bilo ispravno obzirom na Zakon o

---

¹³² Vidi prilog 3.

ustanovljenju i ustrojstvu Autonomne pokrajine Vojvodine, to nigde ne spominje već navedeni Zakon u svome čl. 1 st. 3 predviđa: "Granica Autonomne pokrajine Vojvodine prema federalnoj Hrvatskoj utvrđuje se privremeno na osnovu predloga naročite komisije AVNOJ-a. Ova granica ide rekom Dunavom od mađarske granice do Iloka prelazi preko Dunava ostavljajući Ilok, Šarengrad i Mohovo u Hrvatskoj, a ide na jug ostavljajući atare sela sadašnjeg šidskog sreza, Opatovac, Tovarnik, Podgrade, Apševci, Lipovac, Jamena Hrvatskoj, a varoši i sela Ilinci, Mala Vašica, Batrovci, Morović, Vojvodini."

Prema ovakvom stanju stvari ovo Ministarstvo nalazi da je ispravno gledište NR Hrvatske da ovu stvar treba rešiti samo utvrđivanjem granica između NR Hrvatske i Autonomne pokrajine Vojvodine a za koje je pitanje jedino nadležna Narodna skupština SFRJ (po čl. 44. st. 2. tač. 3 Ustava SFRJ).¹³³

Beograd, 18. aprila 1947. godine

Pomoćnik ministra:
ing. M. Brinar (v.r.)

Prilog 6:

GLAVNI IZVRŠNI ODBOR NARODNE SKUPŠTINE
AP VOJVODINE

Odeljenje za polj[oprivredu] i šumarstvo
Novi Sad, broj: 12 314/47, 30. aprila 1947.
Predmet: predaja ada s leve strane Dunava
Na br. 5 130/47

---

¹³³ Navedeni član glasi: "U nadležnost Federativne Narodne Republike Jugoslavije, u licu najviših saveznih organa državne vlasti i organa državne uprave, spadaju: ... 3) Razgraničenje između republika;...", Ustav FNRJ, Beograd, Službeni list, Posebno izdanje, 1946.

MINISTARSTVU ŠUMARSTVA NR SRBIJE

Pošto je prema čl. 1. st. 3. Zakona o ustanovljenju i ustrojstvu AP Vojvodine privremena granica između NR Hrvatske i AP Vojvodine trebala biti utvrđena na osnovu predloga naročite komisije AVNOJ-a, molimo da se ona povuče onako kako je to komisija predložila.

U koliko je kao privremena granica usvojen sadašnji tok Dunava, tada bi Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva NR Hrvatske trebalo AP Vojvodini da preda sporne ade, a ako je stari tok Dunava po austrijskom katastru usvojen kao privremena granica, tada bi se osim već predatih ada "Mala Siga" i "Varoš-Vize" Ministarstvu polj[oprivrede] i šumarstva NR Hrvatske trebale predati i druge ade koje se nalaze sada u sastavu Bačke i to su: "Karapandža", "Kalandoš", "Kazuk-Hampo", "Papa Siget", "Poluostrvo", "Milšval" i "Srebrenica".

Iz razloga navedenih u našem predlogu br. 5 348/ od 1. III. 1947. godine ovo Odeljenje ponovo predlaže da se kao privremena granica između NR Hrvatske i AP Vojvodine usvoji sadašnji tok Dunava.

Otsek za šumarstvo:
S. Jovanović (v.r.)

Poverenik za
poljoprivredu i šumarstvo:
Romic (v.r)

Prilog 7:

Beograd, broj 5 893/47,¹³⁴ 29. V. 1947.

Predmet: Predaja ade s leve strane Dunava

GLAVNOM IZVRŠNOM ODBORU NARODNE SKUPŠTINE
AP VOJVODINE

---

¹³⁴ Rukom pisani koncept odgovora načelnika Odeljenja za izgradnju narodne vlasti Predsjedništva Vlade NR Srbije.

Odsek za poljoprivredu i šumarstvo

Glavni Izvršni odbor NSAPV - preko svog odeljenja za poljoprivredu i šumarstvo obratilo se u više mahova Ministarstvu šumarstva NRS, tražeći da ovo interveniše kod Saveznog Ministarstva Poljoprivrede i šumarstva da se preduzmu koraci da Ministarstvo šumarstva NR Hrvatske vrati preuzete ade "Male Sige" i "Varoš-Vize" u slučaju da se ne pristane - od strane NR Hrvatske - na razgraničenje kako to predlaže taj Odbor.

Kako bi Predsedništvo Vlade moglo da preduzme potrebne korake u svrhu najispravnijeg rešenja ovog pitanja razgraničenja, molite se da hitno podnesete izveštaj: o celom toku prepiske oko razgraničenja između NR Hrvatske i AP Vojvodine, o tome da li su ade u pitanju naseljene ili ne, kakav je privredni karakter ovih i u koje ih svrhe stanovništvo koristi, najzad i o svim drugim momentima važnim za regulisanje gornjeg pitanja.

Načelnik:¹³⁵

Prilog 8:

REFERAT¹³⁶

Između Autonomne pokrajine Vojvodine i Ministarstva poljoprivrede i šumarstva NRH nastao je spor oko podjele ada (ostrva) na rijeci Dunavu počev od Mađarske granice do Iloka. Po zakonu o ustrojstvu Autonomne pokrajine Vojvodine privremena granica između Vojvodine i Hrvatske ide rijekom Dunavom. Tim zakonom nije dotaknuto pitanje ada na Dunavu.

Prema gledištu Autonomne pokrajine Vojvodine granica između Vojvodine i NRH treba da ide živim tokom Dunava, tako da sve ade s lijeve strane ovog toka pripadnu Vojvodini, a one s desne strane Dunava pripadnu NRH, dok prema gledištu Ministarstva poljoprivrede i šumarstva NRH granicu treba

---

¹³⁵ Bez potpisa.

¹³⁶ Ovaj prijedlog odgovora raden je u Odjelu za izgradnju narodne vlasti PV NRH.

s obzirom na promjenjivi tok Dunava utvrditi, a za to pitanje da je nadležna Narodna skupština FNRJ po čl. 44. st. 2. t. 3. Ustava FNRJ.

Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva FNRJ, zamoljeno od strane Ministarstva šumarstva NR Srbije da u ovom sporu posreduje, nakon bezuspješnog posredovanja prihvatilo je gledište Ministarstva poljoprivrede i šumarstva NRH.

Međutim je pokrajina Vojvodina postupajući prema svom gledištu predala već ranije ade "Varoš-Vize" i "Mala Siga" Narodnoj Republici Hrvatskoj, dok se je kotarski narodni odbor Vukovar usprotivio predaji "Šarengadske", "Mohovske", "Čifutske", i "Hagel" ade na lijevoj strani živog toka Dunava Autonomnoj pokrajini Vojvodini, uslijed čega je došlo do spora o granicama, pošto je Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva NRH stalo na gledište, da treba najprije utvrditi granicu.

Pošto nije postignut sporazum, Autonomna pokrajina Vojvodina traži, da joj se vrate predane ade "Varoš-Viza" i "Mala Siga".

Iz priloženih akata ne vidi se da li su sporne ade naseljene ili nisu. Čini se da nisu. Isto se tako ne vidi, kakav je njihov privredni karakter, tko ih koristi i u čemu se sastoji iskorištavanje.

Naše je mišljenje, da pitanje, kome pripadaju ade na spornom dijelu Dunava, ne bi trebalo da ulazi u Zakon o utvrđivanju granica između NRH i Vojvodine i to baš zbog promjenjivog toka Dunava, već s njim treba da upravlja narodni odbor onog područja, čije građanstvo ekonomski iskorištava odnosnu adu odnosno koje je stvarno u mogućnosti da je iskorišćuje.

Po našem mišljenju ne bi trebalo insistirati na točnom ustanovljenju granica u pogledu pripadnosti tih ada, jer u slučaju promjene toka Dunava može nastati situacija, da narod, koji je adu do sada iskorišćivao, nije više u mogućnosti, da je iskorišćuje. Takve nestalne terene ne treba zakonom normirati.

U krajnjem slučaju moglo bi se rješenje ovog spora dati jednoj arbitražnoj komisiji, čijem bi se pravorijeku imala pokoriti i jedna i druga strana.

Za rješenje, kome ima pripasti odnosna ada, imala bi za komisiju biti jedna od odlučnih okolnosti, tko je faktički iskorišćuje.